

Zorana Vukašinić, prof.; Zoran Jakšić, prof.;
Bojan Lazić, mag. bibl.; Miroslav Mišanović, dipl. teolog

250 GODINA ŠKOLSTVA U NEGOSLAVCIMA
250 ГОДИНА ШКОЛСТВА У НЕГОСЛАВЦИМА

Nakladnik: Osnovna škola Negoslavci

Za nakladnika: Branislav Danilovac, prof.

Nakladnički odbor: Branislav Danilovac
Zorana Vukašinić
Zoran Jakšić
Bojan Lazić
Miroslav Mišanović
Mija Klisurić

Autori: Zorana Vukašinić, prof.
Zoran Jakšić, prof.
Bojan Lazić, mag. bibl.
Miroslav Mišanović, dipl. teolog

Lektura i korektura: Danica Puškar, prof.
Boško Kondić
Bojan Lazić

Recenzenti: prof. dr. Svetlana Španović
prof. dr. Vladan Gavrilović

Grafička obrada: Mija Klisurić, ing.

Tisak: Zebra, Vinkovci

Naklada: 300

Donatori za tisak knjige: Vukovarsko-srijemska županija, Vukovar,
Zajedničko vijeće općina, Vukovar,
Poljoprivredna zadruha Negoslavci, Negoslavci,
Vuković company d.o.o., Bijelo Brdo,
Općina Negoslavci, Negoslavci ,
SKD „Prosvjeta“, Zagreb,
Srpsko narodno vijeće, Zagreb.

Zorana Vukašinić, prof.

Zoran Jakšić, prof.

Bojan Lazić, mag. bibl.

Miroslav Mišanović, dipl. teolog

**250 GODINA ŠKOLSTVA
U NEGOSLAVCIMA**

**250 ГОДИНА ШКОЛСТВА
У НЕГОСЛАВЦИМА**

2011.

Sadržaj:

Zoran Jakšić / Зоран Јакшић

1. NEGOSLAVCI KROZ POVIJEST НЕГОСЛАВЦИ КРОЗ ИСТОРИЈУ	7
1.1. Rimska vojnička diploma Римска војничка диплома	10
1.2. Nastanak Negoslavaca Настанак Негославаца	12
1.3. Velika seoba Srba Велика сеоба Срба	13
1.4. Popis stanovništva iz 1698. godine u Negoslavicima Попис становништва из 1698. године у Негославцима	18
Selo Negoslavci Село Негославци	20
1.5. Razvoj Negoslavaca u XVIII. stoljeću Развој Негославаца у XVIII веку	22
1.6. Negoslavci u XIX. stoljeću Негославци у XIX веку	24
1.7. Negoslavci u XX. stoljeću Негославци у XX веку	28
1.8. Negoslavci krajem XX. i početkom XXI. stoljeća Негославци крајем XX и почетком XXI века	38

Miroslav Mišanović / Мирослав Мишановић

2. ULOGA CRKVE U PROSVJETNOM ŽIVOTU NEGOSLAVACA УЛОГА ЦРКВЕ У ПРОСВЕТНОМ ЖИВОТУ НЕГОСЛАВАЦА	41
2.1. Značaj suradnje Crkve i prosvjetnih institucija Значај сарадње Цркве и просветних институција	41
2.2. Crkveno-povijesni prikazi Negoslavaca Црквено-историјски прикази Негославаца	47
2.3. Svećenici i učitelji (Crkva i škola) Свештеници и учитељи (Црква и школа)	49
2.4. Vjeronauk u Negoslavicima Веронаука у Негославцима	64

Zorana Vukašinić / Зорана Вукашиновић

3.	POVIJESNE PRILIKE U HRVATSKOJ U XVII. I XVIII. STOLJEĆU TE ROČETCI ŠKOLSTVA ISTORIJSKE PRILIKE U HRVATSKOJ U XVII I XVIII VEKU TE POČECI ŠKOLSTVA	67
3.1.	Položaj i prosvjeta Srba Положај и просвета Срба	71
4.	REFORME ŠKOLSTVA U VRIJEME MARIJE TEREZIJE РЕФОРМЕ ШКОЛСТВА У ВРЕМЕ МАРИЈЕ ТЕРЕЗИЈЕ	75
4.1.	Školstvo u Slavoniji u XVIII. i XIX. stoljeću Школство у Славонији у XVIII и XIX веку	77
4.2.	Srpske škole u Slavoniji Српске школе у Славонији	79
5.	RAZVOJ ŠKOLSTVA U NEGOSLAVCIMA РАЗВОЈ ШКОЛСТВА У НЕГОСЛАВЦИМА	81
5.1.	Škola danas Школа данас	91
	Školska knjižnica Школска библиотека	93
	Vrtić Вртић	94

Bojan Lazić / Бојан Лазич

6.	ETNOGRAFSKI PRIKAZ SELA NEGOSLAVCI ЕТНОГРАФСКИ ПРИКАЗ СЕЛА НЕГОСЛАВЦИ	103
6.1.	Demografska slika Демографска слика	103
6.2.	Narodna nošnja Народна ношња	107
6.3.	Godišnji običajni ciklus Годишњи обичајни циклус	113
6.4.	Životni običajni ciklus Животни обичајни циклус	123
6.5.	Zabavni život Забавни живот	132
	Bibliografija Библиографија	141

Predgovor

Još je Andrić rano uvidio da trajanje ne može postojati bez vremena i prostora. A kada govorimo o vremenu onda se nužno vraćamo u povijest.

O postanku sela Negoslavaca govore predanja dok o njihovoj prošlosti postoje zapisi.

Oni nas vraćaju do Velike seobe Srba pod vodstvom patrijarha Arsenija Černojevića. Tada je tridesetak obitelji završilo svoju seobu zadržavši se upravo na ovom prostoru. Ostali su, što je dalo naslutiti da će baš tu niknuti buduće selo – Negoslavci.

Lijepo je to ravničarsko selo koje za svoj razvoj može zahvaliti povoljnim prirodnim uvjetima – prirodnim izvorima vode za piće, šumama i plodnom zemljištu o kojemu je svojevremeno pisao i poznati turski putopisac Evlija Čelebija.

Od prvih sagrađenih kuća i zasađenih njiva planula je u svijest ljudi misao o zajedništvu s prostorom. Godine koje su prolazile upotpunjavale su sadržaje njihovog življenja. Međusobno su nadopunjavali vlastita iskustva i puštali duboko svoja korijenja u zemlju koja ih nije iznevjerila. Kada je tako, čovjek ostaje. Ostaje i traje.

Stanovništvo je raslo, selo se širilo, običaji se ukorjenjivali, nošnje dotjerivale. Preplitale su se ideje kao boje i šare. Pažljivo. Da bi trajale. Za duhovni se život još rano pobrinula crkva. Vremenom pored nje niče i prva školska zgrada s prvim odjelima konfesijske škole. Selo je moglo odahnuti. Od tada će sve biti mnogo bolje. Jedna će se na drugu naslanjati. Crkva i škola – dvije suputnice kroz vrijeme.

Ako narodno predanje govori o postanku sela, o razvoju njegovog školstva ipak postoje podatci. Oni upućuju na, za selo važnu, 1761. godinu što pokazuje da školstvo u Negoslavcima obilježava lijepu godišnjicu – 250 godina postojanja.

Učiti i prosvjećivati djecu nije lako, ali učiteljsko zanimanje je jedno od rijetkih koje se radi s ljubavlju. Zato se uvijek čini tako jednostavnim.

Koliko je ova knjiga prisjećanje, toliko je i pohvala svim prosvjetnim radnicima koji su, svaki na svoj način, ostavljali traga od početka pa do danas.

Dakle, 250 g. školstva u Negoslavcima je povod za nastanak ovakvog djela kronološkog pregleda povijesnoga, crkvenoga, školskoga i uopće kulturnoga razvoja sela.

Takvo sveobuhvatno djelo zamisao je sadašnjeg ravnatelja škole, profesora Branislava Danilovca. Njegova pokretačka energija, vođena željom da se ništa ne prepušta zaboravu, bila je presudna za nastanak ove dragocjene knjige.

Ona je plod zajedničkog rada mladih autora, rađena veoma pažljivo i oprezno neprestano na umu imajući točnost i vjerodostojnost podataka.

Knjiga je dokument koji svjedoči o nastanku i promjenama Negoslavaca. Ali i o promjenama ljudi koji su blagovremeno uspjeli shvatiti koje su prave vrijednosti čovjekovog postojanja.

Zahvaljujući autorima, Negoslavci su u prigodi trajno sačuvati svoja prepoznatljiva obilježja koja ih istovremeno odvajaju svojim posebnostima, ali i svrstavaju među zajedničke tekovine cjelokupne civilizacije.

Uz ostala bogatstva oni će od sada baštiniti i ovu vrijednu i korisnu knjigu koja će im pomoći da se u svakom trenutku vrate u prošlost i u njoj pronađu nadahnuće za budućnost...

Uostalom, čuvati od zaborava naša je i obveza i pravo. Autori knjige to znaju. Otrgnuli su od zaborava i sačuvali, jer Negoslavci to i zaslužuju.

Danica Puškar, prof.

Negoslavci kroz povijest

Негославци кроз историју

Negoslavci su selo koje se smjestilo južno od Vukovara i geografski pripadaju Srijemu. Geografski položaj sela je veoma povoljan i kroz čitavu povijest na ovom prostoru živjele su različite etničke grupe. Još u prapovijesti na ovom je prostoru bila razvijena rano neolitska i starčevačka kultura. Stanovnici su živjeli u dobro organiziranim naseljima. Oni su već savršeno poznavali uzgajanje žitarica i stoke. Iskopavanja su dala dovoljno materijala koja potvrđuju uporabu različitog oruđa i izradu posuđa i figurina.¹

Na prostorima Srijema, pa tako i Negoslavaca, prvi poznati narodi bili su panonski Iliri i Kelti. Rimljani su na ovim prostorima prisutni od 33. do 31. godine. Za vrijeme njihove vladavine, panonski narodi su digli ustanak protiv Rimljana. Ustanak su podigli Iliri i Panonci i to trojica zapovjednika: poglavica srijemskih Breuka Baton, njegov imenjак из племена Desidijata i Panonac Pines. Ustanici su za krako vrijeme okupili vojsku od preko 100 000 ratnika s glavnim štabom u Srijemu, pobili sve rimske vojnike u pograničnim garnizonima i oslobodili cijeli Ilirik. Nešto malo preživjelih Rimljana sa strahom su pričali o Panoncima,

Негославци су село које се сместило јужно од Вуковара и географски припадају Срему. Географски положај села је веома повољан и кроз читаву историју на овом простору живеле су разне етничке групе. Још у праисторији на овом простору била је развијена рано неолитска и старчевачка култура. Становници су живели у добро организованим насељима. Они су већ савршено познавали гајење житарица и стоке. Ископавања су дала довољно материјала која потврђују употребу различитог оруђа и израду посуда и фигурина.¹

На просторима Срема, па тако и Негославаца, први познати народи били су панонски Илири и Келти. Римљани су на овим просторима присутни од 33. до 31. године. За време њихове владавине, панонски народи дигли су устанак против Римљана. Устанак су подигли Илири и Панонци и то тројица заповедника: поглавица сремских Бреука Батон, његов имењак из племена Десидијата и Панонац Пинес. Устаници су за кратко време окупили војску од преко 100 000 ратника са главним штабом у Срему, побили све римске војнике у пограничним гарнизонима и ослободили читав Илирик. Нешто мало преживелих Римљана са стра-

¹ Vasić, Miloje. Srem i Fruška gora u praistoriji, Antici i tokom seobe naroda / Srem kroz vekove: zbornik radova. Beograd: Vukova zadužnica, Ogranak Beočin, 2007., str. 71

¹ Васић, Милоје. Срем и Фрушка гора у праисторији, Антици и током сеобе народа / Срем кроз векове: зборник радова. Београд: Вукова задужбина, Огранак Беочин, 2007., стр. 71.

jer su ovi za zastrašivanjene neprijatelja primjenjivali surova pogubljenja – rimske vojnike su pekli na ražnju. Zbog toga se dugo nijedna legija nije usudila ući u Srijem.²

Velikom seobom naroda 375. godine na području Srijema i Slavonije vladaju razni narodi: Huni, Goti, Gepidi, Avari i Sloveni. Svi su oni ostavljali određenoga traga na život i razvoj stanovništva u ovim krajevima. Sredinom V. stoljeća prolaze kroz Srijem velike horde Huna pod vodstvom Atila, koji su razorili i Sirmij 441. godine. Hunska vlast nije dugo trajala u Sirmiju.

Bizantijski car Marcijan (450. - 457. g.) dozvolio je Gotima da se nasele u Panoniji.

U oblastima sjeverno od Save i Dunava, stalno su se pomjerala brojna barbarska plemena. Goti su oko 473. godine napustili teritorij između Dunava i Save i prešli su na Balkanski poluotok, što su iskoristili Gepidi, nastanjeni pretežno u staroj Daciji, proširivši svoju državu prema zapadu sve do Sirmija.³

U III. stoljeću na prostoru Balkanskog poluotoka rimski su carevi počeli naseljavati Slavene.

S dolaskom Huna u Podunavlje dolaze i Slaveni.

Postupno krajem VI. i početkom VII. stoljeća, Slaveni su naselili cijeli prostor Balkana pa i Podunavlje. Huni, Obri i drugi narodi živjeli su nomadskim načinom života, dok su Slaveni bili na drugačijem stupnju kulture.

² Kovačević, Radovan. Ustanak dva Batona, www.scribd.com/doc/26878539/USTANAK-DVA-BATONA (pristup: 01. 02. 2011.)

³ Szorenyi de kis, Ladislav. Opis Srijema. Privlaka: KIC "Privlačica", 1989., str. 7.

хом је причало о Панонцима, јер су ови за застрашивањене непријатеља примењивали сурова погубљења – римске војнике су pekli на ражњу. Због тога се дуго ниједна легија није усудила да уђе у Срем.²

Великом сеобом народа 375. године на подручју Срема и Славоније владају разни народи: Хуни, Готи, Гепиди, Авари и Словени. Сви су они остављали одређеног трага на живот и развој становништва у овим крајевима. Средином петог века пролазе кроз Срем велике хорде Хуна под вођом Атилом, који су разорили и Сирмијум 441. године. Хунска власт није дуго трајала у Сирмијуму.

Византијски цар Марцијан (450 - 457 г.) дозволио је Готима да се населе у Панонији.

У областима северно од Саве и Дунава, стално су се померала бројна варварска племена. Готи су око 473. године напустили територију између Дунава и Саве и прешли су на Балканско полуострво, што су искористили Гепиди, настањени претежно у старој Дакији, проширили своју државу према западу све до Сирмијума.³

У III веку на простору Балканског полуострва римски цареви су почели насељавати Словене.

Са доласком Хуна у Подунавље долазе и Словени.

Постепено, крајем VI и почетком VII века, Словени су населили цео простор Балкана па и Подунавље. Хуни, Обри и други народи живели су номадским начином живота, док су Словени били на другачијем степену културе.

² Ковачевић, Радован. Устанак два Батона, www.scribd.com/doc/26878539/USTANAK-DVA-BATONA (приступ 01. 02. 2011.)

³ Сорењи де киш, Ладислав. Опис Сријема. Привлака КИЦ "Привлачица", 1989., стр. 7.

Kad su Slaveni došli u ove zemlje, bili su na već izvjesnom stupnju kulture. Oni su zidali kuće, obrađivali polja, imali svoju vjeru i vrlo razvijeni obiteljski život. Svaka je obitelj sačinjavala zadrugu kojoj je pripadalo cijelo imanje, imajući svoga kućnoga starješinu (domaćina). Više zadruga činile su općinu, a više općina župu. Njome je upravljao župan, koji je bio u miru sudac, a u ratu vođa. Slaveni su miroljubivi i zemljoradnički narod.⁴

Prilikom izgradnje asfaltnih staza u Negoslavcima, 1964. - 1965. godine, u Ulici braće Nerandžića otkriveni su staroslavenski grobovi iz srednjeg vijeka, koji potječu iz perioda od XI. do XIV. stoljeća.⁵

Na prostoru Srijema u X. stoljeću vladali su Bugari, koje su zamijenili Mađari oko 950. godine. Kroz cijelo X. i XI. stoljeće na prostoru Srijema i Podunavlja mijenjaju se razni gospodari Bizantinci, Bugari i Mađari. U XIII. i XIV. stoljeću prostorom između Save i Dunava vladaju Mađari. U XV. stoljeću Turci Osmanlije su zavladali cijelim Balkanskim poluotokom, i sultan Sulejman II. krenuo je u vojni pohod ka Ugarskoj. Godine 1526. došlo je do čuvene bitke kod Mohača u kojoj su Mađari poraženi, a njihov kralj Lajoš II. poginuo. Tako su Turci postali gospodari velikim dijelom jugoistočne Europe i zadržat će se na tom prostoru skoro 400 godina.

Za vrijeme pohoda sultana Sulejmana II. na Mohač 1526. godine uspostavljena je osmanska vlast na području Srijemske i istočnih dijelova Vukovske županije. Po osvajanju cijeloga Srijema i istočne Slavonije, Osmanlije su oko 1540.

⁴ Miladinović, Mihajlo. Istorija Срема. Београд: Општина града Београда, 1903., стр. 21.

⁵ Kadić, Vladimir; Amidžić - Popović, Dušanka, Negoslavci: Hronika. Negoslavci: SMZN, 1988., стр. 13.

Када су Словени дошли у ове земље били су на већ извесном степену културе. Они су зидали куће, обрађивали поља, имали своју веру и врло развијени породичан живот. Свака је породица сачињавала задругу којој је припадало цело имање, имајући свог кућног старешину (домаћина). Више задруга чиниле су општину, а више општина жупу. Њом је управљао жупан, који је у миру био судија, а у рату вођа. Словени су мирољубив и земљораднички народ.⁴

Приликом изградње асфалтних стаза у Негославцима, 1964 - 1965 године, у Улици браће Нерандића откривени су старословенски гробови из средњег века, који потичу из периода од XI до XIV века.⁵

На простору Срема у X веку владали су Бугари, које су заменили Мађари око 950. године. Кроз цео X и XI век на простору Срема и Подунавља мењају се разни господари: Византинци, Бугари и Мађари. У XIII и XIV веку простором између Саве и Дунава владају Мађари. У XV веку Турци Османлије су завладали целим Балканским полуострвом, и султан Сулејман II кренуо је у војни поход ка Угарској. Године 1526. дошло је до чувене битке код Мохача у којој су Мађари поражени, а њихов краљ Лајош II погинуо. Тако су Турци постали господари великим делом југоисточне Европе и задржали се на том простору скоро 400 година.

У време Мохачког похода султана Сулејмана II 1526. године успостављена је османска власт на подручју Сремске и источних делова Вуковске жупаније. По освајању читавог Срема и источне Славоније, Османлије су око 1540. године

⁴ Миладиновић, Михаило. Историја Срема. Београд: Општина града Београда, 1903., стр. 21.

⁵ Кадиф, Владимир; Амиџић-Поповски Душанка. Негославци: Хроника. Негославци: СМЗН, 1988., стр. 13.

godine formirale Srijemski sandžak, koji je pripojen novoformiranom Budimskom ejaletu.⁶

формирале Сремски санџак, који је припојен новоформираном Будимском ејалету.⁶

Rimska vojnička diploma

Važan povijesni izvor koji je značajan za Negoslavce je Rimska vojnička diploma. Rimska vojnička diploma je pronađena u Negoslavcima 1975. godine. Budući da je na prostoru bivše Jugoslavije dosada pronađeno vrlo malo vojničkih diploma, ova diploma predstavlja značajan spomenik kulture.

Vojnička diploma iz Negoslavaca je očuvana vrlo dobro, iako je po nekim mjestima imala čvrst talog tamnozelenih soli bakrenih spojeva koji je uklonjen prilikom konzerviranja u Vojvođanskom muzeju. Diploma se sastoji od dvije pčetvorinske pločice koje su po sredini bile vezane pletenom brončanom žicom. Promjer prve pločice iznosi 181 x 140 mm, a debljina 2,5 mm. Druga pločica je malo asimetrična pa ima promjer 180 x 140/142 mm, a debljinu 3 mm. Težina obiju pločica iznosi 925 g.⁷ Diploma nam svjedoči o prisustvu rimske vojske na prostoru Srijema. Iz diplome možemo saznati kako su pripadnici rimske vojske regrutirani iz ovih krajeva i pripadali su ilirskom plemenu Breuka.

Римска војничка диплома

Važan историјски извор значајан за Негославце је Римска војничка диплома. Римска Војничка диплома пронађена је 1975. године у Негославцима. Будући да је на простору бивше Југославије досада пронађено веома мало војничких диплома, ова диплома представља значајан споменик културе.

Војничка диплома из Негославаца очувана је врло добро, иако је по неким местима имала чврст талог тамнозелених соли бакрених једињења који је уклоњен приликом конзервације у Војвођанском музеју. Диплома се састоји од две пчетворинске таблице које су по средини биле везане плетеном бронзаном жицом. Пречник прве таблице износи 181 x 140 mm, а дебљина 2,5 mm. Друга таблица је мало асиметрична па има пречник 180 x 140/142 mm, а дебљину 3 mm. Тежина обе таблице износи 925 g.⁷ Диплома нам сведочи о присуству римске војске на простору Срема. Из дипломе можемо сазнати да су припадници римске војске регрутовани из ових крајева и припадали су илирском племену Бреука.

⁶ Krstić, Aleksandar. Vreme turske vlasti u Sremu / Srem kroz vekove: Zbornik radova. Beograd: Vukova zadužbina, Ogranak Beočin, 2007., str. 70. Ejalet (tur. ayalet od arap. äyälâ), nadležno područje valije; oblast, pokrajina, upravna jedinica, provincija.

⁷ Dorn, Antun. Rimska vojnička diploma iz Negoslavaca / Arheološka istraživanja u Istočnoj Slavoniji i Baranji: Znanstveni skup. Zagreb: Hrvatsko arheološko društvo, 1984. god., str. 165.

⁶ Крстић, Александар. Време турске власти у Срему / Срем кроз векове: Зборник радова. Београд: Вукова задужница, Огранак Беочин, 2007., стр. 70. Ејалет (тур. ајалет од арап. äyälâ), надлежно подручје валије; област, покрајина, управна јединица.

⁷ Дорн, Антун. Римска војничка диплома из Негославаца / Археолошка истраживања у Источној Славонији и Барањи: Знанствени скуп. Загреб: Хрватско археолошко друштво, 1984. стр. 165.

Poznato je da su Rimljani ugušili ustanak panonskih naroda od 6. do 9. godine i da su nakon toga pojačali regrutiranje muškaraca iz redova panonskih plemena, pa tako i Breuka. Od pripadnika ovog plemena Rimljani su formirali osam kohorti koje su bile upućivane u daleke provincije, na isturene položaje prema barbarskim narodima u srednjoj Europi.⁸

Diploma je izdana 17. lipnja 65. godine za vrijeme rimskog cara Nerona. U diplomi se navodi ime vojnika Likaja. To je bio Likaj, sin nekog Likaja iz plemena Breuka, koji je sretno odslužio svoj dugi vojni rok i vraćao se u svoj rodni kraj. Ime Likaj nalazimo nekoliko puta na kamenim spomenicima, pa možemo zaključiti da je ono bilo često ime kod Ilira južne Panonije.⁹

⁸ Krstić, Aleksandar. Nav. dj., str. 170.

⁹ Isto, str. 171.

Познато је да су Римљани угушили устанак панонских народа 6. до 9. године и да су након тога појачали регрутацију мушкараца из редова панонских племена, па тако и Бреука. Од припадника овог племена Римљани су формирали осам кохорти које су биле упућиване у далеке провинције, на истурене положаје према варварским народима у средњој Европи.⁸

Диплома је издата 17. јуна 65. године за време римског цара Нерона. У дипломи се наводи име војника Ликаја. То је Ликај, син неког Ликаја из племена Бреука, који је срећно одслужио свој дуги војни рок и враћа се у свој родни крај. Име Ликај налазимо неколико пута на каменим споменицима, па можемо закључити да је оно било често код Илира јужне Паноније.⁹

⁸ Крстић, Александар. Нав. дело, стр. 170.

⁹ Исто, стр. 171.

Ne postoje povijesni izvori o točnome nastanku sela. Negoslavci su vjerojatno nastali u tursko doba.

Ime sela, pretpostavlja se, potječe od osobnog imena Negoslav-a.

Najvjerojatnije je da se na terenu današnjih Negoslavaca naselio neki domaćin pod tim imenom. Kasnije se tu doselilo još domaćinstava i tako se razvilo naselje i koje je dobilo ime po prvom domaćinu – domaćinstvu. Ono je kasnije postalo dominantno na tom terenu.¹⁰

Negoslavci su u doba turske vlasti na ovim prostorima bili dijelom Srijemskog sandžaka. Nalazili su se u okviru Vukovarske nahije. Prema opširnom popisnom defteru Srijemskog sandžaka donetom u vrijeme sultana Selima II. (vladao 1566. - 1574., odnosno prema muslimanskom računanju godina 974. - 982.), najvjerojatnije na početku njegove vladavine, a svakako do 1569., o Negoslavcima se kaže sljedeće:

Selo (tur. karye) Nikoslavci je imalo ukupno 41 domaćinstvo (tur. hane) koje je podlegalo razrezivanju poreza. Bila je i jedna kuća s jednom udovicom, koja se zvala Ana. Ukupna količina poreza, odnosno ušura, koje je davalo ovo selo iznosila je, prema ovom defteru, 9.095 akči.

U selu je živio pekar Ivaniš, zatim tri doseljenika Marko, Andrijaš i Petak, a ostale popisane glave kuća su sljedeće: Ištfan Čabić, Živko Blaž, Paval Galović, Jakob Pavlević, Petar Ivić, Ištfan Matafić, Feranač Vitko, Ištfan Agaštan, Živko Petre, Matijaš Berila, Jakob Marko, Martin Vitko, Lukač Anbruš, Nina Gojka, Gonoma

¹⁰ Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 21.

Ne postoje историјски извори о тачном настанку села. Негославци су вероватно настали у турско доба.

Име села, претпоставља се, потиче од личног имена Негослав-а.

Највероватније је да се на терену данашњих Негославаца, населио неки домаћин под тим именом, и да се касније ту доселило још домаћинстава и тако се развило насеље које је добило име по том првом домаћину – домаћинству. Оно је касније постало доминантно на том терену.¹⁰

Негославци су у доба турске власти на овим просторима били део Сремског санџака. Налазили су се у оквиру Вуковарске нахије. Према опширном пописном дефтеру Сремског санџака донетом у време султана Селима II (владао 1566 - 1574., односно према муслиманском рачунању година 974 - 982.), највероватније на почетку његове владавине, а свакако до 1569., о Негославцима се каже следеће:

Село (тур. каруе) Никославци је имало укупно 41 домаћинство (тур. хане) које је подлегало разрезавању пореза. Била је и једна кућа са једном удовицом, која се звала Ана. Укупна количина пореза, односно ушура, које је давало ово село износила је, према овом дефтеру, 9.095 акчи.

У селу је живео пекар Иваниш, затим три досељеника: Марко, Андријаш и Петак, а остале пописане главе кућа су следеће: Иштфан Чабић, Живко Блаж, Павал Галовић, Јакоб Павлевић, Петар Ивић, Иштфан Матафић, Феранач Витко, Иштфан Агаштан, Живко Петре, Матијаш Берила, Јакоб Марко, Мартин Витко, Лукач

¹⁰ Кадих, Владимир; Амиџић-Поповски Душанка. Nav. дело, стр. 21.

Agaštan, Marko Ištfan, Marko Grgur, Andrijaš Beliča, Lukač Belić, Ferenač Petar, Antol Varga. Andrijaš Ištfan, Matko Paval, Blaž Berila, Martin Blaž, Imre Kalić, Imre Martin, Valeta Radetić, Mikloš Petre, Blaž Lovrić, Đurađ Dimitra, Đurađ Pavić, Berta Andrijaš, Jakob, Ferenač Vitko, Ivaniš Olbinić.

Negoslavčani su kao i drugi podanici Osmanlijske imperije plaćali različite poreze. Izdvajali su, zavisno od posjeda, ušur i druge dažbine na poljoprivredne kulture, na svinje, ovce, na različito povrće, na bašte, pčele, itd.¹¹

Анбруш, Нина Гојка, Гонома Агаштан, Марко Иштфан, Марко Гргур, Андријаш Белича, Лукач Белић, Ференач Петар, Антол Варга. Андријаш Иштфан, Матко Павал, Блаж Берила, Мартин Блаж, Имре Калић, Имре Мартин, Валета Радетић, Миклош Петре, Блаж Ловрић, Ђурађ Димитра, Ђурађ Павић, Берта Андријаш, Јакоб, Ференач Витко, Иваниш Олбинић.

Негославчани су као и други поданици Отоманске империје плаћали различите порезе. Издвајали су, зависно од поседа, ушур и друге даџбине на пољопривредне културе, на свиње, овце, на различито поврће, на баште, пчеле, итд.¹¹

Velika seoba Srba

Za vrijeme Velikog bečkog rata od 1683. - 1699. godine između Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva, Turci su prodrli do Beča. Kada se činilo da će Turci osvojiti Beč (kojega je napustio car) opsjednutom gradu pristiže u pomoć poljski kralj Jan Sobjeski.

Austro – poljske trupe razbile su opsadu Beča, nakon čega se Turci povlače u neredu. U ožujku 1684. godine sklopile su Austrija, Poljska i Venecija savez protiv Turaka (Sveta liga) kome se kasnije pridružuje i Rusija. Sveta liga je

¹¹ Za Negoslavce v. Bruce McGovan, Sirem sancagi mufassal tahrir defteri, Ankara 1983., 142-143. Što se tiče datiranja deftera up. Isto, li- liii. Obaveze su bile razrezivane na osnovu sultanove kanunname koju je takođe MekGaun objavio na turskom, v. Isto, 1-6. Obaveze raje su slične u svim sandžacima, pa se za eventualno poređenje može koristiti 1560.-1561. Doneta Kanunnama segedinske live. U njoj su utvrđena davanja rajetina u zavisnosti od njegovih prihoda, up. Ljiljana Čolić, Prilog izučavanju istorije Sombora na osnovu dva turska deftera iz XVI veka, Zbornik Matice srpske za istoriju br. 39 (1989), 91- 100; ista, Osmanska diplomatika sa paleografijom. Beograd, 2005, 141-148.

Велика сеоба Срба

Za време Velikog bečkog rata od 1683 - 1699. godine између Хабзбуршке монархије и Османског царства, Турци су продрли до Беча. Када се чинило да ће Турци освојити Беч (којега је напустио цар) опседнутом граду пристиже у помоћ пољски краљ Јан Собјески.

Аустро – пољске трупе разбиле су опсаду Беча, након чега се Турци повлаче у нeredу. У марту 1684. године склопиле су Аустрија, Пољска и Венеција савез против Турака (Света лига) коме се касније придружује и Русија. Света лига је

¹¹ Za Negoslavce v. Bruce McGovan, Sirem sancagi mufassal tahrir defteri, Ankara 1983., 142-143. Što se tiče datiranja deftera up. Isto, li- liiii. Obaveze su bile razrezivane na osnovu sultanove kanunname koju je takođe MekGaun objavio na turskom, v. Isto, 1-6. Obaveze raje su slične u svim sandžacima, pa se za eventualno poređenje može koristiti 1560-1561. Doneta Kanunnama segedinske live. U njoj su utvrđena davanja rajetina u zavisnosti od njegovih prihoda, up. Ljiljana Čolić, Prilog izučavanju istorije Sombora na osnovu dva turska deftera iz XVI veka, Zbornik Matice srpske za istoriju br. 39 (1989), 91- 100; ista, Osmanska diplomatika sa paleografijom. Beograd, 2005, 141-148.

Paja Jovanović: Velika seoba Srba / Паја Јовановић: Велика сеоба Срба

započela ofanzivu protiv Turaka u Ugarskoj, Dalmaciji, Albaniji i Grčkoj. Austrijanci napreduju niz Dunav i 1686. godine oslobađaju Budim, a 1687. godine Turci su poraženi nedaleko od Mohača, nakon čega Austrijanci oslobađaju Baranju, Bačku i Srijem. Austrijske trupe, predvođene brojnim Srbima iz oslobođenih krajeva Ugarske, zauzimaju Beograd 1688. god., nakon čega kreću prema jugu i oslobađaju Skoplje, Prizren, Peć i druga mjesta. Pad Beograda i uspjesi Austrijanaca doprinijeli su jačanju ustaničkog pokreta u Srbiji.

U borbu protiv Turaka stupile su i najistaknutije osobe kao što su erdeljski plemić Đorđe Branković i Arsenije III. Crnojević, srpski patrijarh koji je sa 20.000 ustanika otvoreno pristupio Austriji.

започела офанзиву против Турака у Угарској, Далмацији, Албанији и Грчкој. Аустријанци напредују низ Дунав и 1686. године ослобађају Будим, а 1687. године Турци су поражени недалеко од Мохача, након чега Аустријанци ослобађају Барању, Бачку и Срем. Аустријске трупе предвођене бројним Србима из ослобођених крајева Угарске, заузимају Београд 1688. год., након чега крећу према југу и ослобађају Скопље, Призрен, Пећ и друга места. Пад Београда и успеси Аустријанаца допринели су јачању устаничког покрета у Србији.

У борбу против Турака ступиле су и најистакнутије личности као што су ердељски племић Ђорђе Бранковић и Арсеније III Чарнојевић, српски патријарх који је са 20.000 устаника отворено приступио Аустрији.

Patrijah se vratio s Cetinja u Peć, odakle je prešao u Prizren gdje je svečano dočekaо Pиколоминија (аустројски генерал) и аустријску војску. Цијели народ из ових крајева био је примљен под царску заштиту и положио је заједно с патријахом Арсенијем III. заклетву о вјерности. Сад су Срби и коначно стали на страну Аустрије, симболично као њени поданици ставивши своју судбину у њене руке.¹²

У међувремену француски краљ Луј XIV, којем није одговарало јачање Хабсбурговца, напада хабсбуршке посједу у Нјемачкој због чега се аустријске трупе пребацију на овај фронт. Аустријски генерали позивају Србе на масовни устанак. У јесен 1689. „Српска милиција“ је преуређена у регуларни пјеџадијски војнички пук (регимента) под командом српских заповједника. Аустријски генерал Енеја Силвије Пиколомини умире од куге и ратна срећа се окренула у корист Турака којима су у помоћ дошли Кримски Татари.

Аустријске трупе и Срби доживјели су код Каџаника 1690. године страховити пораз. У незадрживом налету Турци продиру на Косово и Метохију и јужну Србију, а с аустријском војском повлачи се и на десетине тисућа Срба под водством патријaha Арсенија III. Црнојевића.

По заузимању Приштине, разбијена аустријска војска и српски устаници, убрзано су се повлачили, а за њима су се сливале колоне српских избјеглица с патријахом Арсенијем III. Црнојевићем и бројним православним свећенством. После драстичне одмазде у Приштини, о којој се проширио глас како Турци „младе робљаху, а старе секаху и давлјаху“ у избјеглиштво је кренуло и мноштво варошкога становништва из

¹² Dimić, Žarko. Austro-turski rat i dolazak Austrijanaca u Crm (1683. - 1699. - 1718.). / Srem kroz vekove: Zbornik radova. Beograd: Vukova zadužbina, ogranak Beočin, 2007., str. 113.

Патријах се вратио са Цетиња у Пећ, одакле је прешао у Призрен где је свечано дочекао Пиколоминија (аустријски генерал) и аустријску војску. Цијели народ из ових крајева био је примљен под царску заштиту и положио је заједно с патријахом Арсенијем III заклетву верности. Сад су Срби и коначно стали на страну Аустрије, симболично као њени поданици ставивши своју судбину у њене руке.¹²

У међувремену француски краљ Луј XIV, којем није одговарало јачање Хабсбурговаца, напада хабсбуршке поседу у Немачкој због чега се аустријске трупе пребацију на овај фронт. Аустријски генерали позивају Србе на масован устанак. У јесен 1689. „Српска милиција“ је преуређена у регуларни пешадијски војнички пук (регимента) под командом српских заповедника. Аустријски генерал Енеја Силвије Пиколомини умире од куге и ратна срећа окренула се у корист Турака којима су у помоћ дошли Кримски Татари.

Аустријске трупе и Срби доживели су страховит пораз код Качаника 1690. године. У незадрживом налету Турци продиру на Косово и Метохију и јужну Србију, а са аустријском војском повлачи се и на десетине хиљада Срба под вођством патријаха Арсенија III Чарнојевића.

По заузимању Приштине, разбијена аустријска војска и српски устаници, убрзано се повлаче, а за њима сливале су се колоне српских избјеглица са патријахом Арсенијем III Чарнојевићем и бројним православним свештенством. После драстичне одмазде у Приштини, о којој се проширио глас да Турци „младе робљаху, а старе секаху и давлјаху“ у избјеглиштво је кренуло и мноштво варошког станов-

¹² Димић, Жарко. Аустро-турски рат и долазак Аустријанаца у Срем (1683-1699-1718) / Срем кроз векове: Зборник радова. Београд: Вукова задужбина, огранак Беочин, 2007., стр. 113.

Prizrena, Kosovske Mitrovice, Peći i drugih gradova.¹³

Srpske izbjeglice s patrijahom Arsenijem III. Crnojevićem dolaze u Beograd gdje je patrijah sazvao Crkveno - narodni sabor, u kome su uzeli učešće episkopi, svećenici, i narodne starješine s obje strane Save i Dunava. Odlučeno je da se Srbi nasele u Austriju, ali pod uvjetom da dobiju od austrijskoga cara određenu autonomiju u okviru Habsburške Monarhije.

Sabor je procijenio i odlučio da ne prihvati poziv na dizanje ustanka protiv Турака. Решено је затим да изbjеглице концентрисане око Београда, приједу у Угарску и да се тамо уклоне што даље од непријатеља и линије сукоба. Сабор је одлучио признати аустријског цара Леополда I. за српског краља и да српски народ настави заједничку борбу против Турака, али с територија Угарске, односно Монархије. Осим ове војно-политичке одлуке, Сабор је у шест точака разрадио захтеве да се потврде сва права Српске православне цркве која је она, иначе, уживала под турском влашћу: слобода вјере, слободно и саборско бирање архиепископа - који мора бити Србин, употреба старог календара, слободно патријархово и епископово вршење јурисдикције. Епископ Исaiја Ђаковић, опуномоћен је да иде у Већ како би цару поднио захтеве за Сабор за уређење аутономног положаја Срба у аустријским земљама који ће они насељити.¹⁴ Цар Леополд је 21. 8. 1690. год. издао повелју о правима Срба у Хабзбуршкој Монархији. Одобрени су им захтеви које су тражили од цара.

ништва из Призрена, Косовске Митровице, Пећи и других градова.¹³

Српске изbjеглице са патријахом Арсенијем III Чарнојевићем долазе у Београд где је патријах сазвао Црквено - народни сабор, у коме су узели учешће епископи, свештеници, и народне старешине са обе стране Саве и Дунава. Одлучено је да се Срби населе у Аустрију али под условом да добију од аустријског цара одређену аутономију у оквиру Хабзбуршке Монархије.

Сабор је проценио и одлучио да не прихвати позив на дизање устанка против Турака. Решено је затим да изbjеглице, концентрисане око Београда, пређу у Угарску и да се тамо уклоне што даље од непријатеља и линије сукоба. Сабор је одлучио признати аустријског цара Леополда I за српског краља и да српски народ настави заједничку борбу против Турака, али са територија Угарске, односно Монархије. Осим ове војно-политичке одлуке, Сабор је у шест тачака разрадио захтеве да се потврде сва права Српске православне цркве која је она, иначе, уживала под турском влашћу: слобода вере, слободно и саборско бирање архиепископа - који мора бити Србин, употреба старог календара, слободно патријархово и епископово вршење јурисдикције. Епископ Исaiја Ђаковић, опуномоћен је да иде у Беч како би цару поднео захтеве за Сабор и за уређење аутономног положаја Срба у аустријским земљама који ће они насељити.¹⁴ Цар Леополд је 21. 8. 1690. издао повељу о правима Срба у Хабзбуршкој Монархији. Одобрени су им захтеви које су тражили од цара.

¹³ Миловановић, Слободан; Качавенда, Петар. Векови Срба: Срби, српске државе и земље. Горњи Милановац: Данкомерц, 1992. стр. 101.

¹⁴ Димић, Жарко. Нав. дј., стр. 116.

¹³ Миловановић, Слободан; Качавенда, Петар. Векови Срба: Срби, српске државе и земље. Горњи Милановац: Данкомерц, 1992., стр. 101.

¹⁴ Димић, Жарко. Нав. дело, стр. 116.

Broj izbjeglica koji su pred turskom vojskom prebjegli preko Save i Dunava, nije utvrđen.

Sam patrijarh Arsenije Crnojević u dva maha navodi da je grupa koja je s njim stigla do Budima brojala 30.000 odnosno 40.000 ljudi, žena i djece, dok kaluđer Daskal Stefan kazuje kako se patrijah Arsenije „podigao sa 37.000 porodica“. Jedan od savremenih istraživača procjenjuje kako se ukupan broj prebjega kretao između 60.000 do 70.000 duša.¹⁵

Turci su izgubili Ugarsku, Slavoniju, Liku i Baniju, zadržavši sjeverno od Save i Dunava samo Banat i dio Srijema do Mitrovice.

Preko sačuvanih popisa stanovništva u Srijemu, u ogromnoj većini, žive Srbi.

Opat Bonini je bio predstavnik Odeskalkijevih i vršio je popise na teritoriji Vojvodstva Srijem koji pripada princu Odeskalkiju i prostire se između Dunava i Save, a sastoji se od 36 sela. Šesnaest sela sačinjavaju gornji Srijem, s glavnim gradom Ilokom, a dvadeset donji, s glavnim gradom Irigom. Gornji Srijem se uglavnom proteže ravnicom, dok je donji prepun brežuljaka. Oba su plodonosna i dobro naseljeni Rašanima (Srbima) koji su, gotovo svi, pravoslavni. Samo polovicu Iloka i druga tri mala mjesta nastanjuju rimokatolici.¹⁶

Број избеглица који су пред турском војском пребегли преко Саве и Дунава, није утврђен.

Сам патријарх Арсеније Чарнојевић у два маха наводи да је група која је са њим stigла до Будима бројала 30.000 односно 40.000 људи, жена и деце, док калуђер Даскал Стефан казује како се патријарх Арсеније „подигао са 37.000 породица“. Један од савремених истраживача процењује како укупан број пребега кретао између 60.000 до 70.000 душа.¹⁵

Турци су изгубили Угарску, Славонију, Лиду и Банију, задржавши северно од Саве и Дунава само Банат и део Срема до Митровице.

Преко сачуваних пописа становништва у Срему, у огромној већини, живе Срби.

Опат Бонини је био представник Оdeskалкијевих и вршио је пописе на територији Војводства Срем који припада принцу Оdeskалкију и простире се између Дунава и Саве, састоји се од 36 села. Шеснаест села сачињавају горњи Срем, са главним градом Илоком, а двадесет доњи, са главним градом Иригом. Горњи Срем углавном се протеже равницом, док је доњи препун брежуљака. Оба су плодносна и добро насељени Рашанима (Србима) који су, готово сви, православни. Само половину Илока и друга три мала места насељавају римокатолици.¹⁶

¹⁵ Milovanović, Slobodan; Kačavenda, Petar. Nav. dj., str. 103.

¹⁶ Jačov, Marko. Срем на преласку два века (XVII-XVIII). Београд: Свети архијерејски синод Српске православне цркве, 1990., стр. 7.

¹⁵ Миловановић, Слободан; Качавенда, Петар. Нав. дело, стр. 103.

¹⁶ Јачов, Марко. Срем на преласку два века (XVII-XVIII). Београд: Свети архијерејски синод Српске православне цркве, 1990., стр. 7.

Popis stanovništva iz 1698. godine u Negoslavcima

Stephan Saffszanin, Bosso Vuninovic, Vuckailo Bosniack, Pavao Bosniack, Mihai Raiz, Petar Raiz, Gavriilo Czelloniz, Misko Czeloloniz, Vesselin Savissin, Schivan Tesnanin, Jebren Kovaczanin, Ostoja Sockolanin, Mihai Stanisableviz, Petar Stipanovic, Illia Peackovic, Maxim Mohaczanin, Obrad Kondiz, Nesko Peicz, Jovan Pavizz, Jovan Tenack, Vutschiz Barjactaroviz, Kojo Joviza, Jacob Schabczanin, Schivan Lalicz, Thomo Radkovic, Mihailo Ruschisiz, Dragolie Juriz, Nedelcko Sarajevaz, Jovan Brodanovic, Mirxeta Lubiziz, Mihai Ratkovic, Nicola Czolliz, Bosso Stankovic, Ostoja Ayer, Plagoje Schiffkovic, Radovan Czernojeviz, Maxim Czolliz, Misko Dabiz, Stanko Jankovic, Jovan Boschiz, Risto Mihatovic, Simo Radojeviz, Damian Precodravaz, Vasil Saria, Jacob Grubeschiz, Risto Boscovic, Mihai Diack, Abraham Kollarovic, Saria Ristiz, Millin Poppovic, Stoiz Mehanschia.

Gledajući ovaj popis uočavamo kako su, skoro svi, pripadnici bili srpske narodnosti.

Pored naprijed navedenih obitelji najstarije su: Baćanovići, Sendići, Kendršići, Jakovljevići, Nerandžići, Stojnovići, Šerbedžija (Šerbići), Mišići. Sve ove obitelji su porjeklom iz Srbije, gdje i danas ima tih prezimena.¹⁷

Selo Negoslavci je tada imalo, domaćinstava i kuća 51, očeva porodice 50, oženjene braće i sinova 10, braće i sinova s navršених 15 god. 8, udovica s posjedom 1, konja 37, volova 51, krava i junadi 100, ovaca i koza 60, svinja 28, pčela 27

¹⁷ Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 24.

Попис становништва из 1698. године у Негославцима

Stephan Saffszanin, Bosso Vuninovic, Vuckailo Bosniack, Pavao Bosniack, Mihai Raiz, Petar Raiz, Gavriilo Czelloniz, Misko Czeloloniz, Vesselin Savissin, Schivan Tesnanin, Jebren Kovaczanin, Ostoja Sockolanin, Mihai Stanisableviz, Petar Stipanovic, Illia Peackovic, Maxim Mohaczanin, Obrad Kondiz, Nesko Peicz, Jovan Pavizz, Jovan Tenack, Vutschiz Barjactaroviz, Kojo Joviza, Jacob Schabczanin, Schivan Lalicz, Thomo Radkovic, Mihailo Ruschisiz, Dragolie Juriz, Nedelcko Sarajevaz, Jovan Brodanovic, Mirxeta Lubiziz, Mihai Ratkovic, Nicola Czolliz, Bosso Stankovic, Ostoja Ayer, Plagoje Schiffkovic, Radovan Czernojeviz, Maxim Czolliz, Misko Dabiz, Stanko Jankovic, Jovan Boschiz, Risto Mihatovic, Simo Radojeviz, Damian Precodravaz, Vasil Saria, Jacob Grubeschiz, Risto Boscovic, Mihai Diack, Abraham Kollarovic, Saria Ristiz, Millin Poppovic, Stoiz Mehanschia.

Гледајући овај попис уочавамо како су, скоро сви, припадници били српске националности.

Поред напред наведених породица најстарије су: Баћановићи, Сендићи, Кендршићи, Јаковљевићи, Неранцићи, Стојновићи, Шербеџије (Шербићи), Мишићи. Све ове породице су пореклом из Србије, где и данас има тих презимена.¹⁷

Село Негославци је тада имало, домаћинстава и кућа 51, очева породице 50, ожењене браће и синова 10, браће и синова с навршених 15 год. 8, удовица с поседом 1, коња 37, волова 51, крава и јунади 100, оваца и коза 60, свиња 28, пчела 27

¹⁷ Кадих, Владимир; Амиџић-Поповски, Душанка. Нав. дело, стр. 24.

Atlas
vukovarskog vlastelinstva
1733.

Atlas Vukovarsko vlastelinstvo 1733 . god. / Атлас Вуковарско властелинство 1733. год.

košnica, oranica 146 jutara livada, 66 kosaca, vinograda 37 motika, šljiva 472 stabla.¹⁸

Negoslavci su prikazani i na karti Civilne Slavonije izrađene od 1781. do 1782. godine u sklopu Prve ili Jozefinske vojne izmjene habsburških zemalja (1763. - 1787.) Sve se to nalazi u Zbirci karata u ratnome arhivu u Beču. Na zemljovidu je dat detaljan opis Negoslavaca.

кошница, ораница 146 јутара ливада, 66, косаца, винограда 37 мотика, шљива 472 стабла.¹⁸

Негославци су приказани и на карти Цивилне Славоније израђене од 1781. до 1782. године у склопу Прве или Јозефинске војне измене хабзбуршких земаља (1763 - 1787) Све се то налази у Збирци карата у ратном архиву у Бечу. На карти је дат детаљан опис Негославаца.

Selo Negoslavci

Selo leži u ravnici, gdje se nalazi kamena crkva. U blizini sela, na sjevernoj strani, uzdižu se dvije doline sasvim blagih strana. Bara pod imenom Samarinac izvire i teče do rijeke Vuke. Njezinu dolinu oblikuju strane koje prema rijeci postaju sve više.

Bara, spomenutog imena, prostire se do sela Petrovci. Široka je 60 koraka, a voda joj je samo pol stope duboka. Njezino je dno muljevito, do dvije stope duboko, strane joj se uzdižu do dva hvata visine i strme su, te se stoga ne može prijeći.

Odmah kod uzdizanja, takozvanog, Sramotnog dola, nastaje izvor istoga imena. On je tamo neznatan i ne uzrokuje nikakve smetnje putu za Vukovar. No, dalje od puta postaje primjetno širi i blatniji, a nakon četvrt sata duljine postaje 30 koraka širok. Voda mu je pol stope duboka, a njegovo je dno razmekšano, dvije stope duboko i muljevito. Obale mu, također, postaju sve strmije i više.

---

¹⁸ Mažuran, Ive. Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine. Osijek: JAZU, Zavod za znanstveni rad u Osijeku, 1988., str. 233 - 235.

Село Негославци

Село лежи у равници, где се налази камена црква. У близини села, на северној страни, уздижу се две долине сасвим благих страна. Бара под именом Самаринац извире и тече до реке Вуке. Њену долину обликују стране које према реци постају све више.

Бара, споменутог имена, простире се до села Петроваца. Широка је 60 корака, а вода јој је само пола стопе дубока. Њено је дно муљевито до две стопе дубоко, стране јој се уздижу до два хвата висине и стрме су, те се стога не може прећи.

Одмах код уздизања, такозвано Срамотног дола, настаје извор истог имена. Он је тамо незнатан и не проузрокује никакве сметње путу за Вуковар. Но, даље од пута постаје приметно шири и blatнији, а након четврт часа дужине постаје 30 корак широк. Вода му је пола стопе дубока, а његово је дно размекшано две стопе дубоко и муљевито. Обале му, такође постају све стрмије и више.

---

¹⁸ Мажуран, Иве. Попис насеља и становништва у Славонији 1698. године. Осиек: ЈАЗУ, Завод за зnanствени рад у Осиеку, 1988., стр. 233 - 235.

Na drugome putu za Vukovar postoji jedna drvena gostionica, tik kod izgrađenog mosta preko ove bare. Most je 60 koraka dug i šest koraka širok. Tamo se nalazi i jedna nevažna žličarica zvana Trešnje. Strme obale bare na tom mjestu dosežu do dva hvata visine, a do tamo se dolina i bara nazivaju Radanov dol. Od te gostionice, mosta i mlina, nadalje dobivaju ime Milkovačaka bara, koja se na punih četvrt sata udaljenosti od gostionice spaja sa takozvanom Dombov barom. Od tamo do utoka u Vuku zadržava ime Dombov bara. Strme obale Milkovačke bare na tom su mjestu dva i pol hvata visoke. Bara je još uvijek 60 koraka široka, voda joj je od pol stope do stopu duboka, a dno joj je muljevito i duboko dvije stope. Spomenuta Dombov bara je prema jugoistoku kod šume zvana Gornjak. Na svom početku ima izvor zvan Stublina, koji se odmah širi u baru i stalno dobiva na širini i dubini pa je bara do spomenutog sutoka pol stope duboka i 50 do 60 koraka široka. Dno joj je, jednako kao i dno Milkovačke bare, muljevito i do dvije stope duboko. Obje se bare ne mogu nigdje i ni u koje doba prijeći. Zbog toga su na prijelaznim putovima izgrađeni dobri drveni mostovi, većinom šest do sedam stopa široki. U šumi na istočnoj strani raste mlado drveće pomiješano sa žbunjem. Konjica je može proći samo prolaznim putovima. Šuma je, pak, na zapadnoj strani srednje visoka i također pojačana žbunjem. Svi ovdašnji putovi imaju dobro pjeskovito tlo i potpuno su uporabljivi i za teška i za laka kola. Živež se oдавде najlakše može prevoziti u Vukovar.¹⁹

¹⁹ Luetić, Tihana. Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća: prikaz. Zagreb: Hrvatski institut za povijest 1999. str. 97 - 98.

Na drugom putu za Vukovar postoji jedna drvena gostionica, tik kod izgrađenog mosta preko ove bare. Most je 60 koraka dug i šest koraka širok. Tamo se nalazi i jedna nevažna žličarica zvana Trešnje. Strme obale bare na tom mjestu dosežu do dva hvata visine, a do tamo se dolina i bara nazivaju Radanov dol. Od te gostionice, mosta i mlina nadalje dobivaju ime Milkovačaka bara, koja se na punih četvrt часа удаљености од гостионице спаја са такозваном Домбов баром. Од тамо до утока у Вуку задржава име Домбов бара. Стрме обале Милковачке баре на том су мјесту два и пола хвата високе, бара је још увек 60 корака широка, вода јој је од пола стопе до стопу дубока, а дно јој је муљевито две стопе дубоко. Споменута Домбов бара је према југоистоку код шуме звана Горњак. На свом почетку има извор зван Стублина, који се одмах шири у бару и стално добива на ширини и дубини па је бара до споменутог сутока пола стопе дубока и 50 до 60 корака широка. Дно јој је, једнако као и дно Милковачке баре, муљевито и до две стопе дубоко. Обе се баре не могу нигде и ни у које доба прећи. Због тога су на прелазним путевима изграђени добри дрвени мостови, већином шест до седам стопа широки. У шуми на источној страни расте младо дрвеће помешано са жбуњем. Коњица је може проћи само пролазним путевима. Шума је на западној страни средње је висока и такође појачана жбуњем. Сви овдашњи путеви имају добро песковито земљиште и потпуно су употребљиви и за тешка и за лака кола. Живеж се одавде најлакше може превозити у Вуковар.¹⁹

¹⁹ Луетић, Тихана. Хрватска на тајним земљовидима 18. и 19. стољећа: приказ. Загреб: Хрватски институт за повјест, 1999. стр. 97 - 98.

Razvoj Negoslavaca u XVIII. stoljeću

Prema bilješkama učitelja Žarka Puškara, Negoslavci su naseljeni u vrijeme Velike seobe Srba pod patrijahom Arsenijem III. Čarnojevićem.

Po predanju, selo je naseljeno u seobi Srba. Svega 15 – 20 obitelji, su se ovdje naselile, načinile sebi kuće širom atara, gdje se komu svidjelo. Zemljište je bilo pod upravom vukovarskih grofova Kuфштајна до 1736. год. када га је купио гроф Филип Елц надбискуп и knez изборник из Мајнца. Његово властелинство тада је имало 31 насеље. Половицом XVIII. stoljeća spahija је заповиједио да се сви морају преселити на одређено мјесто. Тако се село ушорило и начинила су се четири сокaка. Према Берку и Чaковцима тада су се налазиле велике шуме. Око цијелог села био је пашњак, око пашњака шуме и плодна земља. Све до 1848. године Negoslavci су давали десетак вукoвaрском грофу. Десетак се давао од свих усјева па и од винограда. Исто тако морали су сељаци ићи и на „работу“. Изузета је била само свећеничка обителј.

У Negoslavce је 27. сijeчња 1733. год. дошао из Карловaца архиђакон Вићентије Стефановић, који је обавио канонску визитацију тамошње парохије. Он извештава како је парохијална црква 1718. године накинјена од дрвета, олијеplјена блатом, а покривена трстиком. У цркви је била трапеза од камена, док су умивaонича и крстича од дрвета. На четири ступа је висило звонo средње величине. Цркву је владика Спиридон посветио помени рођенја Светог Јована. Иконостаса још није било, али је имала 10 икона. Црква се налази изван села, у шуми, и има два одијела од бијелогa бежа и стихар, па епитрахилј од

Развој Негославаца у XVIII веку

Према белешкама учитеља Жарка Пушкара, Негославци су насељени у време Велике сеобе Срба под патријахом Арсенијем III Чарнојевићем.

По предању, село је насељено у сеоби Срба. Свега 15 – 20 породица, који се овде населише, начинише себи куће широм атара, где се коме свидело. Земљиште је било под управом вуковарских грофова Куфштајна до 1736. год. када га је купио гроф Филип Елц надбискуп и knez изборник из Мајнца. Његово властелинство тада је имало 31 насеље. Половицом XVIII века спахија је заповедио да се сви морају преселити на одређено место. И тако се село ушорило и начинила су се четири сокака. Према Берку и Чaковцима тада су се налазиле велике шуме. Око целог села био је пашњак, око пашњака шуме и плодна земља. Све до 1848. године Негославци су давали десетак вукoвaрском грофу. Десетак се давао од свих усјева па и од винограда. Исто тако, морали су сељаци ићи и на „работу“. Изузета је била само свештеничка породица.

У Негославце је 27. јануара 1733. год. дошао из Карловаца архиђакон Вићентије Стефановић, који је обавио канонску визитацију тамошње парохије. Он извештава како је парохијална црква год. 1718. начињена од дрвета, олепљена блатом, а покривена трстиком. У цркви је трапеза од камена, док су умиваоница и крстича од дрвета. На четиру стуба је висило звонo средње величине. Цркву је владика Спиридон посветио на спомен рођења Светог Јована. Иконостаса није било, али је имала 10 икона. Црква се налази изван села, у шуми, и има два одеа од белогa бежа и стихар, па епитрахилј од

muslina, narukvice od svile, (али поде-ране), те појас од пиринадџа. Од црквених књига имала је једино Српски саборник. Парохијом је управља поп Станко Марковић који се prije 40 година родио у Будиму, а учио је у Вуковару код учитеља Живана.²⁰

Негославци су 1732. године имали 30 православних кућа. Њихов број је до године 1756. нарастао на 60. Тада је парохија имала два свећеника, Давида Јованова и Јефрема Божића. Епитроп је био Недељко Стојков, црквени син Теодозије Станковић, а сеоски кнез Јован Павичић. Парохији Негославци припадало је село Свинјареви, гдје је било 6 православних кућа, али није било православне цркве. Како су се у Негославце средином XVIII. столјећа доселили бројни православни становници, почели су градити нову парохијалну цркву у част „Успенија Богородице“. Та је црква била 1758. године довршена, а посветио ју је 29. липња 1766. арх. Павле Ненадовић. Тада је већ у Негославцима било 110 православних кућа. Село је имало 3 свећеника, који су обављали духовну службу, 27. просинца 1748. наступио Јефрем Божић, 11. ружна 1754. Давид Јованов, а 8. оџујка 1764. Арсеније Максимовић.²¹

У XVIII. столјећу, точније 1778. год. у Негославце се досељава 61 особа из Србије, услед рата између Аустрије и Турске који се водио од 1788. до 1791. Срби су као добровољци активно судјеловали на страни Аустрије. Овај период српске по-вијести назива се Коčina Крајина по Коћи Анђелковићу, једном од српских коман-даната.

У село Негославце је тада дошла 61 особа. Међутим, теški увјети живота и,

²⁰ Horvat, Rudolf. Srijem: Naselja i stanovništvo. Slavonki Brod: Hrvatski institut za povijest, 2000., str. 149.

²¹ Исто, стр. 150.

муслина, наруквице од свиле, (али поде-ране), те појас од пиринаџа. Од црквених књига имала је једино Српски саборник. Парохијом је управљао поп Станко Марковић који се пре 40 година родио у Будиму, а учио је у Вуковару код учитеља Живана.²⁰

Негославци су 1732. године имали 30 православних кућа. Њихов број је до године 1756. нарастао на 60. Тада је парохија имала два свештеника, Давида Јованова и Јефрема Божића. Епитроп је био Недељко Стојков, црквени син Теодозије Станковић, а сеоски кнез Јован Павичић. Парохији Негославци припадало је село Свињареви, гдје је било 6 православних кућа, али није било православне цркве. Како се у Негославце средином XVIII. века доселише бројни православни становници, почели су градити нову парохијалну цркву у част Успенија Богородице. Та је црква била 1758. године довршена, а посветио ју је 29. јуна 1766. арх. Павле Ненадовић. Тада је већ у Негославцима било 110 православних кућа. Село је имало 3 свештеника, који су обављали духовну службу. На духовну службу 27. децембра 1748. ступио је Јефрем Божић, 11. септембра 1754. Давид Јованов, а 8. марта 1764. Арсеније Максимовић.²¹

У XVIII. веку, тачније 1778. год. у Негославце се досељава 61 особа из Србије, услед рата између Аустрије и Турске који се водио од 1788. до 1791. Срби су као добровољци активно учествовали на страни Аустрије. Овај период српске историје назива се Кочина Крајина по Кочи Анђелковићу, једном од српских коман-дана.

У село Негославце тада је дошла 61 особа. Међутим, тешки услови живота, и ве-

²⁰ Хорват, Рудолф. Сријем: Насеља и становништво. Славонски Брод: Хрватски институт за повијест, 2000. стр. 149.

²¹ Исто, стр. 150.

vjerojatno prisutni, faktor aklimatizacije u ovim ravničarskim krajevima, imali su teške posljedice za doseljenike.²²

Pored ovakvih uvjeta tada se u Srijemu pojavila i smrtonosna kuga (Iriška kuga) koja je prorjedila selo.

Velika razlika u broju domaćinstava od 1774. do 1791. godine objašnjava se haranjem kuge. Postoji podatak da se poslije ove katastrofe u selo naselilo i nešto katolika.

роватно присутани фактор аклиматизације у овим равничарским крајевима, имали су тешке последице за досељенике.²²

Поред оваквих услова тада се у Срему појавила и смртоносна куга (Иришка куга) која је проредила село.

Велика разлика у броју домаћинстава од 1774. до 1791. године објашњава се харањем куге. Постоји податак да се после ове катастрофе, у село населило и нешто католика.

Negoslavci u XIX. stoljeću

Sredinom XIX. stoljeća u cijeloj Europi, pa i u Habsburškoj Monarhiji, izbijaju revolucije. Sveta alijansa pokušavala ih je spriječiti. Industrijska revolucija utjecala je na razvoj građanstva i pojavu nacionalne svijesti. Revolucije su rušile feudalni poredak koji je još uvijek vladao u većini evropskih država. Revolucija 1848. god. je ujedinila borbe i ustanke zbog ekonomske krize, gladi i nezaposlenosti.

Negoslavčani su se pod utjecajem revolucionarnih pokreta u Evropi (1848. - 1849.) i teških životnih uvijeta, također borili za bolje i pravednije odnose. O tome govori i Zahtjev negoslavačke općine od 19. svibnja 1848. (Srijemska županija) podnijet hrvatskom saboru u Zagreb (Baronu Jelačiću), u kome se traži:

„Da se odredi razgraničenje sa spahilukom.

Da se ritovi koriste za ispašu, bez plaćanja, tj. da bude kao prije 100 godina.

Негославци у XIX веку

Средином XIX века у целој Европи, па и у Хабзбуршкој Монархији, избијају револуције. Света алијанса покушавала их је спречити. Индустијска револуција утицала је на развој грађанства и појаву националне свести. Револуције су рушиле феудални поредак који је још увек владао у већини европских држава. Револуција 1848. год. је ујединила борбе и устанке због економске кризе, глади и незапослености.

Негославчани су се под утицајем револуционарних покрета у Европи (1848 - 1849) и тешких животних услова такође борили за боље и праведније односе. О томе говори и Захтев негославачке општине од 19. маја 1848. (Сремска жупанија) поднесет Хрватском Сабору у Загреб (Барону Јелачићу), у коме се тражи:

„Да се одреди разграничење са спахилуком.

Да се ритови користе за испашу, без плаћања, тј. да буде као пре 100 година.

²² Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 25.

²² Кадих, Владимир; Амиџић-Поповски, Душанка. Нав. дело, стр. 25.

Da se šuma na sesionskom staležu i jarošu negoslavačkom odcijepi od šume koja će poslije spahijska ili carska biti.

Da se uživa drvarina, kao u Granici i, žirovica i šumska ispaša.

Da se razriješe nerealna davanja desetaka.

Da se аренда и крчме спахијске предају општини.

Da se vašari u varoši održavaju po starom.

Da se na sesionski stalež podijele livade za stoku.

Da se izvrši podjela zemlje atara.

Da se da odšteta za sve ono što su nepravедно плаћали спахији.²³

Ovi zahtjevi nisu ispunjeni. Pokret srpskog naroda u revoluciji 1848. god. se završio neuspjehom. Jedini rezultat je bio ukidanje feudalnih odnosa i buđenje nacionalne svijesti.

Početkom XIX. stoljeća u Negoslavce se doseljavaju obitelji iz okolnih sela, a oko polovice XIX. stoljeća počinje naseljavanje i obitelji iz Bačke.

Tada su se doselili Miličevići iz Sotina, Bakarići, Korkutovići, Stojanci. Od najstarijih bačkih obitelji, koje su se naselile u XIX. stoljeću su Kulpinci, Crnjanski i Jeckovi. Ove obitelji su se naselile od 1863. do 1865. godine, a razlog su nerodne, sušne, „gladne“ godine. Smatra se da se naseljavanje Bačvana završilo 1890. god. Najviše obitelji se naselilo iz Sivca, Obrovca, Pivnica, Kule, Leđana (Riđice), Sombora i Tovariševa.²⁴

Dolaskom bačkih obitelji počinje nagli porast stanovništva.

Da se šuma на сесионском сталежу и јарошу негославачком одцепи од шуме која ће после спахијска или царска бити.

Da se uživa дрварина, као у Граници и, жировица и шумска испаша.

Da se разреже нереална давања десетакa.

Da se аренда и крчме спахијске предају општини.

Дасевашариуvaroшиодржавајупостаром.

Da se на сесионски сталеж поделе ливаде за стоку.

Da se изврши подела земље атара.

Da se да одштета за све оно што су неправедно плаћали спахији.²³

Ovi zahtjevi nisu ispunjeni. Pokret srpskog naroda u revoluciji 1848. god. završio se neuspjehom, jedini rezultat bio je ukidanje feudalnih odnosa i buđenje nacionalne svijesti.

Početkom XIX. века у Негославце досељавају се породице из околних села, а око половине XIX. века почиње и насељавање породица из Бачке.

Тада су се доселили: Миличевићи из Сотина, Бакарићи, Коркутовићи, Стојанци. Од најстаријих бачких породица, које су се населиле у XIX. веку, су Кулпинци, Црњански и Јецкови. Ове породице су се населиле од 1863. до 1865. год. а разлог су неродне, сушне, „гладне“ године. Сматра се да се насељавање Бачвана завршило 1890. год. Највише породица се населило из Сивца, Обровца, Пивница, Куле, Леђана (Риђице), Сомбора и Товаришева.²⁴

Доласком бачких породица почиње нагли пораст становништва.

²³ Perović, Radoslav. Građa za istoriju srpskog pokreta u Vojvodini 1848-49. Beograd: SANU, 1952. str. 352.

²⁴ Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 24.

²³ Перовић, Радослав. Грађа за историју српског покрета у Војводини 1848-49. Београд: САНУ, 1952. стр. 352.

²⁴ Кадић, Владимир; Амиџић-Поповски Душанка. Нав. дело, стр. 24.

1808. god. selo je imalo 785 stanovnika.
1810. god. selo je imao 128 domaćinstava.²⁵
1857. god. selo ima 893 stanovnika.
1869. god. selo ima 1.126 stanovnika.
1880. god. selo ima 1.069 stanovnika.
1890. god. selo ima 1.261 stanovnika.
1900. god. selo ima 1.383 stanovnika.²⁶

U Negoslavcima je 3. srpnja 1865. god. bilo biralište izbornoga kotara koji je zapremao istočni dio područja vukovarskog upravnog kotara. Tada je za narodnog zastupnika na Hrvatskome saboru bio izabran seljak Luka Petričević. On je ponovno bio biran za narodnog poslanika krajem 1867. godine kada je biralište iz Negoslavaca bilo premješteno u Tovarnik.²⁷

Po statističkim podacima, prilikom popisa stanovništva 1880. god. Negoslavci su imali 1069 stanovnika.

U Negoslavcima se 31. 12. 1880. god. nalazilo 211 kuća u kojima je stanovalo 1.069 stanovnika, od toga 523 muškoga, a 564 ženskoga spola. Pravoslavne su vjere bila 1.034, a rimokatoličke 35 stanovnika. Po narodnosti bijaše 1.046 Srba i Hrvata, a 22 Nijemca.²⁸

Deset godina kasnije broje Negoslavci 1.261 stanovnika, od kojih je 1.167 bilo pravoslavne, 91 rimokatoličke, a 3 grkokatoličke vjere. Srpski, kao svoj materinski jezik, označilo je 1.167 stanovnika, hrvatski 18, njemački 66, mađarski 5, rusinski 3, a češki dva stanovnika.²⁹

Dolaskom bačkih obitelji u selu se između starosjedilaca Srijemaca i novo-

²⁵ Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 25.

²⁶ Isto.

²⁷ Horvat, Rudolf. Nav. dj., str. 150.

²⁸ Isto.

²⁹ Isto.

1808. год. село је имало 785 становника.
1810. год. село је имало 128 домаћинстава.²⁵
1857. год. село има 893 становника.
1869. год. село има 1.126 становника.
1880. год. село има 1.069 становника.
1890. год. село има 1.261 становника.
1900. год. село има 1.383 становника.²⁶

У Негославцима је 3. јула 1865. год. било биралиште изборног котара који је запremaо источни део подручја вуковарског управног котара. Тада је за народног заступника на Хрватском сабору био изабран сељак Лука Петричевић. Он је поново био биран за народног посланика концем 1867. године. када је биралиште из Негославаца било премештено у Товарник.²⁷

По статистичким подацима, приликом пописа становништва 1880. год. Негославци су имали 1069 становника.

У Негославцима се 31. 12. 1880. године налазило 211 кућа у којима је станovalo 1.069 становника, од тога 523 мушкога, а 564 женскога пола. Православне су вере била 1.034 а римокатоличке 35 становника. По народности беше 1.046 Срба и Хрвата, а 22 Немца.²⁸

Десет година касније броје Негославци 1.261 становника, од којих је 1.167 било православне, 91 римокатоличке, а 3 гркокатоличке вере. Српски, као свој матерњи језик, означило је 1.167 становника, хрватски 18, немачки 66, мађарски 5, русински 3, а чешки два становника.²⁹

Доласком бачких породица у селу се између староседелаца Сремаца и ново-

²⁵ Упор. Кадих, Владимир; Амицић-Поповски, Душанка. Нав. дело, стр. 25.

²⁶ Исто.

²⁷ Хорват, Рудолф. Нав. дело, стр. 150.

²⁸ Исто.

²⁹ Исто.

придошлих Баčвана, јављала узajамна нетрпелјивост која је лоше утјецала на стање у селу.

Већ око 1890. године настала је же-стока борба, а ишло се дотле, да су један другоме палили имовину, пуцали кроз прозор у собе, чак је и „крв пала“.³⁰

Услијед таквих сукоба, Негославчани су масовно продавали земљу. Око 1.300 јутара земље откупили су од њих гроф Елц и Алекса Пауновић. Године 1896. у Негославцима је формирана једна социјалистичка организација „КЛУБ“. Имала је 40 чланова. Те исте године, 1891. Донесен је и закон о комасацији земљишта у Негославцима. За тај закон су били Алекса Пауновић и гроф Драгутин Елц. Користећи се неслогом између Баčвана и Сријемца, Пауновић и гроф Елц су давали пуста обећања о обнови школе, опćине и цркве. Комасација земљишта није текла лако, јер су становници стално протестирали.

Настала је нова борба у Негославцима која се све више распламсавала. Међусобна заоштреност сељаштва се повећавала па је свакодневно долазило до оштрих сукоба. Писана су пријтећа писма присталицама комасације, којима се пријетило и смрћу, паљенјем као и другим начинима освете.³¹

Комасацијом је земљиште ближе селу додијелјено Негославчанима, а оно даље од села припало је Пауновићу и Елцу.

Гроф Елц је постао власник врло квалитетне земље, тј. парцела у рејону Горњак. Пауновић је постао власником квалитетне земље у самој близини села, у сјеверо-

придошлих Бачвана јављала узajамна нетрпелјивост која је лоше утицала на стање у селу.

Већ око 1890. године настала је же-стока борба, а ишло се дотле, да су један другоме палили имовину, пуцали кроз прозор у собе, чак је и „крв пала“.³⁰

Услед таквих сукоба, Негославчани су масовно продавали земљу. Око 1.300 јутара земље откупили су од њих гроф Елц и Алекса Пауновић. Године 1896. у Негославцима је формирана једна социјалистичка организација „КЛУБ“. Имала је 40 чланова. Те исте године, донесен је и закон о комасацији земљишта у Негославцима. За тај закон били су Алекса Пауновић и гроф Драгутин Елц. Користећи се неслогом између Бачвана и Сремаца, Пауновић и гроф Елц давали су пуста обећања о обнови школе, општинe и цркве. Комасација земљишта није текла лако, јер су становници стално протествовали.

Настала је нова борба у Негославцима која се све више распламсавала. Међусобна заоштреност сељаштва се повећавала па је свакодневно долазило до оштрих сукоба. Писана су претећа писма присталицама комасације, којима се претило и смрћу, паљењем као и другим начинима освете.³¹

Комасацијом је земљиште ближе селу додељено Негославчанима, а оно даље од села припало је Пауновићу и Елцу.

Гроф Елц је постао власник врло квалитетне земље, тј. парцела у рејону Горњак. Пауновић је постао власник квалитетне земље у самој близини села, у се-

³⁰ Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 27.

³¹ Usp. Isto, str. 32. Комасација је аграрно-правна мјера која се проводи у сврху групирања земљишних честица ради рационалније аграрне производње.

³⁰ Kadić, Vladimir; Amić-Popovski, Dušanka. Nav. дело, str. 27.

³¹ Упор. Исто стр. 32. Комасација је аграрно-правна мера која се спроводи у сврху груписања земљишних честица ради рационалније аграрне производње.

zapadnom dijelu atara, ozančeno kao Vučićev Do i Babina međa.³²

Od ukupno 3.741 jutara zemlje u Negoslavcima, samo su dva veleposjednika imali u vlasništvu 1.346 jutara zemlje.

верозападном делу атара, озанчено као Вучићев До и Бабина међа.³²

Од укупно 3.741 јутара земље у Негославцима, само су два велепоседника имали у власништву 1.346 јутара земље.

Negoslavci u XX. stoljeću

Negoslavci su 31. 12. 1900. imali 261 кућу и 1.297 становника, а од тога 659 мушкога, а 638 женског пола. Православне је вјере било 1.214, римокатоличке 75, гркокатоличке 4, те лутеранске 4 становника.

Hrvatski ili srpski materinski jezik imalo je 1.239 становника, нјемачки 32, мађарски 19, русински 4, а словачки 3 становника.³³

Godine 1901. izgrađena je nova općinska zgrada.

Godine 1905. i prema podacima Mitropolije Karlovačke mogu se uočiti izmjene.

„Negoslavci, selo.

Преглед мјеста:

Brojevi: Domova ima 269, od kojih je 241 srpskih.

Brakovi: Bračnih parova ima 386, od tih 295 srpskih. Mješovitih brakova ima 1, divljih 24, a od tih je 15 srpskih.

Stanovništvo: Stanovnika ima 1.426, m. 725, ž. Od tih su Srbi pravoslavne vjere 1.253, Mađara ima 86, Hrvata 38, Nijemaca 37, raznih 12.

³² Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 34.

³³ Horvat, Rudolf. Nav. dj., str. 150.

Негославци у XX веку

Негославци су 31. 12. 1900. имали 261 кућу и 1.297 становника, а од тога 659 мушкога, а 638 женског пола. Православне је вере било 1.214, римокатоличке 75, гркокатоличке 4, те лутеранске 4 становника.

Хрватски или српски матерњи језик имало је 1.239 становника, немачки 32, мађарски 19, русински, 4, а словачки 3 становника.³³

1901. године изграђена је нова општинска зграда.

Године 1905. према подацима Митрополије Карловачке могу се уочити измене.

„Негославци, село.

Преглед места:

Бројеви: Домова има 269, од којих је 241 српска.

Бракови: Брачних парова има 386, од тих 295 српских. Мешовитих бракова има 1, дивљих 24, а од тих је 15 српских.

Становништво: Становника има 1.426, м. 725, ж. 701. Од тих су Срби православне вере 1.253, Мађари 86, Хрвати 38, Немци 37, разни 12.

³² Упор. Кадић, Владимир; Амиџић-Поповски, Душанка. Нав. дело, стр. 34.

³³ Хорват, Рудолф. Нав. дело, стр. 150.

Javna zdanja: Ima 1 srpska pravoslavna crkva i 1 komunalna škola.

Vlasti: Politička općina u mjestu Kr. Kotarska oblast, kr. kot. Sud,

Kotarski fizikat, finansijska i školska oblast je u Vukovaru, vojnička komanda u Petrovaradinu, općina potpada pod županiju srijemsku, kr. Sudbeni sto u Osijeku, banski sto i sto sedmorice u Zagrebu.

Pošta: P. p. i b. u Vukovaru.

Posjed: Posjed mjesta (atar) iznosi 3.742 kat. jut. 122 i plaća se drž. poreza K 17.25587. Srbi posjeduju 3.593 kat. jut., a plaćaju drž. poreza K 16.66563.

Srbi prema ostalima stoje s domovima 89%, stanovnika 87%, posjedom 96%, br. parovima 76%.

Crkvena općina se nalazi u mjestu.

Predstavništvo: Crkvena skupština redovna, predsjednik Arsenije Božić, perovođe nema. Račun zaključen za prošlu godinu. Inventar se vodi. Proračun utvrđen. Novac se čuva pod trebravijem.³⁴

Godine 1909. izgrađena je i nova školska zgrada.

Pruga između Ilača i Vukovara puštena je u promet 22. 10. 1912. godine. Negoslavci su tako dobili željezničku vezu, a jedan kilometar izvan sela sagrađen je željeznički kolodvor.

U vrijeme Prvog svjetskog rata (1914. – 1918.) u Negoslavcima se nalazila vojna konjska bolnica.

Kada su Austrijanci suvoborskom ofanzivom isterani iz Srbije, napunili su cijeli Srijem. U Negoslavcima je tada smještena vojna konjska bolnica. Podtaci

³⁴ Kosovac, Mata (ured.). Srpska pravoslavna mitropolija karlovačka: po podacima od 1905. Karlovci: Saborski odbor, 1910., str. 234 - 235.

Јавна здања: Има 1 српска православна црква и 1 комунална школа.

Власти: Политичка општина у месту Кр. Котарска област, кр. кот. Суд,

Котарски физикат, финансијска и школска област је у Вуковару, војничка команда у Петроварадину, општина потпада под жупанију сремску, кр. Судбени сто у Осеку, бански сто и сто седморице у Загребу.

Пошта: П. п. и б. у Вуковару.

Посед: Посед места (хатар) износи 3.742 кат. јут. 122 и плаћа се држ. пореза К 17.25587. Срби поседују 3.593 кат. јут., а плаћају држ. пореза К 16.66563.

Срби према осталима стоје са домовима 89%, становника 87%, поседом 96%, бр. паровима 76%.

Црквена општина се налази у месту.

Представништво: Црквена скупштина редовна, председник Арсеније Божић, перовође нема. Рачун закључен за прошлу годину. Инвентар се води. Прорачун утврђен. Новац се чува под требравијем.³⁴

1909. године изграђена је и нова школска зграда.

Пруга између Илаче и Вуковара пуштена је у саобраћај 22. 10. 1912. године, Негославци су тако добили железничку везу, а један километа ван села сagraђена је железничка станица.

У време Првог светског рата (1914 – 1918) у Негославцима се налазила војна коњска болница.

Када су Аустријанци сувоборском офанзивом истерани из Србије, напунили су цео Срем. У Негославцима је тада смештена војна коњска болница. Подаци го-

³⁴ Косовац, Мата (уред.). Српска православна митрополија карловачка: по подацима из 1905. Карловци: Саборски одбор 1910., стр. 234 - 235.

Negoslavci 1909. god. / Негославци 1909. год.

govore da se u selu nalazilo oko 1.200 vojnika, koji su se starali o konjima. Sve kuće u selu bile su zauzete, sve kapije uvijek otvorene. Sokacima su se kretali ljudi i konji kao da je svaki dan vašar. Vojska je otišla iz sela u svibnju 1915. godine.³⁵

Austro - Ugarska Monarhija nalazila se pred slomom, a tih dramatičnih mjeseci listopada, studenoga i prosinca, stvarala se nova država Kraljevina Srba Hrvata i Slovenaca.

Pred kraj rata Negoslavčani su bili pozvani u Vukovar zbog osnivanja Narodnog vijeća, čiji je cilj bio čuvanje reda i sprečavanje pljačke.

Rečeno je da se osnuju Narodna vijeća, radi suzbijanja pljačke pa ako treba i uz primjenu kazni. Nadalje je istaknuto

³⁵ Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 37

воре да се у селу налазило око 1.200 војника, који су се старали о коњима. Све куће у селу биле су заузете, све капије увек отворене. Сокацима су се кретали људи и коњи као да је сваки дан вашар. Војска је отишла из села у мају 1915. године.³⁵

Аустро - Угарска Монархија налазила се пред сломом, а тих драматичних месеци октобра, новембра и децембра, стварала се нова држава Краљевина Срба Хрвата и Словенаца.

Пред крај рата Негославчани су били позвани у Вуковар због оснивања народног већа, чији је циљ био чување реда и спречавање плjaчке.

Речено је да се оснују Народна већа, ради сузбијања плjaчке па ако треба и уз примену казни. Надаље је истакнуто како

³⁵ Упор. Кадих, Владимир; Амицић-Поповски, Душанка. Нав. дело, стр. 37.

kako će Narodna vijeća imati takvu vlast, da mogu čovjeka i objesiti, ako čini nered i nasilje.³⁶

Za predsjednika Narodnog vijeća u selu izabran je Gliša Babović, za potpredsjednika Lazo Danilovac, za sekretara Tošo Plečaš, a za odbornike: Arsenije Božić, Zarija Sendić, Radosav Mirosavljević, Luka Građanski, Ignjatije Avramović, Gliša Petričević, Simo Kolarić, Jovo Gajić, Novak Marickić i Rado Đurđević.

Glavni zadatak Vijeća je bio da se sa pustare Gornjak stoka i hrana čuvaju za srpsku vojsku.

Kada je 1. 12. 1918. godine nastala Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, u Negoslavce se naseljavaju solunski dobroljci.

To su obitelji Rulj, Bogunović, Đukić, Jović, Smiljanić, Zorić, Božić, Mandić i druge. U isto vrijeme pa sve do 1930. godine, također se naseljava jedna grupa Baranjaca iz Mađarske ili iz sjevernijih krajeva, među kojima su obitelji Panić, Cikovac, Kočić, Jerković, Marjanović, Vučković i druge.³⁷

Drugi svjetski rat (1939. – 1945.) je zahvatio i Kraljevinu Jugoslaviju. Njemačka je 6 travnja 1941. godine bez objave rata napala Kraljevinu Jugoslaviju, koja se ubrzo raspala kao kula od karata. Te iste godine 10. travnja 1941. godine, na prostoru Banovine Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srijema proglašena je Nezavisna Država Hrvatska. Teritorij NDH podijeljen je na upravna područja (22 velike župe). Ustaše su odmah započele, ne samo sa poništavanjem svih tragova postojanja Jugoslavenske države,

³⁶ Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 38.

³⁷ Usp. Isto, str. 24.

ће Народна већа имати такву власт, да могу човека и обесити, ако чини неред и насиље.³⁶

За председника Народног већа у селу изабран је Глиша Бабовић, за потпредседника Лазо Даниловац, за секретара Тошо Плећаш, а за одборнике: Арсеније Божић, Зарија Сендић, Радосав Миросављевић, Лука Грађански, Игњатије Аврамовић, Глиша Петричевић, Симо Коларић, Јово Гајић, Новак Марицкић и Радо Ђурђевић.

Главни задатак Већа био је да се са пустаре Горњак стока и храна чувају за српску војску.

Када је 1. 12. 1918. године настала Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, у Негославце насељавају се солунски добровољци.

То су породице Руљ, Богуновић, Ђукић, Јовић, Смиљанић, Зорић, Божић, Мандић и друге. У исто време па све до 1930. године, такође се насељава једна група Барањаца из Мађарске или из севернијих крајева, међу којима су породице Панић, Циковац, Кочић, Јерковић, Марјановић, Вуковић и друге.³⁷

Други светски рат (1939 – 1945) захватио је и Краљевину Југославију. Немачка је 6 априла 1941. Године без објаве рата напала Краљевину Југославију, која се убрзо распала као кула од карата. Те исте године, 10. априла 1941. год. на простору Бановине Хрватске, Босне и Херцеговине и Срема проглашена је Независна Држава Хрватска. Територија НДХ подељена је на управна подручја (22 велике жупе). Усташе су одмах започеле, не само са поништавањем свих трагова постојања Југославенске државе, већ и са

³⁶ Упор. Кадих, Владимир; Амицић-Поповски Душанка. Нав. дело, стр. 38.

³⁷ Упор. Исто, стр. 24.

već i s fizičkim uništenjem srpskog stanovništva. „Konačno rješenje“ srpskog pitanja podrazumijevalo je da se trećina srpskoga stanovništva na teritoriji NDH likvidira, trećina pokatoliči, a trećina iseli.

Velika župa Vuka bila je trećestupanjska upravno-teritorijalna jedinica, u upravnom sustavu NDH. Pavelić je prikazao kako je NDH nastavak stare feudalne hrvatske države, te cjelokupnu teritoriju u upravnome pogledu, podijelio na 22 upravne oblasti, koje je nazvao župama. Od Srijema ili još točnije, od nekadašnje Srijemske županije, za vrijeme Austro-Ugarske Monarhije, s izuzetkom županskog sreza, Pavelić je organizirao Veliku župu Vuka. Ona je obuhvaćala 10 srezova, 7 gradova i 156 općina.³⁸

Prva uhićenja komunista i rodoljuba otpočela su u prosincu 1941. godine i u Velikoj župi Vuka. Tada su u Negoslavcima ustaške vlasti uhapsile Slavka Bingulca, Negovana Lukića, Dušana Nerandžića, Nikolu Nerandžića, Milana Paroškog, Dušana Plećaša i Anku Petričević. Sve su optužili da su komunisti i partizani. Streljani su u Dudiku kraj Vukovara 17. 1. 1942. godine.

Optužili su ih da su vršili komunističku propagandu, pripremali sabotaže ili potpomagali komunistički rad te da su znali za rad drugih koje nisu htjeli prijaviti vlastima.³⁹ U Srijemu su tijekom rata vladali i ustaše i Nijemci. Srijem je bio značajan za obje strane, jer je predstavljao žitnicu za snabdijevanje njemačke vojske na Balkanu, ali i stanovništva NDH.

³⁸ Lazić, Dušan - Gojko; Majski, Brana. Dudik. Vukovar: Odbor za izgradnju i uređenje memorijalnog parka Dudik, 1977., str. 35.

³⁹ Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 71.

физичким уништењем српског становништва. „Коначно решење“ српског питања подразумевало је да се трећина српског становништва на територији НДХ ликвидира, трећина покатоличи, а трећина исели.

Велика жупа Вука била је трећестепенa управно-територијална јединица, у управном систему НДХ. Павелић је, приказао како је НДХ наставак старе феудалне хрватске државе, те целокупну територију у управном погледу поделио на 22 управне области, које је назвао жупама. Од Срема или још тачније, од некадашње Сремске жупаније, за време Аустроугарске монархије, с изузетком жупањског среза, Павелић је организовао Велик жупу Вука. Она је обухватала 10 срезова, 7 градова и 156 општина.³⁸

Прва хапшења комуниста и родољуба отпочела су у децембру 1941. године и у Великој жупи Вука. Тада су у Негославцима усташке власти ухапсиле Славка Бингулца, Негована Лукића, Душана Неранџића, Никољу Неранџића, Милана Парошког, Душана Плећаша и Анку Петричевић. Све су оптужили да су комунисти и партизани. Стрељани су у Дудику крај Вуковара 17. 1. 1942. године.

Оптужили су их, да су вршили комунистичку пропаганду, припремали саботаже или потпомогали комунистички рад те да су знали за рад других које нису хтели пријавити властима.³⁹ У Срему су током рата владали и усташе и Немци. Срем је био значајан за обе стране, јер је представљао житницу за снабдевање немачке војске на Балкану, али и становништва НДХ.

³⁸ Лазич, Душан - Гојко; Мајски Брана. Дудик. Вуковар: Одбор за изградњу и уређење меморијалног парка Дудик, 1977., стр. 35.

³⁹ Упор. Кадић, Владимир; Амиџић-Поповски, Душанка. Нав. дело, стр. 71.

Negoslavčani u partizanima /
Негославчани у партизанима

Pokret otpora protiv NDH i Nijemaca u Srijemu su organizirali pripadnici Komunističke partije Jugoslavije (partizanski pokret). Mjesni narodnooslobodilački odbor formiran je u Negoslavcima 25. 2. 1943., a u isto vrijeme formirana je i partijska organizacija u selu.

Tijekom veljače 1943. godine formirana je i Partijska organizacija. U članstvo KPJ primljena su tri člana, i to:

- Vlada jakovljević, sekretar,
- Stevo Ivković, član
- Darinka (Darinkica) Ivković, član
- Lazar Barašanin.

Organizacija će u tome sastavu raditi sve do proljeća 1944. godine.⁴⁰

⁴⁰ Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 93.

Покрет отпора против НДХ и Немаца у Срему су организовали припадници Комunistичке партије Југославије (партизански покрет). Месни народноослободилачки одбор формиран је у Негославцима 25. 2. 1943. године, а у исто време формирана је и партијска организација у селу.

У току фебруара 1943. године формирана је и Партијска организација. У чланство КПЈ примљена су три члана и то:

- Влада јаковљевић, секретар,
- Стево Ивковић, члан
- Даринка (Даринкица) Ивковић, члан
- Лазар Барашанин.

Организација ће у том саставу радити све до пролећа 1944. године.⁴⁰

⁴⁰ Упор. Кадић, Владимир; Амиџић-Поповски Душанка. Нав. дело, стр. 93.

Negoslavčani masovno odlaze u partizane 19. 8. 1943. god. i pridružuju se narodnooslobodilačkom pokretu.

Odlazak oko 170 Negoslavčana u partizanske redove (19., 20. i 22. 8. 1943. g.) izazvalo je pravi šok. Preokret je bio potpun. Riječ je o dobrovoljnom odzivu oko 10 % ukupnog stanovništva sela i to u uvjetima vrlo velike opasnosti. To je bilo nepuni mjesec dana od poznate Šildove racije u selu, kada je svima prijetilo odmazdama, čak i onima koji nešto znaju o aktivistima NOP-a (partizanima), a to ne prijave fašističkim vlastima. Tih dana je u partizanske redove krenuo znatan broj mladića i djevojaka s teritorija ondašnjih srezova Vukovar, Vinkovci i Osijek. Tada je u partizanske redove otišlo oko 2.000 lica, pretežno mladeži.⁴¹

Puna 172 dana, od 21. listopada 1944. do 13. travnja 1945. godine u srijemskoj ravnici je vođena bitka u kojoj je s obje strane sudjelovalo oko 250.000 vojnika. Uz jedinice Jugoslavenske armije, sudjelovale su i trupe Crvene i Bugarske armije, kao i Brigada „Italija“.

Poslije višemjesečne rovovske borbe, počela je ofanziva Jugoslavenske armije na Srijemskom frontu koja je okončana probijanjem njemačke obrane, što je omogućilo završne operacije za oslobodjenje Jugoslavije. Cijena proboja je bila užasna: poginulo je najmanje 30.000 mobiliziranih srpskih mladića, poslanih na „srijemsku klanicu“, gotovo, bez obuke.

U teškim borbama, na snijegu i vjetru, poginulo je oko 1.100 pripadnika Crvene armije, 630 pripadnika Bugarske narodne armije i 163 Talijana.

Na strani neprijatelja poginulo je oko 30.000 vojnika.

⁴¹ Usp. Isto, str. 143.

Негославчани масовно одлазе у партизане 19. 8. 1943. год. и придружују се народноослободилачком покрету.

Одлазак око 170 Негославчана у партизанске редове (19., 20. и 22. 8. 1943. г.) је изазвало прави шок. Преокрет је био potpun. Реч је о добровољном одазиву око 10% укупног становништва села и то у условима врло велике опасности. То је било непун месец дана од познате Шилдове рације у селу, када је свима претио одмаздама, чак и онима који нешто знају о активистима НОП-а (партизанима), а то случајно не пријаве фашистичким властима. Тих дана је у партизанске редове кренуо знатан број младића и девојака са територија ондашњих срезова Вуковар, Винковци и Осиек. Тада је у партизанске редове отишло око 2.000 лица, претежно омладине.⁴¹

Пуна 172 дана, од 21. октобра 1944. до 13. априла 1945. године у сремској равници је вођена битка у којој је с обе стране учествовало око 250.000 војника. Уз јединице Југословенске армије, учествовале су и трупе Црвене и Бугарске армије, као и Бригада „Италија“.

После вишемесечних рововских борби, почела је офанзива Југословенске армије на Сремском фронту, која је окончана пробијањем немачке одбране, што је омогућило завршне операције за ослобођење Југославије. Цена пробоја била је ужасна: погинуло је најмање 30.000 мобилисаних српских младића, посланих на „сремску кланицу“, готово, без обуке.

У тешким борбама, на снегу и ветру, погинуло је око 1.100 припадника Црвене армије, 630 припадника Бугарске народне армије и 163 Италијана.

На страни непријатеља погинуло је око 30.000 војника.

⁴¹ Упор. Исто, стр. 143.

Poslije krvave borbe, front je probijen 12. travnja 1945., čime su počele završne operacije za oslobođenje Jugoslavije.

Poznato da su za Srijemski front mobilizirani bili i nepunoljetni srpski mladići, bez jednog jedinog dana vojne obuke. Često su iz školskih klupa slani na front.

Probojem Srijemskog fronta 12. travnja 1945. godine Jugoslavenska armija oslobađa i Negoslavce.

U Negoslavce je, prema podacima prvi ušao 1. batljon 4. srpske brigade 21. divizije pod komandom narodnog heroja Sime Barića.⁴²

U NOB-i je poginulo preko 100 Negoslavčana, 60 boraca i 41 žrtve fašističkog terora u logorima.

Stvaranjem Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Negoslavci se nalaze u sastavu SR Hrvatske, općina Vučkovar.

После крвавих борби, фронт је пробијен 12. априла 1945., чиме су почеле завршне операције за ослобођење Југославије.

Познато да су за Сремски фронт мобилисани били и непунолетни српски младићи, без једног јединог дана војне обуке. Често су из школских клупа слати на фронт.

Пробојем Сремског фронта 12. априла 1945. године Југославенска армија ослобађа и Негославце.

У Негославце је према подацима, први ушао 1. батљон 4. српске бригаде 21. дивизије под командом народног хероја Симе Барића.⁴²

У НОБ-и је погинуло преко 100 Негославчана, 60 бораца и 41 жртве фашистичког терора у логорима.

Стварањем Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Негославци се налазе у саставу СР Хрватске, општина Вуковар.

⁴² Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 78.

⁴² Упор. Кадић, Владимир; Амиџић-Поповски Душанка. Нав. дело, стр. 78.

U poslijeratnome razdoblju izgled sela Negoslavaca znatno se izmjenio, od šest postojećih ulica, u selu nastaju još tri ulice. Godine 1955. u Negoslavcima je osnovana poljoprivredna zadruga. Godine 1959. u selo je dovedena električna energija. Izgrađen je vodovod i sve su ulice asfaltirane.

Agrarnom reformom i komasacijom zemljišta negoslavački atar se znatno izmijenio, nestaju pustare Lug i Gornjak (koje postaju vlasništvo Vupika). Godine 1955. u selu se osniva Opća poljoprivredna zadruga Negoslavci.

U početku se Zadruga bavila ugovaranjem proizvodnje ratarskih kultura na području Negoslavaca, a kasnije prelazi i na ugovaranje proizvoda. Osim toga, počinje s uzimanjem zemljišta u zakup od onih koji ga iz bilo kojih razloga, nisu mogli obrađivati. Ubrzo je formirana vlastita ekonomija (kupovinom zemljišta, uzimanjem u zakup i preuzimanjem napuštene zemlje opće društvene imovine).⁴³

Značajno je napomenuti kako Zadruga nije nikad poslovala s gubitkom. Svake godine izdvaja u svoj poslovni i rezervni fond značajna sredstva. Dobar dio sredstava se izdvajao i za fond zajedničke potrošnje. Osim toga, Zadruga sudjeluje u financiranju značajnih objekata na nivou Mjesne zajednice, kao što su bili elektrifikacije, izgradnja vodovoda, pješačkih staza, područne škole, asfaltne ceste kroz selo, itd.⁴⁴

Pored Zadruge, znatan dio stanovništva se bavio poljoprivrednom proizvodnjom, a i u nepoljoprivrednim djelatnostima zaposlen je bio velik dio stanovništva. Tako je, npr. industrija, koja u selu

⁴³ Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušana. Nav. dj., str. 290.

⁴⁴ Usp. Isto, str. 291.

У послератном раздобљу изглед села Негославци знатно се изменио, од шест постојећих улица, у селу настају још три улице. Године 1955. у Негославцима је основана пољопривредна задруга. Године 1959. у село је доведена електрична енергија. Изграђен је водовод и све су улице асфалтиране.

Аграрном реформом и комасацијом земљишта негославачки атар се знатно изменио, нестају пустаре Луг и Горњак (које постају власништво Вупика). Године 1955. у селу се оснива Општа пољопривредна задруга Негославци.

У почетку се Задруга бавила уговарањем производње ратарских култура на подручју Негославаца, а касније прелази и на уговарање производа. Осим тога, почиње са узимањем земљишта у закуп од оних који га из било којих разлога нису могли обрађивати. Убрзо је формирана властита економија (куповином земљишта, узимањем у закуп и преузимањем напуштене земље опште друштвене имовине).⁴³

Значајно је напоменути како Задруга није никад пословала са губитком. Сваке године издваја у свој пословни и резервни фонд значајна средства. Дobar део средстава се издваја и за фонд заједничке потрошње. Осим тога, Задруга учествује финансирању значајних објеката на нивоу Месне заједнице, као што су били електрификације, изградња водовода, пешачких стаза, подручне школе, асфалтни пут кроз село, итд.⁴⁴

Поред Задруге, знатан део становништва се бавио пољопривредном производњом, а и у непољопривредним делатностима запослен је био велик део становништва. Тако нпр. индустрија, која

⁴³ Упор. Кадић, Владимир; Амиџић-Поповски, Душанка. Нав. дело, стр. 290.

⁴⁴ Упор. Исто, стр. 291.

Negoslavci 2011. / Негославци 2011

nije razvijena, zapošljavala 1971. god. 19,9% aktivnih lica.

Sve su to bili radnici zaposleni u Kombinatoru Borovo ili u vukovarskim preduzećima Vupik, Vuteks itd. Migracijom stanovništva u poslijeratnome razdoblju, u Negoslavce se naseilo dosta stanovnika iz centralne i zapadne Bosne.

U Negoslavcima je živjelo:

- 1971. godine 1.795 stanovnika.
- 1981. godine 1.663 stanovnika.
- 1991. godine 1.722 stanovnika.

Mogli bismo reći kako je razdoblje od 1945. do 1990. bilo za Negoslavčane period ekonomskog, društvenog i kulturnog napretka.

у селу није развијена, запошљавала 1971. год. 19,9% активних лица.

Све су то били радници запослени у Комбинату Борово или у вуковарским предузећима, Вупик, Вутекс итд. Миграцијом становништва у послератном раздобљу, у Негославце се насеило доста становника из централне и западне Босне.

У Негославцима је живело:

- 1971. године 1.795 становника.
- 1981. године 1.663 становника.
- 1991. године 1.722 становника.

Могли бисмо се рећи како је раздобље од 1945 до 1990. било за Негославчане период економског, друштвеног и културног напретка.

Negoslavci krajem XX. i početkom XXI. stoljeća

Године 1990. уследио је слом једнопартијског система у Југославији. Формални распад СФРЈ почео је 25. липња 1991. године, кад је Словенски парламент, на основу резултат референдума, изгласао неовисност ове републике, што је учинио и Хрватски сабор. Пораст међунационалне мржње указивао је на ратни расplet.

Ратови за југословенско наслеђе трајали су од 1991. до 1995. године и довели до стварања шест самосталних држава на простору, дотадашње федеративне Југославије: Републике Словеније, Републике Хрватске, Република Босне и Херцеговине, Републике Македоније, Републике Србије и Републике Црне Горе.

Ратни сукоб захватио је и село Негославце. Многи његови становници страдали су у ратном вихору.

Негославци крајем XX и почетком XXI века

Године 1990. уследио је слом једнопартијског система у Југославији. Формални распад СФРЈ почео је 25. јуна 1991. године, кад је Словеначки парламент, на основу резултат референдума, изгласао независност ове републике, што је учинио и Хрватски Сабор. Пораст међунационалне мржње указивао је на ратни расplet.

Ратови за југословенско наслеђе трајали су од 1991. до 1995. године и довели до стварања шест самосталних држава на простору, дотадашње федеративне Југославије: Републике Словеније, Републике Хрватске, Републике Босне и Херцеговине, Републике Македоније, Републике Србије и Републике Црне Горе.

Ратни сукоб захватио је и Негославце. Многи његови становници страдали су у ратном вихору.

Od 1991. do 1995. god. Negoslavci se nalaze u sklopu Republike Srpske Krajine. Sporazumom u Erdutu 12. 11. 1995. god. dogovoreno je prelazno razdoblje za istočnu Slavoniju i Baranju pod upravom UN-a, a zatim je ta teritorija mirnom reintegracijom ušla u sastav Republike Hrvatske.

Općina Negoslavci, koja je sastavni dio Vukovarsko-srijemske županije, oformljena je 22. 5. 1997. god.

Općinu Negoslavci čini naselje Negoslavci u kojem živi 1.466 stanovnika prema popisu stanovništva iz 2001. godine. Prema teritorijalnom ustrojstvu lokalne samouprave dio je prostora Vukovarsko-srijemske županije, koja zauzima jugoistočni dio geografske cjeline istočne Hrvatske, odnosno Republike Hrvatske.⁴⁵

Načelnici općine Negoslavci od 1997. do 2011. su:

- Jovica Ristić,
- Đorđe Vlaškalić
- Dušan Jeckov (sadašnji načelnik općine).

Prema popisu stanovnika iz 2001. god., općina Negoslavci ima 1.446 stanovnika.

Stanovništvo se općine za promatrano razdoblje od 10 godina (1991. - 2001.) smanjilo za 15 % ili 256 stanovnika i to pretežno pravoslavne vjeroispovijesti. Razlog smanjenja stanovništva nalazimo i u migracijskim kretanjima tijekom i poslije rata, traženju zaposlenja ili jednostavno odlaskom radi pronalazaka boljih uvjeta života.⁴⁶

⁴⁵ Mašek, Anka. Program ukupnog razvoja Općine Negoslavci u okviru Mikroregije općina Borovo, Erdut, Markušica, Negoslavci, Šodolovci, Trpinja. Osijek: Ekonomski fakultet, 2007., str. 123.

⁴⁶ Isto, str. 130.

Od 1991. do 1995. god. Negoslavci se nalaze u sklopu Republike Srpske Krajine. Sporazumom u Erdutu 12. 11. 1995. god. dogovoreno je prelazno razdoblje za istočnu Slavoniju i Baranju pod upravom UN-a, a zatim je ta teritorija mirnom reintegracijom vraćena u sastav Republike Hrvatske.

Opština Negoslavci, koja je sastavni dio Vukovarsko-sremske županije, oformljena je 22. 5. 1997. godine.

Opštinu Negoslavci čini naselje Negoslavci u kojem živi 1.466 stanovnika prema popisu stanovništva 2001. Godine. Prema teritorijalnom uređenju lokalne samouprave dio je prostora Vukovarsko-sremske županije, koja zauzima jugoistočni dio geografske cjeline istočne Hrvatske, odnosno Republike Hrvatske.⁴⁵

Načelnici opštine Negoslavci od 1997. do 2011. su :

- Јовица Ристић,
- Ђорђе Влашкалић
- Душан Јецков (садашњи начелник општине).

Према попису становника из 2001. године, општина Негославци има 1.443 становника.

Становништво општине се за посматрано раздобље од 10 година (1991 - 2001) смањило за 15% или 256 становника и то претежно православне вероисповести. Разлог смањења становништва налазимо и у миграцијским кретањима током и после рата, тражењу запослења или једноставно одласком ради проналасака бољих услова живота.⁴⁶

⁴⁵ Машек, Анка. Програм укупног развоја Општине Негославци: у оквиру Микрорегије опћина Борово, Ердут, Маркушица, Негославци, Шодоловци, Трпина. Осиек: Економски факултет, 2007., стр. 123.

⁴⁶ Исто, стр. 130.

Stanovnici Negoslavaca se danas uglavnom bave poljoprivrednom proizvodnjom, a na području općine djeluje i Poljoprivredna zadruга Negoslavci. Pokrenut je i ruralni razvoj općine.

Još uvijek nezagađeni ruralni prostori Općine Negoslavci te kuće i stanovnici s tradicionalnim načinom pripreme hrane i uzgajanjem povrća i voća u svojim vrtovima mogu biti u umreženoj organizaciji, značajna gospodarska poluga za zapošljavanje i doprinos prihoda uz postojeću poljoprivrednu proizvodnju, obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu.⁴⁷

Općina ima 7 registriranih udruga:

Sportsko-ribolovno društvo „Dobra voda“, Negoslavci

Lovačko društvo „Fazan“, Negoslavci

Klub mladih Negoslavci

SKD „Prosvjeta“, pododbor Negoslavci

Udruga umirovljenika „Zapadni Srijem“, podružnica Negoslavci

NK „Negoslavci“

Omladinski klub dizača utega.

Становници Негославаца данас се углавном баве пољопривредном производњом, а на подручју општине делује и Пољопривредна задруга Негославци. Покренут је и рурални развој општине.

Још увек незагађени рурални простори Општине Негославци те куће и становници с традиционалним начином припреме хране и узгајањем поврћа и воћа у својим баштама могу бити у умреженој организацији значајна привредна полуга за запошљавање и допринос прихода уз постојећу пољопривредну производњу, породичној пољопривредној економији.⁴⁷

Општина има 7 регистрованих удружења:

Спортско-риболовно друштво „Добра вода“, Негославци

Ловачко друштво „Фазан“, Негославци

Клуб младих Негославци

СКД „Просвјета“, пододбор Негославци

Удружење пензионера „Западни Срем“, подружница Негославци

ФК „Негославци“

Омладински клуб дизача тегова.

NK Negoslavci /
ФК Негославци

⁴⁷ Mašek, Anka. Nav. dj., str. 154.

⁴⁷ Машек, Анка. Нав. дело, стр. 154.

Uloga crkve u prosvjetnom životu NegoslavacaУлога цркве у просветном животу НегославацаЗначај сарадње Цркве и
просвјетних институција

Danas smo svjedoci sve veće seku- larizacije društva i profanizacije pro- svjetnih institucija. Iako država čini od- ređene ustupke u cilju socijalne demo- kratizacije i liberalizacije religijske edu- kacije (poput uvođenja nastavnog pred- meta vjeronauka), možemo se zapitati je li ta crkveno-školska i crkveno-državna suradnja nešto permanentno, stabilno ili nešto promjenjivo. Kao što su Latini govorili „*historia magistra vitae est*“, ta- ko i mi možemo biti poučeni povijesnim činjenicama. One nas mogu ohrabriti i pokazati gdje su načinjeni određeni propusti i kako u budućnosti ne ponoviti iste greške.

Naime, budućnost svake zajednice leži u njenoj edukaciji, a ako se složimo sa jungovskim poimanjem čovjeka kao „*homo religiosus*“, možemo biti dovedeni do zaključka kako da se ljudska individua najbolje izgrađuje kroz djelovanje dviju institucija – Crkve i škole. S ovom kon- statacijom se svakako ne slažu određene ateističke strukture, no, kada je u pitanju idenitet Srba, on se nužno povezuje s Pravoslavljem. Povijest srpskoga naroda je protkana nitima ekliziološke svijesti.

Значај сарадње Цркве и
просветних институција

Danas smo сведоци све веће секула- ризације друштва и профанизације про- светних институција. Иако држава чини одређене уступке у циљу социјалне демо- кратизације и либерализације религио- зне едукације (попут увођења наставног предмета веронауке), можемо да се запита- мо да ли је та црквено-школска и црквено- државна сарадња нешто перманентно, стабилно или нешто променљиво. Као што су Латини говорили „*historia magistra vitae est*“, тако и ми можемо да будемо поучени историјским чињеницама. Оне могу да нас охрабре и покажу где су начињени одре- ђени пропусти и како да у будућности не поновимо исте грешке.

Наиме, будућност сваке заједнице ле- жи у њеној едукацији, а ако се сложимо са јунговским поимањем човека као „*homo religiosus*“, можемо да будемо доведени до закључка да се људска индивидуа најбоље изграђује кроз деловање две институције – Цркву и школу. Са овом констатацијом се свакако не слажу одређене атеистичке структуре, но, када је у питању идени- тет Срба, он се нужно повезује са Пра- вослављем. Историја српског народа је проткана нитима еклисиолошке свести.

Specifičan naziv za Pravoslavlje kod Srba je Svetosavlje, koje ukorijenjeno u liku i djelu svetoga Save, najbolje svjedoči trojedinu vezu i nenarušivu sinergiju u duši srpskoga bića – Crkva, povijest i škola.

Nažalost, Srbija i Srbi su uvijek bili na vjetrometini sukoba država i religija. Višestoljetno ropstvo pod Turcima svakako je usporilo mogućnost razvoja srpskog obrazovnog procesa, no dodiri sa srednjoevropskim narodima donosili su plodove, koji su srpske intelektualne duhove održavali aktivnim u svim aktualnostima. Austrougarska hegemonija i kulturno-politička dominacija rezultirali su u usmjeravanju tijeka srpske povijesti. Velika seoba Srba 1690. godine pod vodstvom patrijarha Arsenija Crnojevića bila je veliki priliv srpskoga življa na prostore pod austrijskom jurisdikcijom, ali i prilika za eksploataciju od strane Habsburške monarhije. Međutim, koliko god su se Srbi udaljavali od vjere svojih predaka, ipak je egzistirala ona svijest o tradiciji i temeljnom određenju onog iskonskoga srpskoga u svetosavskome.

Crkva i škola su održali svoj zajednički korak mnogo duže u Srba nego u ostalih naroda. Još u srednjem vijeku (XIII. stoljeće) na Zapadu, središte edukacije je premješteno iz samostana na velika sveučilišta (Sorbona, Oxford, Cambridge), dok je u Srba proces školske reformacije i profanizacije ipak bio usporen. Srpska školska duhovnost je počela svetim Savom iz manastira Hilandar, a doživljava svoju blagu dekadenciju Dositejevim napuštanjem manastira. Naime, tek je prosvjetiteljstvo nanijelo teži udarac u odnosu Crkve i škole, tj. ove dvije institucije su se polako udaljavale. Ali, svakako da je Crkva i dalje ostala

Specifičan naziv za pravoslavlje kod Srba je Svetosavlje, koje ukoreњeno u liku i djelu svetoga Save, najbolje сведочи троједину везу и ненарушиву синергију у души српскога бића – Црква, историја и школа.

Нажалост, Србија и Срби су увек били на ветрометини сукоба држава и религија. Вишевековно ропство под Турцима свакако је успорило могућност развоја српског образовног процеса, но додирима са средњеевропским народима доносили су плодове, који су српске интелектуалне духове одржавали вивидним у свим актуелностима. Аустроугарска хегемонија и културно-политичка доминација условили су и у знатној мери усмерили ток српске историје. Велика сеоба Срба 1690. године под водством патријарха Арсенија Чарнојевића била је велики прилив српскога живља на просторе под аустријском јурисдикцијом, али и прилика за експлоатацију од стране Хабзбуршке монархије. Међутим, колико год су се Срби удаљавали од вере својих предака, ипак је егзистирала она свест о традицији и темељном одређењу оног иконског српског у светосавском.

Црква и школа су одржали свој заједнички корак много дуже код Срба него код осталих народа. Још у средњем веку (XIII век) на Западу, средиште едукације је премештено из манастира на велике универзитете (Сорбона, Оксфорд, Кембриџ), док је код Срба процес школске реформације и профанизације ипак био успорен. Српска школска духовност је почела светим Савом из манастира Хиландар, а почела је да доживљава своју благу декаденцију Доситејевим напуштањем манастира. Наиме, тек је просветитељство нанело тежи ударац у односу Цркве и школе, тј. ове две институције су се полако удаљавале. Али, свакако да је Црква

rešiti u tim borbama jednogiprako prikazati, ali
samo u nekim poznatim svojim osobinama, ali, koje
mogu biti i njihova istovisna priroda, kao najvažni
mogućnosti, rešiti od protivnosti s namjerom usavršiti,
potencijalno i rasvjetliti.

Druga mi je svrha oboja imanja, da imenom kao ipri-
mer svog brata u Hrišću, koji pone mene obde budu, ka-
ko je nekormena i mišljena međusobna borba onih, ko-
ji su u samu ipri, i koje svaki kao svoje volje i ipri-
ke istalno postajaju i ipri.

Priznajem, da su ipričke rešiti jare od budu i
njihove volje, no drzim, da se mišle rakte volje
oprotiviti u ipričevu i potpunoj ondu, kad veti
mne potpore ipričke mišljeni i nekormene borbe ipri-
nih, jasno ipri, jed oštra prikazane i uzmetene.

— — —
Nakon toga sam napisao u istom uređenju na
borbu između ipri i Simeonovih i ipričeva, koji
su bili u neizmjenjiva za neko vreme, na samu
mo moguću.

A da se vidi, kako može svetosvjetnik i ipričev
da žive u ipri i ljubavi, imao sam ipričev
ipri Simeon i ipričeva ipri, no ipričevu istinu
budu:

1922. godine.

Grigorije Babovič
ipričev neizmjenjivan

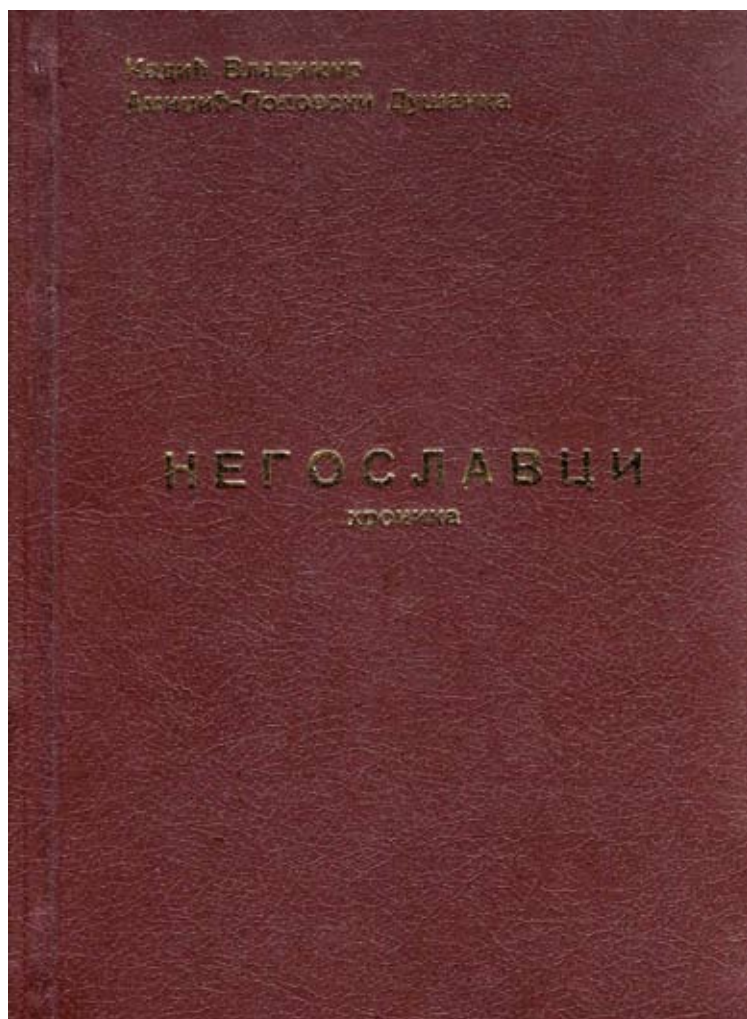
Fragment iz rukopisa svećenika Grigorija Babovića /
Фрагмент из рукописа свештеника Григорија Бабовића

krucijalni faktor u održavanju srpske, kako svetosavske, a tako i prosvjetno-duhovne svijesti.

Za našu temu najbitniji su događaji koji su se odvijali u granicama Austro-ugarske monarhije, jer geografsko-politički položaj i povijest Negoslavaca ishodili su austrougarskom kulturno-religioznom emanacijom kao presudnom. Iako pod habsburškom zaštitom i povremenim duhovnim utjecajem rimokatoličke propagande, Srbi su na području dana-

и даље остала круцијални фактор у одржавању српске како светосавске, а тако и просветно-духовне свести.

За нашу тему најбитнија су дешавања која су се одвијала у границама Аустроугарске монархије, јер географско-политички положај и историја Негославаца исходили су аустроугарским културно-религиозном еманацијом као пресудном. Иако под хабзбуршким патронатом и повременим духовним утицајем римокатоличке пропаганде, Срби на подручју да-

Naslovna stranica
Kronike /
Насловна страница
Хронике

Kapela svetog Ivana Krstitelja /
Капела светог Јована Крститеља

šnje Slavonije i Srijema ipak čvrsto sačuvali svoj nacionalni i pravoslavni identitet. Naravno, određene crkveno-školske autonomije i borba za privilegije dali su rezultate i determinirali daljnji život duha srpskoga naroda. Kao i mnoge narode, veliki svjetski ratovi nisu zaobišli ni Srbe, koji su se istaknuli kao veliki stradalnici i borci za ljudsko dostojanstvo i domovinu. Negoslavčani su također dali mnoštvo žrtava, među kojima možemo istaknuti učiteljicu Anku Petričević, koju su strijeljali Nijemci u Drugom svjetskom ratu. Kao i većina srpskoga življa, tako su se i ostali južnoslavenski narodi ponijeli idejom zajedničke države, te osnovali Jugoslaviju, koja je u svom komunističkom dobu pokazala svoju snagu, ali i slabosti. To je period iskušenja kada srpski narod odbacuje vječnu slavu Božju i zaboravlja ime svetoga Save. No, kao i sve što gradi čovjek bez Boga, tako i Jugoslavija doživljava svoj krah, a Crkva, kao bogočovječanski organizam prevladava sve nedaće. Oronula srpska duhovnost doživljava svoj uspon. Međutim, kušnja uvijek postoji, jer duhovna se nesloboda u demokraciji ponekad pretvara u anarhiju misli. Apostol Pavao bi to divno rekao: „Sve mi je slobodno, ali sve ne koristi; sve mi je slobodno, ali sve ne izgrađuje. (1 Kor.10,23)“

S obzirom na ograničenost prostora ove knjige nećemo iznositi minuciozniji povijesni pregled srpske duhovnosti na prostoru Srijema, već ćemo samo ukazati na ono što se samo dotiče naše teme.

нашње Славоније и Срема ипак су чврсто сачували свој национални и православни идентитет. Наравно, одређене црквено-школске аутономије и борба за привилегије дали су резултате и детерминисали даљњи живот духа српскога народа. Као и многе народе, велики светски ратови нису заобишли ни Србе, који су се истакли као велики страдалници и борци за људско достојанство и отаџбину. Негославчани су такође дали мноштво жртава, међу којима можемо да истакнемо учитељицу Анку Петричевић, коју су стрељали Немци у Другом светском рату. Као и велика већина српског живља, тако и остали јужнословенски народи понели су се идејом заједничке државе, те основали Југославију, која је у свом комунистичком добу показала своју снагу, али и слабости. То је период искушења када српски народ одбацује вечну славу Божју и заборавља име светог Саве. Но, као и све што gradi човек без Бога, тако и Југославија доживљава свој крах, а Црква као богочовечански организам превађа све недаће. Оронула српска духовност доживљава свој успон, међутим, искушења увек постоје, јер колико смо били духовно неслободни сада демократија се понекад претвара у анархију мисли. Апостол Павле би то дивно рекао: „Све ми је слободно, али све не користи; све ми је слободно, али све не изграђује. (1 Кор.10,23)“

С обзиром на ограниченост простора ове књиге нећемо износити минучиознији историјски преглед српске духовности на простору Срема, већ ћемо указати пре на оно што се историјски дотиче наше теме.

Nadgrobni spomenik svećenika
Petra Popovića koji je nasljedio
Petra Smiljanića /
Надгробни споменик свештеника
Петра Поповића (1898-1899) који је
наследио Петра Смиљанића

Nadgrobni spomenik prote
Milivoja Petrovića / Надгробни
споменик
проте Миливоја Петровића
(1900-1913)

Povijest sela (pogotovo u XX. stoljeću) obiluje raznim preokretima i događajima. Događaji na svjetskoj i europskoj sceni nisu ostali bez traga u životu Negoslavčana. Neka krucijalna politička i kulturna previranja često su uzdrnavala živote običnih seljaka i mijenjala njihova shvatanja.

Svaki narod s ponosom ističe svoju povijest i povijesne dokumente koji u velikom broju slučajeva potječu iz crkvenih knjižnica u formi ljetopisa i raznih vrsta kronoloških manuskripta. Od velikog značaja za povijest Negoslavaca (a na taj način i za prosvjetu u selu) jest rukopis svećenika Grigorija Babovića (paroh od 1913. - 1933.). Ovaj spis je bogati izvor informacija kako za Crkvu, tako i za školu. Svećenik Grigorije je pisao kroniku od 1922. sve do 1933. godine. Služio se raznom arhivskom građom, ali i usmenim svjedočanstvima mještana. Njegove bilješke dotiču i negoslavačku povijest i prije 1922. godine tj. od samih početaka sela. Svakako je vrijedno spomena da svećenici poslije Grigorija nastavljaju voditi ljetopise, doduše, ne u tolikom obimu kao on.

Važan povijesni prikaz Negoslavaca jeste i knjiga „Negoslavci - hronika“ autora Dušanke Amidžić-Popović i Vladimira Kadića. Primarni cilj knjige jest opis NOB-a (Narodnooslobodilačke borbe), premda sadrži i povijesnu sliku sela prije Drugog svjetskog rata. Nažalost, knjiga je napisana u okvirima komunističke ideologije, stoga je i crkvena povijest siromašnija. Crkva se više prikazuje kao kulturna tekovina i dio tradicije, a ne kao

Историја села (поготово у XX веку) одликује се разним преокретима и догађајима. Дешавања на светској и европској сцени нису остала без трага у животу Негославчана. Нека круцијална политичка и културна превирања често су уздрмавала животе обичних сељака и мењала њихова схватања.

Сваки народ поносно истиче своју историју и историјске документе који потичу у великом броју случајева из црквених библиотека у форми летописа и разних врста хронолошких манускрипта. Од великог значаја за историју Негославаца (а на тај начин и за просвету у селу) јесте рукопис свештеника Григорија Бабовића (парох од 1913 - 1933). Овај спис је богат извор информација како за Цркву, а тако и за школу. Свештеник Григорије је писао хронику од 1922. све до 1933. године. Он се служио како разном архивском грађом, тако и усменим сведочанствима мештана. Његове забелешке дотичу и негославачку историју и пре 1922. године тј. од самих почетка села. Свакако је вредно и поменути да свештеници после Григорија настављају да воде летописе, додуше, не у толиком обиму као он.

Важан историјски приказ Негославаца јесте и књига „Негославци - хроника“ аутора Душанке Амићић-Поповић и Владимира Кадића. Примарни циљ књиге јесте опис НОБ-а (Народноослободилачке борбе), према садржи и историјску слику села пре Другог светског рата. Нажалост, књига је написана у оквирима комунистичке идеологије, стога је и црквена историја оскуднија. Црква се више приказује као културна текovina и део традиције, а не

liturgijsko-blagodatna zajednica. U knjizi se koristi Grigorijev rukopis, no, on se navodi pomalo neprofesionalno i neprecizno kao „Gliša Babović“.

Naše detaljnije izlaganje crkveno-školskog života prije svega temeljit će se na rukopisu svećenika Grigorija i svećenika koji su ga naslijedili u službi nego-slavačkog paroha. Nakon oca Grigorija u Negoslavcima je službovalo pet svećenika, a sveukupno ih je, u povijesti parohije, bilo dvadeset osam.

Naša namjera jest reducirana rekonstrukcija koja treba prosvjetliti svu veličinu odnosa Crkve i škole. Iz toga razloga držat ćemo se više kronološkog redosljeda te izlaganja dodirnih točaka Crkve i škole, tj. njihovih predstavnika.

kao liturgijsko-blagodatna zajednica. U knjizi se koristi Grigorijev rukopis, no, on se navodi pomalo neprofesionalno i neprecizno kao „Глиша Бабовић“.

Наше детаљније излагање црквено-школског живота пре свега темељиће се на рукопису свештеника Григорија и свештеника који су га наследили у служби него-славачког пароха. Након оца Григорија у Негославцима је службовало пет свештеника, а свеукупно их је у историји парохије било двадесет осам.

Наша намера јесте редукована реконструкција која треба да просветли сву величину односа Цркве и школе. Из тога разлога држаћемо се више хронолошког редоследа те излагања додирних тачака Цркве и школе, тј. њихових представника.

Svećenici i učitelji (Crkva i škola)

Crkva je zajednica vjernih kršćana koja svoje ispunjenje dostiže na svetoj Liturgiji. Crkva nema nikada potpunu definiciju, jer njena Glava je Krist Koji je Vječni Sin Božiji. Iz toga razloga Crkvu ne možemo smjestiti ni u jednu povijesnu formu. Često primjećujemo da se Crkva u životu definira kao institucija svećenika odnosno klera, no to vodi klerikalizaciji koja ima pogrešnu ekleziološku konotaciju. Crkva nije pandan nijednoj zemaljskoj zajednici, već je zajednica Nadnebesne Svete Trojice s čovjekom i svijetom. Navikli smo prije svega svećenika označiti kao glavu crkvene zajednice (iako je to prije svih episkop).

Свештеници и учитељи (Црква и школа)

Црква је заједница верних хришћана која своје испуњење достиже на светој Литургији. Црква нема никада потпуну дефиницију, јер њена Глава је Христос Који је Вечни Син Божији. Из тога разлога Цркву не можемо да сместимо ни у једну историјску форму. Често примећујемо у животу да се Црква дефинише као институција свештеника односно клира, но то води клирикализацији која има погрешну еклисиолошку конотацију. Црква није пандан ниједној земаљској заједници, већ је заједница Наднебеске Свете Тројице са човеком и светом. Навikli смо да пре свега свештеника означимо као главу црквене заједнице (иако је то пре свих епископ).

Crkva Usnuća
Presvete Bogorodice /
Храм Успенија
Пресвете Богородице

S druge strane, škola je često doživljavala reforme, ali opet je bila sagledavana i personalizirana u osobi učitelja. Od samoga početka odnos svećenika (Crkve) i učitelja (škole) je bio usko povezan.

Liturgijski život u Negoslavcima odvija se u dva hrama: današnjem centralnom hramu Usnuća Presvete Bogorodice i grobljanskoj kapeli svetog Ivana Krstitelja. Bogorodični hram izgrađen je 1761. godine i uz njega je osnovana mala škola, dok je drugi hram (kapela) starijega datuma i u vezi njegovog utemeljenja ne postoje najprecizniji podatci. Hram svetog Ivana je u početku i dugo vremena bio centralni, no, uslijed urbanističke organizacije sela, kapela je ostala pomalo marginalizirana.

Sada ćemo predstaviti kako je izgledao suživot na relaciji svećenik - učitelj. Prije svega, moramo naglasiti da je taj odnos bio dosta promjenjiv.

Prva priča na koju nailazimo kod Grigorija Babovića jest iz prve polovice XIX stoljeća. Riječ je o veoma bliskom odnosu i prijateljstvu između svećenika Simeona Smiljanića (paroh od 1836. do 1870.) i učitelja Petra Šukića (učitelj od 1829. do 1870.). Njihov odnos obiluje mnoštvom anegdota koje nećemo ovom prigodom iznositi. Učenici su se radovali njihovom velikom prijateljstvu, jer kada bi ponekad ugledali svećenika, znali bi da je došao po učitelja prijateljski razgovarati. Vrhunac našega zemaljskog života jest smrt i ona je možda najbolje svjedočila veličini čovječanske ljubavi između ova dva čovjeka. Naime, kada je svećenik Sima preminuo 1870. godine i kada je povorka s njegovim tijelom prolazila pored škole, tada je „dušu ispustio“ i učitelj Pera.

Na drugoj strani škola je često doživljavala reforme, ali opet je bila sagledavana i personalizirana u liku učitelja. Od samog početka odnos sveštenika (Цркве) и учитеља (школе) је био уско повезан.

Литургијски живот у Негославцима одвија се у два храма: данашњем централном храму Успенија Пресвете Богородице и гробљанској капели светог Јована Крститеља. Богородични храм изграђен је 1761. године и уз њега је основана мала школа, док је други храм (капела) старијег датума и у вези његовог утемељења не постоје најпрецизнији подаци. Храм светог Јована је у почетку и дуго времена био централни, но, услед урбанистичке организације села, капела је остала помало маргинализована.

Сада ћемо да представимо како су изгледали суживот на релацији свештеник - учитељ. Пре свега, морамо да нагласимо да је тај однос био доста промењив.

Прва прича на коју наилазимо код Григорија Бабовића јесте из прве половине XIX века. Реч је о веома блиском односу и пријатељству између свештеника Симеона Смиљанића (парох од 1836. до 1870.) и учитеља Петра Шукића (учитељ од 1829. до 1870.). Њихов однос обилује мноштвом анегдота које нећемо сада износити. Ученици су се радоvalи њиховом великом пријатељству, јер понекад када би год угледали свештеника, знали би да је дошао по учитеља да пријатељски разговарају. Кулминација нашег земаљског живота јесте смрт и та смрт можда је најбоље пројавила величини човечанске љубави између ова два човека. Наиме, када је свештеник Сима преминуо 1870. године и када је поворка са његовим телом пролазила поред школе тада је душу испустио и учитељ Пера.

Već sljedeći izvještaji govore o mnogo lošijem odnosu svećenika i učitelja. Sedamdesetih godina XIX. stoljeća dolazi do promjene u prosvjeti, Škola kao institucija više nije pod crkvenom ingerencijom, odnosno više nije konfesionalna. Ona postaje komunalna, što znači da državna vlast postavlja učitelje. Do tada je školski odbor, točnije crkvena vlast u Sremskim Karlovcima, vodila brigu o namještenju učitelja. O tome detaljnije saznajemo iz sljedećeg fragmenta, u rukopisu, oca Grigorija.

Odnos svećenika Petra Smiljanića (1870. - 1889.) i učitelja obilježeni su mnogim konfrontacijama i razmiricama. Petar je bio nezadovoljan radom učitelja Vase Popovića (spominje se 1875. godine), a pogotovo Đorđa Konjovića (od 1877. vjerojatno do 1897.). Slao je mnoge tužbe školskim nadzornicima vezane za rad učitelja Đorđa, no ostalo je nejasno koliko su pritužbe imale efekta, jer je Đorđe postao poslije smrti oca Petra zapisničar (perovođa). Ne zna se točan razlog njihovog neslaganja.

Dalju povijest Negoslavaca pratila je žestoka borba između dvije strane - Bačvana (imigranata, „došlja“) i Sremaca (starosjedilaca). Nažalost, kolizija ove dvije strane pretendovala je zahvatiti sve vitalne strukture u selu. Na taj način i svećenici i učitelji bili su zagovarani od dviju stranaka. Ovaj dio negoslavčke povijesti karakteriziraju ljudska gordost i zavist te želja za ekonomskom i političkom dominacijom. Učitelj Kajganić (bio je učitelj nekoliko godina, vjerojatno do 1902. godine), koji se pominje samo prezimenom, bio je uvučen u seoske stranačke sukobe, tako da je on bio na strani Bačvana, dok je svećenik podržavao Sremce. Kajganiću je

Već sledeћи извештаји говоре о много лошијем односу свештеника и учитеља. Седамдесетих година XIX века долази до промене у просвети, школа као институција више није под црквеном ингеренцијом односно више није конфесионална. Она постаје комунална, што значи да државна власт поставља учитеље. До тада је школски одбор, тачније црквена власт у Сремски Карловцима, водила је бригу о намештењу учитеља, што детаљније сазнајемо из следећег фрагмента у рукопису оца Григорија.

Однос свештеника Петра Смиљанића (1870 - 1889) и учитеља обележени су многим конфронтацијама и размирицама. Петар је био много незадовољан радом учитеља Васа Поповића (помиње се 1875 године), а поготово Ђорђа Коњовића (од 1877 вероватно до 1897). Слао је многе тужбе школским надзорницима у вези рада учитеља Ђорђа, но, остало је нејасно колико су притужбе имале ефекта, јер је Ђорђе постао после смрти оца Петра записничар (перовођа). Не зна се тачан разлог њиховог неслагања.

Даљњу историју Негославаца одликовала је жестока борба између две стране - Бачвана (имиграната, „дошља“) и Сремаца (староседелаца). Нажалост, колизија ове две стране претендовала је да захвати све виталне структуре у селу. На тај начин и свештеници и учитељи били су врбовани од стране сваке од странака. Овај део негославачке историје карактерише људска гордост и завист те жеља за економском и политичком доминацијом. Учитељ Кајганић (био је учитељ неколико година, вероватно до 1902), који се помиње само презименом, био је увучен у сеоске страначке сукобе, тако да је он био на страни Бачвана, док је свештеник подржавао Сремце. Кајганићу је ка-

kasnije oduzeta zemlja i podaci su o nje-
mu oskudni. U vrijeme svećenika Milivoja
Petrovića (1900. - 1913.) bilo je prepirke
oko vlasništva nad zemljištem između
crkvene i seoske općine. Službovanje
oca Milivoja obilježili su njegova osob-
nost i nastojanje da se uvijek bude među
najpoštivanijima. Imao je manji konflikt
sa učiteljem Stanislavom Bingulcem,
koji ga je prethodno oklevetao. Izvještaj
oca Grigoriја nam donosi i njihovu ме-
ђусобну prepisku. Moramo naglasiti da
je Stanislav ipak bio savjestan čovjek i
tražio oprost. Prota Milivoj je htio da se
zna tko je prvi i najugledniji. Stanislav se
nije dugo zadržao u selu. Došao je novi
učitelj Milenko Jurišić, koji je bio vrlo

сније одузета земља и подаци о њему су
оскудни. У време свештеника Миливоја
Петровића (1900 - 1913) било је препирке
око власништва над земљиштем између
црквене и сеоске општине. Службовање
оца Миливоја одликовала је његова ли-
чност и настојање да увек буде међу нај-
поштованијима. Имао је мањи конфликт
са учитељем Станиславом Бингулцем,
који га је претходно оклеветао. Извештај
оца Григорија нам доноси и њихову међу-
собну препisku. Морамo да нагласимо
да је Станислав ипак био савестан човек
и тражио опроштај. Прота Миливоје је
хтео да се зна ко је први и најугледнији.
Станислав се није дуго задржао у селу те
је дошао нови учитељ Миленко Јуришић,

Svećenik Miroslav Jovanović sa djecom i *Vertepom* /
Прота Мирослав Јовановић (1954 - 1977) са децом и *Вертепом*²

zahtjevan i, kao takav, došao u sukob s crkvenom općinom u svezi tzv. pojačke nagrade. On je disciplinarno kažnjen, a jedan od stavaka u optužbi je da nije dolazio na bogoslužnja s učenicima, što je bilo obvezatno. Iz današnje perspektive moramo se truditi razumjeti neke zahtjeve učitelja, jer se tada dosta siromašno živjelo, drugačiji je bio sustav plaćanja. Ne smijemo ni u kom slučaju ispustiti iz vida da, iako je škola komunalna, ona je i dalje bitno povezana s duhovnim životom sela, odnosno Crkvom.

koji je bio veoma zahtevan i tako došao u sukob sa crkvenom opštinom u vezi tzv. pojačke nagrade. On je disciplinarno kažњen, a један од ставака у оптужби је да није долазио на богослужења са ученицима, а то је било обавезно. Из данашње перспективе морамо да се трудимо да разумемо неке захтеве учитеља, јер се тада доста сиромашно живело, другачији је био систем плаћања. Не смемо ни у ком случају да испустимо из вида, да иако је школа комунална, она је и даље суштински повезана са духовним животом села, односно Црквом.

Vogojavlјenske vodice danas / Богојављенске водике данас

Stara škola na čijem mjestu se gradi parohijski dom /
Стара школа на чијем се месту гради парохijski дом

Svećenički dom u izgradnji / Парохijski дом у изградњи

Sljedeći učitelj Petar Metikoš istaknuo se kao pjevač i perovođa, mogli bismo ga poistovjetiti s današnjim pojmom vjeroučitelja. Grigoriје Babović detaljnije opisuje osobu učitelja Petra i uz njega vezuje mnoge moralne osobine, poput toga da је vrijedan, уман, поштен, бистар, али истиче и како је Петар био свјестан своје интелектуалне супремације. Стога, често и није давао за право када би дошло до вербалне дискусије. Петар је био веома активан у политичком и културном животу. У односу према Цркви, тј. црквеној управи, Петар је претендовао на мјесто председника црквене опćине. Нјему се није свидјала особат председника Арсенија Божића, који је једино уважавао мишљење свећеника Миливоја. Арсеније је касније дао оставку, али после њега председници се смјенјују у кратким временским интервалима. Учитель је био бистар и мудар човек, стога се уміо, на понекад нерегуларне начине, изборити се за своје ставове. Велика заслуга овога учитеља је оснивање пјевачког друштва 1907. године. Исто тако, индиректним утицајима учитеља Пере дошло је до престанка борбе између двије странке. Метикош је, као записничар и учитељ, све више добијао на угледу у селу. Био је вјешт преговарач и чак је успіо остварити своје захтеве попут повишице. Међутим, његово стално незадовољство плаћом и све новији захтеви резултирали су учитељевим одбијањем извршавања дужности како у црквеној опćини, тако и на богослужењу. На крају, је учитељ захваљујући својој дипломатичности и репутацији остварио све повишице тако да је имао плаћу у износу од, тадашњих, 460 круна (а на почетку је имао само 80). Петар, иако записничар, био је председник из сенке. Стога, када би се промијенила структура скупштинара, дошло би до negotovanja vezanih uz rad

Следећи учитељ Петар Метикош истакао се као појац и перовођа, могли би га поистоветити са данашњим појмом вероучитеља. Григорије Бабовић детаљније описује личност учитеља Петра и везује многе моралне карактеристике попут тога да је вредан, уман, поштен, бистар, али истиче и то да је Петар био свестан своје интелектуалне супремације, стога и није давао за право када би дошло до вербалне дискусије. Петар је био веома активан у политичком и културном животу. У односу према Цркви тј. црквеној управи, Петар је претендовао на место председника црквене општине. Њему се није свиђала личност председника Арсенија Божића, који је једино уважавао мишљење свештеника Миливоја. Арсеније је касније дао оставку, али после њега председници се смењују у кратким временским интервалима. Учитель је био бистар и мудар човек, стога је и умео, да се на понекад нерегуларне начине избори за своје ставове. Велика заслуга овог учитеља је оснивање певачког друштва 1907. године. Исто тако, индиректним утицајима учитеља Пере дошло је до престанка борбе између две странке. Метикош је све више добијао на угледу у селу, као записничар и учитељ. Био је вешт преговарач и успео је да оствари своје захтеве попут повишице. Међутим, његово стално незадовољство платом и све новији захтеви исходовали су учитељевим одбијањем извршавања дужности како у црквеној општини, тако и на богослужењу. На крају, учитељ је захваљујући својој дипломатичности и репутацији остварио све повишице тако да је имао плату у износу од тадашњих 460 круна (а на почетку је имао само 80). Петар, иако је био записничар, био је председник из сенке. Стога када се променила структура скупштинара, дошло је до negotovanja личности и рада проте Миливоја.

prote Milivoja. Iako je između svećenika i učitelja bilo kontakata, pravog prijateljstva nije, jer je otac Milivoj sumnjao kako je učitelj vođa raznih optužaba protiv njega. Između ove dvije osobe postoji prepiska te međusobno optuživanje kod Konzistorije (Eparhijski sud) i drugih upravnih vlasti. Iako je Milivoj htio smjenu učitelja, Petar je ostao u Negoslavcima. Bez obzira na nedostatak prijateljstva, Petar kao učitelj nosi mnoštvo zasluga. Otac Milivoj je svakako surađivao sa njim u duhovnom smislu. Njihove razmirice su više sukob njihovih karaktera, a ne profesionalnih orijentacija. Kada se prota 1913. godine upokojio, tenzije se još nisu bile smirile. Koliko crkvena općina možda nije cijnila oca Milivoja, toliko je gajila simpatije prema kapelanu ocu Damaskinu Borjanoviću, koji je u Negoslavcima bio od prosinca 1910. godine. Za razliku od prote, jeromonah Damaskin je bio mnogo bliži ljudima i više se družio s njima u tadašnjoj „birtiji“. No, pred svoj odlazak iz sela, Damaskin je pravio oproštajnu gozbu na koju nije pozvao učitelja Petra, na što se ovaj strahovito uvrijedio. Naime, prethodno je učitelj oklevetao Damaskina kao monaha, stoga možemo razumjeti Damaskinovu gestu. Želja je Petra Metikoša bila demonstrirati svoju nadmoćnost. On nije trpio da ga se ne uzima u obzir povodom rješavanja velikih pitanja i da ga se ne zove na razne manifestacije. Učitelj je, služeći se raznim malverzacijama optužio Damaskina Konzistoriji. Mnogi su sakrivali pravu istinu o veličini osobe oca Damaskina, ljudi su ga voljeli, ali nisu mogli anulirati utjecaj Petra Metikoša. Otac Damaskin se zadržao u selu sve do smrti prote Milivoja 1913. godine, a potom je otišao u manastir Beočin. Poslije

Iako je između sveštenika i učitelja bilo kontakata, pravog prijateljstva nije, jer je otac Milivoj sumњао на учитеља да је вођа разних оптужби против њега. Између ова две личности постоји преписка те међусобно оптуживање код Конзисторије (Епархијски суд) и других управних власти. Иако је Миливој хтео смену учитеља, Петар је остао у Негославцима. Без обзира на недостатак пријатељства, Петар као учитељ носи мноштво заслуга, а отац Миливој је свакако сарађивао са њим у духовном смислу. Њихове размирице су више сукоб њихових карактера, а не професионалних оријентација. Премда се прота упокојио 1913. године, тензије се нису смириле, него тек нешто касније. Колико црквена општина можда није ценила оца Миливоја, толико је гajила симпатије према капелану оцу Дамаскину Борјановићу, који је у Негославцима био од децембра 1910. године. За разлику од проте, јеромонах Дамаскин је био много ближи са људима и више се дружио с њима у тадашњој „биртији“. Но, пред одлазак свој из села, Дамаскин је правео опроштајну гозбу, на коју није позвао учитеља Петра, на што се овај страховито увредио. Наиме, претходно је учитељ оклеветао Дамаскина као монаха, стога можемо да разумемо Дамаскинову гесту. Жеља Петра Метикоша била је увек да демонстрира своју надмоћност и нетрпељивост да га се не узима у обзир повodom решавања великих питања и током разних манифестација. Учитељ је служећи се разним малверзацијама оптужио Дамаскина Конзисторији. Многи су сакривали праву истину о величини личности оца Дамаскина, људи су га волели, али нису могли да анулирају утицај Петра Метикоша. Отац Дамаскин се задржао у селу све до смрти проте Миливоја 1913. године, а потом је отишао у манастир Беочин.

Njegovo Preosveštenstvo
Gospodin G. Lukijan
u Negoslavcima /
Његово Преосвештенство
Господин Г. Лукијан
у Негославцима

prote, svećenik u selu je, pisac našeg izvora, otac Grigorije. On je bio parohijski pomoćnik pokojnom ocu Milivoju. Grigorije, kao svršeni bogoslov, pomagao je prije proti Milivoju. Po riječima oca Grigorija, učitelj Petar je „kao perovođa bio zaista svemoćan u crkvenoj općini“. Njegova premoć se pokazivala na svakom koraku. Htio je uvijek biti glavni, pa i u samoj Crkvi. No, Petrova želja za dokazivanjem dominacije imala je i svoj kraj. Narod i sami članovi crkvenoga odbora i općine negodovali su zbog njegovih nastupa i djela. Naime, u pozadini svih negativnih događaja bila je politika. Kako Grigorije svjedoči, Petar je prema njemu bio uglavnom korektan i uslužan. Učitelj Petar je bio politički veoma aktivan te njegov angažman nije izostao ni početkom Prvoga svjetskoga rata. Kada je austrijski prestolonasljednik Franc Ferdinand ubijen u vidovdanskom atentatu, proglašeno je žaljenje za njim u trajanju od šest tjedana. To je podrazumijevalo izuzimanje veselja i glazbe. Petar se tijekom „korote“ jedne nedjelje, veselio sa sviračima zbog čega je bio ispitivan. Zahvaljujući lažnom svjedočenju jednog Mađara (tadašnjeg šefa željezničkog kolodvora), oslobođen je. Učitelj je kasnije smanjio i otkazivao bogoslužbene pjevačke dužnosti, jer je bio lošijeg zdravlja. Otac Grigorije piše kako je bio sjajan učitelj crkvenoga pjevanja, jer su djeca znala mnoge crkvene i liturgijske pjesme, koje su inače bile zahtjevnije. Petru je smetala Grigorijeva smirenost. Želio je biti dominantan u svemu. No, i Grigorije je bio veoma lukav i mudar, stoga je oprezno, bez ispada, surađivao s učiteljem. Htio je da se odrede dužnosti i status učitelja i svećenika. Iako su njih dvojica bili u tajnoj pismenoj prepirci, niti jedan

После проте свештеник у селу је, писац нашег извора, отац Григорије. Он је био парохijski помоћник покојном оцу Миливоју. Григорије је пре као свршени богослов помагао проти Миливоју. По речима оца Григорија, учитељ Петар је „као перовођа био заиста свемоћан у црквеној општини“. Та његова премоћ се показивала на сваком кораку, он је хтео да буде увек главни, па и у самој Цркви. Но, Петрова жеља за доказивањем доминације имала је и свој крај. Народ и сами чланови црквеног одбора и општине показивали су негодовање његових настапа и дела. Наиме, у позадини свих негативних догађаја била је политика, док Григорије сведочи да је Петар према њему био углавном коректан и услужан. Учитељ Петар је био веома политички активан те његов ангажман није изостао ни почетком Првог светског рата. Када је аустријски престолонаследник Франц Фердинанд убијен у видовданском атентату, проглашено је жаљење за њим у трајању од шест недеља, значи без икаквог веселја и музике. Петар се у току „короте“ једне недеље веселио са свирцима због чега је био испитиван, но, захваљујући лажном сведочењу једног Мађара (тадашњег шефа железничке станице) ослобођен је. Учитељ је касније смањео и отказивао богослужбене певачке дужности, јер је био лошијег здравља, али отац Григорије пише да је био сјајан учитељ црквеног певања, јер су деца знала многе црквене и литургијске песме, које су иначе биле захтевније. Петру је сметала Григоријева смиреност и као и увек желео је да буде доминантан у свему. Но, Григорије је био веома лукав и mudar, стога је опрезно без испада сарађивао са учитељем, хтео је да се више одреде дужности и статус учитеља и свештеника. Иако су њих двојица били у тајној писменој препирци, отац Григорије

nije htio javno iznositi osude, već su se obojica uzdržavali od ekscesa ili optužaba. Grigorije je imao priliku osuditi ga i obrukati zbog nemarnosti, ali imao je i srca i ljubavi oprostiti mu i čak ga braniti. Petar se kasnije razbolio od tuberkuloze, međutim, ni u tom bolesnom stanju nije pokazivao smirenost, već izraženu borbenu. Tadašnja učiteljica Sofija Paraskijević (1904. - 1932.) ga je često obilazila. Čim se razbolio nije više posećivao bogoslužjenja. Umro je na Veliku srijedu 1918. godine sam, i na zahtjev oca Grigorija dostojanstveno je pokopan. Veći dio prostora smo posvetili učitelju Petru, jer i Grigorije od svih učitelja o njemu najviše piše. Po završetku rata 1918. godine osnovano je Narodno vijeće u selu.

Na mjesto Petra Metikoša dolazi novi učitelj Nikola Mijačević (1918. - 1920.) iz Pačetina. Tada je predsjednik školskog odbora bio svećenik Grigorije. Učitelj Nikola je bio dobar pojač i njegova želja je bila osnovati pjevačko društvo. To je i ostvario davši mu ime „Sloga“ (osnovana 1918. godine). Otac Grigorije kaže za njega: „Imao je silno strpljenje i volju, ali je bio brzoplet, nije mogao dočekati da svaki glas precizno nauči, nego čim bi vidio da nešto znaju, održao bi zajedničke probe“. Mijačević je pored učiteljske vršio pjevačku i zapisničarsku dužnost u crkvenoj općini. Grigorije i učitelj su se tada uglavnom slagali, izuzev sitnih nesuglasica oko računa u administraciji crkvene općine. Međutim, sve se rješavalo mirnijim putem, jer učitelj Nikola je bio razuman čovjek. Štaviše, Nikola se odrekao posla zapisničara, jer je svojom grješkom izazvao neprilike i nesporazume među ljudima u selu. Kasnije je ipak došlo do sukoba Grigorija s njim, jer je

ipak nije htio prvi da iznosi javne osude, već su se obojica uzdržavali od ekscesa ili optužbi. Grigorije je imao priliku da ga osudi i obruka zbog nemarnosti učiteljeve, ali imao je srca i ljubavi da mu oprosti i čak da ga brani. Petar se kasnije razboleo od tuberkuloze, međutim, ni u tom bolesnom stanju nije pokazivao smirenost, već izraženu borbenu. Tadašnja učiteljica Sofija Paraskijević (1904 - 1932) često ga je obilazila. Čim se razboleo nije više posećivao bogoslužjenja. Umro je na Veliku srijedu 1918. godine sam, i na zahtjev oca Grigorija dostojanstveno je sačuvan. Veći dio prostora smo posvetili učitelju Petru, jer i Grigorije od svih učitelja o njemu najviše piše. Po završetku rata 1918. godine osnovano je Narodno vijeće u selu.

Na mjesto Petra Metikoša dolazi novi učitelj Nikola Mijačević (1918 - 1920) iz Pačetina. Tada je predsjednik školskog odbora bio svećenik Grigorije. Učitelj Nikola je bio dobar pojač i njegova želja je bila da osnuje pjevačko društvo. To je i ostvario davši mu ime „Sloga“ (osnovana 1918). Otac Grigorije kaže za njega: „Imao je silno strpljenje i volju, ali je bio brzoplet, nije mogao dočekati da svaki glas precizno nauči, nego čim bi vidio da nešto znaju, održao bi zajedničke probe“. Mijačević je pored učiteljske vršio pjevačku i zapisničarsku dužnost u crkvenoj opštini. Grigorije i učitelj su se tada uglavnom slagali, bilo je sitnih nesuglasica oko računa u administraciji crkvene opštine, međutim, sve se rješavalo mirnijim putem, jer je učitelj Nikola bio razuman čovjek. Štaviše, Nikola se odrekao posla zapisničara, jer je svojom grješkom izazvao neprilike i nesporazume među ljudima u selu. Kasnije je došlo do su-

otac Grigorije ipak bio predsjednik školskog odbora. Nikoli je zamjerena prekomjerna kupovina školskih sredstava uslijed nedostatka financija. Svakako, možemo pohvaliti Nikolinu želju za što učinkovitijom nastavom. Grigorije izlaže i pismo učiteljevo adresirano svećenikoj ženi. U tom pismu je Nikola dosta bio kritičan prema Grigoriju, ali sve je to bilo pomalo smiješno. Jer, kakva je administrativna i sudska instanca žena jednog svećenika? Mora se priznati da je ovo pismo izazvalo podsmijeh oca Grigorija.

Mijačević je kao učitelj bio veoma otvoren čovjek o čemu svjedoče i neke njegove čestitke upućene najuglednijim osobama pa čak i samome kralju. Na dan svetog Andrije Prvozvanog vršeno je blagodarjenje za kralja Petra I. Otac Grigorije donosi u svome rukopisu jednu kraću čestitku:

*Vaše Veličanstvo
Oslobođeni ispod tuđinskog jarma
Presretni se osećamo, što Vam
Na dan Vaše Patronske Slave,
A prенапуњени ослобођене радости
I veselja nebrojeno kliču
i mnogoљетstvuју:
„Боже спаси Боже храни¹
Srpskog kralja srpski Dom!“*

U међувремену, учитељ је често покушавао основати ново пјевачко друштво, но, није му полазило за руком. Poslije Mijačevića, 1920. године за учитеља је дошао Владимир Савић (1920. - 1932.), који је по ријечима оца Григорија био „необично миран и повучен човјек“. Dolaskom ovog učitelja počela je vladati harmonija u selu, jer se sva intelektualna elita sela slagala i surađivala na najbolji

¹ Ријеч „хранити“ у црквенославенском језику значи чувати

коба Григорија са њим, јер је отац Григорије ипак био председник школског одбора. Николи је замерена прекомерна куповина школских средстава усред недостатка финансија. Свакако, можемо да похвалимо Николину жељу за што ефикаснијом наставом. Григорије излаже и писмо учитељево адресирано свештениковој жени. У том писму Никола је доста био критичан према Григорију, али све је то било помало смешно. Јер каква је административна и судска инстанца жена једног свештеника? Mora se priznati da je ovo pismo izazvalo подсмех оца Григорија.

Мијачевић је био као учитељ и веома отворен човек о чему сведоче и неке његове честитке упућене најугледнијим личностима, па чак и самом краљу. На дан светог Андреја Првозваног вршено је благодарење за краља Петра I Отац Григорије доноси у своом рукопису једну такву краћу честитку:

*Ваше Величанство
Ослобођени испод туђинског јарма
Пресретни се осећамо, што Вам
На дан Ваше Патронске Славе,
А пренапуњени ослобођене радости
И весеља небројено кличу и
многољетствују:
„Боже спаси Боже храни¹
Srpskoga kralja srpski Dom!“*

У међувремену, учитељ је често пута покушавао да оснује ново певачко друштво, но, није му полазило за руком. После Мијачевића, 1920. године за учитеља је дошао Владимир Савић (1920 - 1932), који је по речима оца Григорија био „необично миран и повучен човек“. Dolaskom ovog učitelja počela je da vlada harmonija u selu, jer se sva intelektualna elita sela slagala i sarađivala na најбољи начин.

¹ Реч „хранити“ у црквенословенском језику значи чувати

Vjeroučitelji Dalibor Zarić i
Miroslav Mišanović za pjevnicom /
Вероучитељи
Далибор Зарић (2003 - 2007) и
Мирослав Мишановић (2009 -)
за певницом

Protojerej Dragomir Živanić /
Протојереј Драгомир Живанић

način. Otac Grigorije je bio koordinator većine kulturnih događanja, ali uloga učitelja Vladimira je bila ogromna. Bio je savjestan i odgovoran čovjek. Grigorije nabraja sve učitelje koji su bili u školi i poslije Vladimira, ali Vladimir je inicijator kulturnih, pogotovo pjevačkih, događanja. Svećenik i učitelj su ujedinivši svoja znanja u pjevačkoj djelatnosti, predstavili mogućnost sinergije. Savić je inače bio glazbeno obrazovan i darovit. Sviraо је violinu, а од школске је дјеце основао збор.²

² Riječ vertep je crkvenoslavenskog podrijetla. Ima značenje špilje, aludira se na Betlehemsku špilju. Ovaj običaj se vršio na Badnji dan, kada su djeca uz određenu scenografiju izvodila predstavu o rođenju Kristovom.

Отац Григорије је био координатор већине културних дешавања, али улога учитеља Владимира је била огромна, јер је био савестан и одговоран човек. Григорије набраја све учитеље који су били у школи и после Владимира, али Владимир је иницијатор културних поготово певачких дешавања. Свештеник и учитељ су у певачкој делатности представили могућност синергије, те ујединили своја знања. Савић је иначе био музички образован и надарен, свирао је виолину, од школске деце направио је хор.²

² Реч вертеп је црквенословенског порекла. Има значење пећине, алудира се на Витлејемску пећину. Овај обичај се обављао на Бадњи дан, када су деца уз одређену сценографију изводили представу о рођењу Христовом.

U Negoslavcima je 1928. godine osnovano i udruženje *Hrišćanska zajednica*, čime je pojačana kršćanska edukacija pučanstva. Ožujka mjeseca 1933. godine svećenik Grigorije je otišao iz sela. Njegov rastanak sa selom je bio jako emotivan, ispunjen plačom i tugom. Sam je zapisao ovo: „Priznati moram, da sam predvideo ovoliku njihovu ljubav i odanost ne bih se lako, a možda i nika-ko odlučio da ih ostavim i odem.“ Otac Grigorije je otišao zbog školovanja svoje djece. Bio je ostario te mu je bilo teško opsluživati dva hrama.

Nažalost, poslije oca Grigorija svećenici nisu ostavljali detaljnije pisane tragove. Bar ono što se tiče školstva bilo je gotovo nemoguće pronaći, jer je sve bilo tematski vezano samo za život same Crkve. Najveći faktor, koji je možda i presudan u odnosu Crkve i škole jeste pojava komunizma. Marksistička krilatica „Religija je opijum za narod“ ostavila je tragove na život svih građana tadašnje Jugoslavije. Crkva je izolirana i prezrena ne samo od strane države nego i škole. To je vrijeme apostaze srpskoga naroda, najveća sramota, kada pravoslavni Srbin ismijava vjeru svojih predaka.

Pored Srba i ostali narodi SFRJ također su živjeli za komunističku ideologiju. Oni koji su željeli crkveni život morali su žrtvovati svoj društveni status. Zaboravljala se krsna slava, a nije bilo neuobičajeno da oni koji su odlazili u hram budu zapisani od strane raznih doušnika i obavještajnih služba. Titoistička tortura nad inteligencijom je bila veoma zorna, a narod i vlasti su gotovo obožavale osobu „Maršala“, koji je političkom represijom i totalitarnim držanjem discipline svim narodima htio na silu iščupati iz duše nacionalni i vjerski identi-

У Негославцима је 1928. године основано удружење *Хришћанска заједница*, чиме је појачана хришћанска едукација становништва. Марта месеца 1933. године свештеник Григорије је отишао из села. Његов растанак са селом је био јако емотиван, испуњен плачем и тугом. Сам је записао ово: „Признати морам, да сам предвидео оволику њихову љубав и ода-ност не бих се лако, а можда и никако одлучио да их оставим и одем.“ Отац Григорије је отишао због школовања своје деце, а и он је био остарео те му је било тешко опслуживати два храма.

Нажалост, после оца Григорија свештеници нису остављали детаљније писане трагове. Бар оно што се тиче школства било је готово немогуће пронаћи, јер је све било тематски везано само за живот саме Цркве. Најважнији фактор, који је можда и пресудан у односу Цркве и школе јесте појава комунизма. Марксистичка крилатица „Религија је опијум за народ“ оставила је трагове на живот свих грађана тадашње Југославије. Црква је изолована и презрена не само од стране државе него и школе. То је време апостасије српског народа, највећа срамота, када православни Србин исмева веру својих предака.

Поред Срба и остали народи СФРЈ такође су живели за комунистичку идеологију. Они који су желели црквени живот морали су жртвовати свој друштвени статус. Заборављала се крсна слава, а није било неуобичајено да они који су одлазили у храм буду записани од стране разних доушника и обавештајних служби. Титоистичка тортура над интелигенцијом је била очигледна, а народ и власти су готово обожавале личност „Маршала“, који је политичком репресијом и тоталитарним држањем дисциплине свим народима хтео на силу да ишчупа из душе национални и

tet. Primjer komunističkog ateizma i antiteizma jeste udaljavanje Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta iz sustava Sveučilišta u Beogradu 1952. godine. Takvo je stanje ostalo sve do 2003. godine. U Negoslavcima je isto bio primjetan odraz marksističkog svjetonazora, no ljudi su ipak, koliko-toliko, ostali uz Crkvu. Oni nisu do kraja izolirali svog svećenika, nego su vršene razne svećeničke dužnosti poput vodica za Bogojavljenje. Tijekom ovih godina, najvažniji prosvjetni događaj bio je podizanje nove škole 1980. godine što napominje i svećenik Dragiša Alimpić.

верски идентитет. Пример комунистичког атеизма и антитеизма јесте удаљавање Православног богословског факултета из састава Универзитета у Београду 1952. године, и тако је остао ван Универзитета све до 2003. године. У Негославцима је исто тако био приметан одраз марксистичког погледа на свет, но, људи су ипак, колико-толико, остали уз Цркву. Они нису до краја изоловали свог свештеника, него су вршене разне свештеничке дужности попут водика за Богојављење. Током ових година најважнији про-светни догађај био је подизање нове школе 1980. године што напомиње и свештеник Драгиша Алимпић.

Vjeronauk u Negoslavcima

Načinili smo vremenski skok iz vremena svećenika Grigorija Babovića sve do novijeg doba, jer kao što spomenusmo, podaci o školi su jako oskudni. Vidjeli smo da su učitelji prije Drugog svjetskog rata bili dijelom i vjeroučitelji. Najčešće su bili učitelji crkvenoga pjevanja. Međutim, vrijeme je donosilo sve veću sekularizaciju. Danas postoje školovani vjeroučitelji koji završavaju bogoslovne škole. U postkomunističkom dobu, SFRJ je zahvatio rat, panslavistička ideja o slavenskoj državnoj zajednici doživjela je svoj крах. No, s napuštanjem komunizma dolazi do obrata u religioznom pogledu ljudi. Dolazi do pojave školskoga odgoja u vjeri. Najčešće su za to bili zaduženi svećenici.

Negoslavci više nisu u sastavu Eparhije sremske, već se 1991. godine obnavlja stara Eparhija osečkopoljska i baranjska, a kao njen episkop izabran je tada iguman manastira Bođani, Njegovo

Веронаука у Негославцима

Начинили смо временски скок из времена свештеника Григорија Бабовића све до новијег доба, јер као што помену смо, подаци о школи су јако оскудни. Видели смо да су учитељи пре Другог светског рата били делом и вероучитељи, најчешће су били учитељи појања, међутим, време је доносило све већу секуларизацију. Данас постоје школовани вероучитељи који завршавају разне богословске школе. У посткомунистичком добу, СФРЈ је захватио рат, панславистичка идеја о славенској државној заједници доживела је свој крах. Но, са напуштањем комунизма долази до обрата у религиозном погледу људи. Долази до појаве школског васпитања у вери те су свештеници најчешће били задужени за то.

Негославци више нису у саставу Епархије сремске, већ се 1991. године обнавља стара Епархија осечкопољска и барањска, а као њен епископ изабран је тада игуман манастира Бођани, Његово

Преосвећенство Господин Г. Лукјан Владулов. Архијереј је сада постављао вјероучитеље по школама. Тако је и у Негославцима свећеник Драгиша Алимпић од 15. оžујка 1993. године предавао вјеронауку и на том месту вероучитеља убрзо га је наслиједио протојереј Стојан Мишић (од студеног 1993.). Од тога времена почиње се славити свети Сава као школска слава. Након одласка оца Стојана, у Негославце долази садашњи парох протојереј Драгомир Живанић, који 20. сijeчња 1998. године преузима и вјероучитељску дужност. Након негославачког пароха долази до интезивније смјене вјероучитеља и то слједећим редом: Pero Ђокић (вјероучитељ од 1. рујна 2001.), Владимир Неделjkовић (од 1. рујна 2002.), Zoran Мајкић (од 5. студеног 2002.), Goran Горановић (од 10. сijeчња 2003.), Dалибор Зарић (од 1. рујна 2003.), Boјан Мајсторовић (од 1. рујна 2007.). Данашњи вјероучитељ је Мирослав Мишановић (иначе Негославчанин), који је после дипломирања на Православном бого-словном факултету у Београду, стекао звање дипломираног теолога, те долази на мјесто вјероучитеља 1. рујна 2009. године.

Настава вјеронаука се и данас, као и деvedесетих година, одвија у свих осам разреда. То је изборни предмет, који похађају готово сви ученици. Сарадња између свећеника и вјероучитеља је веома добра и увијек плодоносна. Оне тензије које су понекад постојале у старим временима, једноставно су избјегнуте модерним системом школовања. Данас су број учитеља и предмета већи, а вјероучитељ је предметни наставник. Захваљујући, прије свега љубави оца Драгомира и самих Негославчана, Негославци су израсли у складну црквено-литургијску заједницу. Желимо вјеровати како ће и будућност допринијети болјем суживоту Цркве и школе.

Преосвећенство Господин Господин Лукијан Владулов. Архијереј је сада постављао вероучитеље по школама. Тако је и у Негославцима свештеник Драгиша Алимпић од 15. марта 1993. године предавао веронауку и на том месту вероучитеља убрзо га је наслиједио протојереј Стојан Мишић (од новембра 1993.). Од тога времена почиње да се слави свети Сава као школска слава. Након одласка оца Стојана, у Негославце долази садашњи парох протојереј Драгомир Живанић, који 20. јануара 1998. године преузима и вероучитељску дужност. Након негославачког пароха долази до смјене вероучитеља и то слједећим редом: Pero Ђокић (вероучитељ од 1. септембра 2001), Владимир Недељковић (од 1. септембра 2002), Zoran Мајкић (од 5. новембра 2002), Goran Горановић (од 10. јануара 2003), Dалибор Зарић (од 1. септембра 2003), Boјан Мајсторовић (од 1. септембра 2007). Данашњи вероучитељ је Мирослав Мишановић (иначе Негославчанин), који је после дипломирања на Православном богословском факултету у Београду, стекао звање дипломираног теолога, те долази на место вероучитеља 1. септембра 2009. године.

Настава веронауке се и данас као и деведесетих година одвија у свих осам разреда. То је изборни предмет, који похађају готово сви ученици. Сарадња између свештеника и вероучитеља је веома добра и увек плодоносна. Оне тензије које су понекад постојале у старим временима, једноставно су избјегнуте модерним системом школовања нпр. број учитеља и предмета је већи. Захваљујући пре свега љубави оца Драгомира и самих Негославчана, Негославци су данас складна црквено-литургијска заједница. Желимо да верујемо да ће будућност донети само бољи саживот Цркве и школе.

Povijesne prilike u Hrvatskoj u XVII. i XVIII. stoljeću te počeci školstva

Историјске прилике у Хрватској у XVII и XVIII веку те почеци школства

Početkom XVI. stoljeća Hrvatska se povezala s Austrijom i dinastija Habsburgovaca preuzima vlast sve do 1918. godine. Dalmacija i Istra su u to vrijeme bile pod Mlečanima. Hrvatski narod je dugi niz godina bio u stalnoj borbi protiv centralističkoga austrijskoga utjecaja, pokušaja Ugarske da zavlada pojedinim krajevima te nadiranjima Turaka. Situacija na hrvatskome teritoriju se malo smirila nakon što su Turci poraženi kod Beča (1683.)¹ Veliki dio teritorija je oslobođen i od njega je stvorena Vojna krajina koja se sredinom XVIII. stoljeća odvojila od banske Hrvatske i postala zasebna „Carska zemlja“. Prilike nisu bile idealne, ali se počela javljati ideja o ujedinjenim južnim Slavenima. Kulturni život nije bio moguć i mogao se razvijati samo u slobodnim gradovima i plemićkim dvorcima. Gradovi u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji i dalje najviše ulažu u obranu od neprijatelja, a kultura i obrazovanje su i dalje na drugome mjestu. Početkom XVII. stoljeća građanski sloj jača i počinje se razvijati svijest kako je obrazovanje bitno i, upravo tada, počinje rad na osnivanju prvih škola. Hrvatski krajevi su u

Početkom XVI. века Хрватска се повезала са Аустријом и династија Хабзбурговаца преузима власт све до 1918. године. Далмација и Истра су у то време биле под Млечанима. Хрватски народ је дуги низ година био у сталној борби против централистичког аустријског утицаја, покушаја Угарске да завлада појединим крајевима те продирањима Турака. Ситуација на хрватској територији се мало смирила након што су Турци поражени код Беча (1683)¹ Велики део територије је ослобођен и од њега је створена Војна крајина која се средином XVIII. века одвојила од банске Хрватске и постала засебна „Царска земља“. Прилике нису биле идеалне, али се почела јављати идеја о уједињеним јужним Словенима. Културни живот није био могућ и могао се развијати само у слободним градовима и племићким дворцима. Градови у северној Хрватској и Славонији и даље највише улажу у одбрану од непријатеља, а култура и образовање су и даље на другом месту. Почетком XVII. века грађански слој јача и почиње се развијати свест како је образовање битно, и управо, тада почиње рад на оснивању првих школа. Хрватски крајеви су у том периоду

¹ Usp. Franković, Dragutin. Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj. Zagreb: Pedagoško književni zbor, 1958., str. 28.

¹ Упор. Франковић, Драгутин. Повијест школства и педагогије у Хрватској. Загреб: Педагошко књижевни збор, 1958., стр. 28.

tome periodu bili u iznimno nepovoljnoj situaciji, jer na kopnu jačaju mađarski i njemački utjecaji, a na moru talijanski.

Glavno uporište ideja o razvoju školstva te obrazovanju stanovnika bila je katolička crkva. Crkva je bila u dobrim odnosima s Habsburgovcima. Dalmacija je, sve do 1797. godine, bila pod Venecijom i razvijala se skoro odvojeno od ostatka Hrvatske. Najnepovoljniji je bio utjecaj talijanskoga jezika na sva područja života u Dalmaciji. Sjemeništa ili crkvene škole su u tom periodu imali bolje uvjete za rad, nego gradske škole. Poznata su bila sjemeništa u Hvaru i Splitu. Najaktivniji u školstvu Dalmacije bili su crkveni redovi franjevac i dominikana. Dominikanci su imali svoju školu u Zadru koju su pohađala djeca plemića i građana. Franjevci, također, imaju svoje samostanske škole u Kninu, Sinju i na Krku. Mletačka uprava je 1767. godine zabranila franjevačke škole i samim tim je nestalo glagoljaških samostanskih škola.² Za veći kulturni razvoj problem su političke prilike te velika razlika između bogatih patricija i siromašnih pučanima. Kao istaknutiji centri mogu se izdvojiti Zadar, Šibenik, Hvar i Split. U tim gradovima u XVII. stoljeću osnovana su prva književna društva tada zvana „Akademije“.

Dubrovačka Republika doživljava svoj procvat. Dubrovnik daje primjer kako je pravi kulturni razvoj moguć samo u slobodnim gradovima. Oni su imali gradsku školu pod nazivom „Gimnazija“.³ Zahvaljujući svome bogatstvu, tradiciji, kulturnim i trgovačkim vezama s Italijom i ostatkom svijeta, Dubrovnik je bio u velikoj prednosti nad ostatkom hrvatskih teritorija.

² Usp. Franković, Dragutin. Nav. dj., str. 32.

³ Usp. Isto, str. 34.

били у изузетно неповољној ситуацији, јер на копну јачају мађарски и немачки утицаји, а на мору италијански.

Главно упориште идеја о развоју школства те образовању становника била је католичка црква. Црква је била у добрим односима с Хабзбурговцима. Далмација је, све до 1797. године, била под Венецијом и развијала се скоро одвојено од остатка Хрватске. Најнеповољнији је био утицај италијанског језика на сва подручја живота у Далмацији. Сјеменишта или црквене школе су у том периоду имали боље услове за рад, него градске школе. Позната су била сјеменишта у Хвару и Сплиту. Најактивнији у школству Далмације били су црквени редови фрањеваца и доминиканаца. Доминиканци су имали своју школу у Задру коју су похађала деца племића и грађана. Фрањевци, такође, имају своје самостанске школе у Книну, Сињу и на Крку. Млетачка управа је 1767. године забранила фрањевачке школе и самим тим је nestalo глагољашких самостанских школа.² За већи културни развој проблем су политичке прилике те велика разлика између богатих патриција и сиromашних грађана. Као истакнутији центри могу се издвојити Задар, Шибеник, Хвар и Сплит. У тим градовима у XVII веку основана су прва књижевна друштва тада звана „Академије“.

Дубровачка Република доживљава свој процват. Дубровник даје пример како је прavi културни развој могућ само у слободним градовима. Они су имали градску школу под називом „Гимназија“.³ Захваљујући свом богатству, традицији, културним и трговачким везама са Италијом и остатком света, Дубровник је био у великој предности над остатком хрватских територија.

² Упор. Франковић, Драгутин. Nav. дело, стр. 32.

³ Упор. Исто, стр. 34.

Ovaj period u sjevernoj Hrvatskoj obilježila je pojava protestantizma koji se javlja pod utjecajem Lutherove reformacije. Hrvatski protestanti najviše su djelovali kao propovjednici i pisci knjiga za narod. Oni su imali svoju školu u Karlovcu. Značajni su jer su tiskali i širili knjige na narodnome jeziku. Katolička crkva je odlučila da ih potpuno iskorjени s hrvatskoga teritorija te su ih počeli proganjati, a njihove knjige spaljivati.

Kao i u ostalim dijelovima Hrvatske i ovdje su djelovali crkveni redovi. Pavlini su imali gimnaziju u Lepoglavi. Isusovici su 1607. godine osnovali svoju gimnaziju u Zagrebu.⁴ Nju su pohađala djeca najbogatijih plemića i građana i ona je puno pažnje poklanjala upravo lijepome i otmjenome ponašanju. Dok su isusovci otvarali škole u Varaždinu i Požeги, franjevci nisu bili u tako povoljnom položaju. Oni uglavnom rade kao putujućи učitelji, ali imali su svoje škole u Našicama i Požeги. Djelovali su još i kapucini te Klarise i Uršulinke koje su obrazovale žensku djecu. Žупне i gradske škole su rijetke iz razloga što je obrazovanje i dalje bilo namijenjeno samo višim klasama i, ako su takve škole i postojale, nema puno podataka o njima. Stanovništvo još uvijek nije bilo na razini da cijeni školu i učitelje, tako da su učitelji često radili i razne druge poslove. Crkveni sabor je 1669. godine donio odluku kako se treba više pažnje posvetiti podizanju škola i plaćanju učitelja.⁵

U tako teškoј situaciji stvoreni su prvi temelji za razvoj školstva u Hrvatskoј иако је постојало још пуно проблема. Племички слој, који је био образован, знатно је заостајао за европским standardima gdje su plemićи već баратали pojmovima

⁴ Usp. Franković, Dragutin. Nav. dj., str. 41.

⁵ Usp. Isto, str. 44.

Овај период у северној Хрватској обележила је појава протестантизма који се јавља под утицајем Лутерове реформације. Хрватски протестанти највише су деловали као проповедници и писци књига за народ. Они су имали своју школу у Карловцу. Значајни су јер су штампали и ширили књиге на народном језику. Католичка црква је одлучила да их потпуно искорени с хрватске територије те су их почели протеривати, а њихове књиге спаљивати.

Касо и у осталим деловима Хрватске и овде су деловали црквени редови. Павлини су имали гимназију у Лепоглави. Исусовици су 1607. године основали своју гимназију у Загребу.⁴ Њу су похађала деца најбогатијих племића и грађана и она је пуно пажње поклањала управо лепом и отменом понашању. Док су исусовци отварали школе у Вараждину и Пожеги, фрањевци нису били у тако повољном положају. Они углавном раде као путујући учитељи, али имали су своје школе у Нашицама и Пожеги. Деловали су још и капучини те Кларисе и Уршулинке које су образовале женску децу. Жупне и градске школе су ретке из разлога што је образовање и даље било намењено само вишим класама и, ако су такве школе и постојале, нема пуно података о њима. Становништво још увек није било на нивоу да цени школу и учитеље, тако да су учитељи често радили и разне друге послове. Црквени сабор је 1669. године донео одлуку како се треба више пажње посветити подизању школа и плаћању учитеља.⁵

У тако тешкој ситуацији створени су први темељи за развој школства у Хрватској иако је постојало још пуно проблема. Племићки слој, који је био образован, знатно је заостајао за европским standardima где су племићи већ баратали терми-

⁴ Упор. Франковић, Драгутин. Нав. дело, стр. 41.

⁵ Упор. Исто, стр. 44.

s područja prava i ekonomije. Najveći problem je bio u tome što su naša sela znatno zaostajala za gradovima pa je trebalo uložiti još puno truda za razvoj školstva.

Najstarije osnovne škole
u Hrvatskoj i Slavoniji do 1740.

Zagreb:

XII. st. župna ili kaptolska škola

1334. gradska škola na Gradcu

1362. gradska škola na Griču

Vojna krajina:

1654. Senj

1671. Karlovac

1690. Beška u Srijemu

1700. Petrinja

1708. Batajnica u Srijemu

1709. Brod na Savi

1714. Garčina

1727. Otočac

1729. Petrovaradin

Građanska Hrvatska:

1480. Varaždinske Toplice

1525. Laslovo, u Virovitičkoj županiji

1535. Samobor

1560. Dubovac i Draganić kod Karlovca

1628. Ozalj kod Karlovca

1630. Bosiljevo kod Vrbovskog

1639. Pregrada

1659. Koprivnica

1665. Krapina

1674. Križevci

1678. Grobnik kod Rijeke

1690. Retfala kod Osijeka

1691. Osijek - Donji grad

1723. Osijek - tvrđava

1736. Vukovar - stari

1737. Vukovar - novi

нима с подручја права и економије. Највећи проблем је био у томе што су наша села знатно заостајала за градовима па је требало уложити још пуно труда за развој школства.

Најстарије основне школе
у Хрватској и Славонији до 1740.

Загреб:

XII век жупна или каптолска школа

1334. градска школа на Градцу

1362. градска школа на Гричу

Војна крајина:

1654. Сењ

1671. Карловац

1690. Бешка у Срему

1700. Петриња

1708. Батајница у Срему

1709. Брод на Сави

1714. Гарчина

1727. Оточац

1729. Петроварадин

Грађанска Хрватска:

1480. Варајдинске Топлице

1525. Ласлово, у Вировитичкој жупанији

1535. Самобор

1560. Дубовац и Драганић код Карловца

1628. Озаљ код Карловца

1630. Босиљево код Врбовског

1639. Преграда

1659. Копривница

1665. Крапина

1674. Крижевци

1678. Гробник код Ријеке

1690. Ретфала код Осиека

1691. Осиек - Доњи град

1723. Осиек - тврђава

1736. Вуковар - стари

1737. Вуковар - нови

U vrijeme najezde Turaka pravoslavno stanovništvo se u velikom broju naselilo u Dalmaciji. Srbi su tamo prvo bili pod utjecajem katoličke crkve i Mlečana. Tek u 18. stoljeću dozvoljeno im je da dižu svoje crkve na tome području. Crkveno i prosvjetno središte Srba u Dalmaciji bio je manastir Arandelovac na Krki. U tome manastiru mogli su se školovati svi, a ne samo kaluđeri.⁶

U sjevernoj Hrvatskoj situacija je malo drugačija jer su Srbi, koji su bježali pred Turcima i naseljavali se na tom području, imali zaštitu Austrije. Austrija im je dala crkvenu autonomiju tako da su mogli osnivati svoje škole. Prosvjetni centri u tome dijelu Hrvatske bili su manastir Marča kod Čazme te manastir Gomirje kod Ogulina. Na to područje Hrvatske je doselio velik broj Srba 1597. godine pod vodstvom mitropolita Vasilija. U tom periodu najveći broj svećenika obrazovao se u manastirima. Samo pojedinci su završavali bogosloviju u Rusiji. Patrijarh Arsenije Crnojević tražio je od Austrije da se otvori tiskara za crkvene i školske knjige, ali mu nije dozvoljeno.⁷

Nakon vladine odredbe iz 1727. godine da se srpske škole smiju slobodno dizati, povećava se broj takvih škola. Pojvaljuju se škole u Kamenici, Zemunu, Staroj Pazovi, Irigu, Vukovaru, Osijeku te Kostajnici. Veliki prosvjetni centri bili su manastiri Lepavina, Bršljanac i Plaški. U Sremskim Karlovcima otvorila se visoka škola uz pomoć učitelja iz Rusije.⁸

⁶ Usp. Franković, Dragutin. Nav. dj., str. 34.

⁷ Usp. Isto, str. 36.

⁸ Usp. Isto, str. 46.

У време најезде Турака православно становништво се у великом броју населило у Далмацији. Срби су тамо прво били под утицајем католичке цркве и Млечана. Тек у 18. веку дозвољено им је да дижу своје цркве на том подручју. Црквено и просветно средиште Срба у Далмацији био је манастир Аранђеловац на Крки. У том манастиру могли су се школовати сви, а не само калуђери.⁶

У северној Хрватској ситуација је мало другачија јер су Срби, који су бježали пред Турцима и насељавали се на том подручју, имали заштиту Аустрије. Аустрија им је дала црквену аутономију тако да су могли оснивати своје школе. Просветни центри у том делу Хрватске били су манастир Марча код Чазме те манастир Гомирје код Огулина. На то подручје Хрватске је доселио велик број Срба 1597. године под вођством митрополита Василија. У том периоду највећи број свештеника образовао се у манастирима. Само појединци су завршавали богословију у Русији. Патријарх Арсеније Чарнојевић тражио је од Аустрије да се отвори штампарија за црквене и школске књиге, али му није дозвољено.⁷

Након владине одредбе из 1727. године да се српске школе смеју слободно дизати, повећава се број таквих школа. Појваљују се школе у Каменици, Земуну, Старој Пазови, Иригу, Вуковару, Осijekу те Костајници. Велики просветни центри били су манастири Лепавина, Бршљанац и Плашки. У Сремским Карловцима отворила се висока школа уз помоћ учитеља из Русије.⁸

⁶ Упор. Франковић, Драгутин. Нав. дело, стр. 34.

⁷ Упор. Исто, стр. 36.

⁸ Упор. Исто, стр. 46.

Stanje srpskih škola u građanskoj Hrvatskoj i Vojnoj krajini bilo je relativno loše. Bečka vlada je 2. studenoga 1776. godine donijela uredbu „Ustav iliričke deputacije za iliričke male škole“. Na osnovu te uredbe otvarale su se i radile srpske - pravoslavne škole u Ugarskoj, Srijemu, Slavoniji i Hrvatskoj.⁹ Te prve osnovne škole uglavnom su pohađali oni koju su htjeli da budu svećenici što je dovelo do toga da se školuju samo muška djeca. Pravih učitelja još uvijek nije bilo, već su u školama radili svećenici ili bogoslovi. U tim prvim narodnim školama nije bilo ni pravih udžbenika. Postojale su početnice za čitanje A, B, C, nakon čega su se koristile crkvene knjige, a u srpskim školama koristili su se još ruskim bukvarom.¹⁰ Metode rada bile su nerazvijene i uglavnom se sve učilo napamet, zajednički i u zboru.

Za razvoj srpskih narodnih škola velik značaj imao je Teodor Janković Mirijeovski, proglašen ravnateljem srpskih narodnih škola. On je napisao prvi priručnik za učitelje pod naslovom „Ručnaa Knigaa potrebnaa Magistrom Iliričkih neunitskih malih škola“ (1776.).¹¹ Na hrvatskome teritoriju nakon Jankovića funkciju ravnatelja srpskih škola preuzeo je Stevan Vujanovski. Trudio se povećati broj škola, ali veći uspjeh od njega postigao je Uroš Nestorović koji je 1810. godine primio funkciju ravnatelja srpskih škola. Upravo on je omogućio da se u Sent Andreji otvori prva srpska učiteljska škola (1812.).¹² Ravnatelji škola u hrvatsko-slavonskome dijelu u to vrijeme bili su Gligorije Geršić te profesor Petar Jovanović.

⁹ Usp. Franković, Dragutin. Nav. dj., str. 73.

¹⁰ Usp. Tkalec, Krunoslav. Školstvo u Slavoniji u 18. i 19. stoljeću. Županja, 1973., str. 9.

¹¹ Usp. Franković, Dragutin. Nav. dj., str. 79.

¹² Usp. Isto, str. 74.

Стање српских школа у грађанској Хрватској и Војној крајини било је релативно лоше. Бечка влада је 2. новембра 1776. године донела одредбу „Устав илиричке депутације за илиричке мале школе“. На основу те одредбе отварале су се и радиле српске - православне школе у Угарској, Срему, Славонији и Хрватској.⁹ Те прве основне школе углавном су похађали они коју су хтели да буду свештеници што је доводило до тога да се школују само мушка деца. Правих учитеља још увек није било, већ су у школама радили свештеници или богослови. У тим првим народним школама није било ни прaviх уџбеника. Постојале су почетнице за читање А, Б, Ц, након чега су се користиле црквене књиге, а у српским школама користили су се још руским букваром.¹⁰ Методе рада биле су неразвијене и углавном се све училило напамет, заједнички и на глас.

За развој српских народних школа велик значај имао је Теодор Јанковић Миријеовски, проглашен директором српских народних школа. Он је написао први приручник за учитеље под насловом „Ручнаа Книгаа потребнаа Магистром Илирических неунитских малих школа“ (1776.).¹¹ На хрватској територији након Јанковића функцију директора српских школа преузео је Стеван Вујановски. Трудио се повећати број школа, али већи успех од њега постигао је Урош Несторовић који је 1810. године примио функцију директора српских школа. Управо он је омогућио да се у Сентандреји отвори прва српска учитељска школа (1812.).¹² Директори школа у хрватско-славонском делу у то време били су Глигорије Гершић те професор Петар Јовановић.

⁹ Упор. Франковић, Драгутин. Нав. дело, стр. 73.

¹⁰ Упор. Ткалец, Крунослав. Школство у Славонији у 18. и 19. стољећу. Жупања, 1973., стр. 9.

¹¹ Упор. Франковић, Драгутин. Нав. дело, стр. 79.

¹² Упр. Исто, стр. 74.

Srednjih škola nije bilo puno. Radila je srpska latinska škola u Sremskim Karlovcima i 1792. godine otvorena je i karlovačka srpska gimnazija. Postojala je još srpska latinska škola u Dalju, bogoslovija u Karlovcima (1794.), „kliričeska škola“ u Plaškom (1802.) i klerikalna škola u Pakracu (1809.).¹³

Srpske konfesionalne narodne osnovne škole:

1597. Marča
1605. Gomirje kod Ogulina
1701. Kamenica u Srijemu
1716. Osijek – Donji grad
1725. Zemun
1729. Maradik u Srijemu
1730. Stara Pazova
1731. Kostajnica
1733. Vukovar – Stari
1735. Irig
1751. Pakrac
1752. Korenica
1766. Slankamen
1770. Jasenovac
1774. Plaški
1779. Nova Gradiška

Arhiva Srpske akademije nauka i umetnosti u Sremskim Karlovcima čuva spise o malim srpskim školama iz zapadnog Srijema. Prvi spis datira iz 1806., a drugi iz 1807. godine. Uz svako selo navedeni su podaci o školi te tko je bio prvi učitelj. Uz neke od navedenih škola postoji i popis predmeta koji su učenici slušali. Većina škola imala je molitve, bukvar, časoslov, psaltir, katehizis i aritmetiku.¹⁴ Među brojnim selima, koja su nave-

¹³ Usp. Franković, Dragutin. Nav. dj., str. 75.

¹⁴ Usp. Franković, Dragutin (ured.). Zbornik za historiju školstva i prosvjete. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 1969.-1970., str. 177.

Средњих школа није било пуно. Радила је српска латинска школа у Сремским Карловцима и 1792. године отворена је и карловачка српска гимназија. Постојала је још српска латинска школа у Даљу, богословија у Карловцима (1794), „клирическаја школа“ у Плашком (1802) и клерикална школа у Пакрацу (1809).¹³

Српске конфесионалне народне основне школе:

1597. Марча
1605. Гомирје код Огулина
1701. Каменица у Срему
1716. Осиек – Доњи град
1725. Земун
1729. Марадик у Срему
1730. Стара Пазова
1731. Костајница
1733. Вуковар – Стари
1735. Ириг
1751. Пакрац
1752. Кореница
1766. Сланкамен
1770. Јасеновац
1774. Плашки
1779. Нова Градишка

Архива Српске академије наука и уметности у Сремским Карловцима чува списе о малим српским школама из западног Срема. Први спис датира из 1806., а други из 1807. године. Уз свако село наведени су подаци о школи те ко је био први учитељ. Уз неке од наведених школа постоји и попис предмета који су ученици слушали. Већина школа имала је молитве, буквар, часослов, псалтир, катехизис и аритметику.¹⁴ Међу бројним селима, која

¹³ Упор. Франковић, Драгутин. Нав. дело, стр. 75.

¹⁴ Упор. Франковић, Драгутин (уред.) Зборник за историју школства и просвете. Загреб: Хрватски школски музеј, 1969.-1970, стр. 177.

dena, nalaze se i sela u okolici Vukovara i Osijeka.

Mjesta u zapadnom Srijemu u kojima su bile škole i njihovi prvi učitelji:

Vukovar - Konstantin Kostić

Negoslavci - Stefan Ratković

Borovo - Jakov Pejčić

Bršadin - Samuil Ignjatijević

Gaboš - Kiril Markišić

Petrovci - Trifon Bosanec

Mikluševci - Alimpije Stanšić

Mirkovci - Pavel Papulić

Vinkovci - Marko Stanisavljević

Bijelo Brdo - Kosma Petrović

Trpinja - Georgije Miković

Bobota - Adam Miković

Vera - Ignajtije Maksimović

Dalj - Jeftimij Paprić

Osijek - Ilija Mojić

су наведена, налазе се и села у околици Вуковара и Осијека.

Места у западном Срему у којима су биле школе и њихови први учитељи:

Вуковар - Константин Костић

Негославци - Стефан Ратковић

Борово - Јаков Пејчић

Бршадин - Самуил Игњатијевић

Габош - Кирил Маркишић

Петровци - Трифон Босанец

Миклушевци - Алимпије Станшић

Мирковци - Павел Папулић

Винковци - Марко Станисављевић

Бијело Брдо - Косма Петровић

Трпиња - Георгије Миковић

Бобота - Адам Миковић

Вера - Игнајтије Максимовић

Даљ - Јефтимиј Папрић

Осијек - Илија Мојић

Reforme školstva u vrijeme Marije Terezije

Реформе школства у време Марије Терезије

Marija Terezija i Josip II. željeli su Austriju urediti po principu vodećih svjetskih sila i željeli su je prikazati jakom i modernom zemljom. Oni su za vrijeme svoje vladavine proveli niz reformi, a reforma školstva je bila jedna od značajnijih. Marija Terezija je 1764. godine odredila da se u središtima pukovnija otvori po jedna njemačka škola. Takve škole bile su državne i u njima su radili vojni službenici, uglavnom Nijemci. Oni su bili oslobođeni vojne obveze i imali su plaću koja je iznosila 180 forinti. Dobijali su još šest hvata drva kao dodatak uz mjesečnu plaću. Nadzor nad takvim školama vršili su mjesni žупници.

Marija Terezija je pozvala iz Prusije poznatog stručnjaka Ignjata Felbigera koji je tamo radio kao organizator školstva. On je trebao urediti školstvo na austrijskom teritoriju. Izdao je prvi priručnik za učitelje koji je sadržavao njegove metode poučavanja. Izdvojio je sljedeće metode: zajedničko učenje, zajedničko čitanje, metodu slova ili literarnu metodu, tabelarnu metodu i oblike rada na temelju pitanja i odgovora.¹ On je sastavio i prvu državnu naredbu za organizaciju i djelovanje osnovnih škola pod nazivom „Opći školski red za njemačke glave i trivijalne škole“. Fel-

Марија Терезија и Јосиф II желели су Аустрију уредити по принципу водећих светских сила и желели су је приказати јаком и модерном земљом. Они су за време своје владавине провели низ реформи, а реформа школства је била једна од значајнијих. Марија Терезија је 1764. године одредила да се у средиштима пуковнија отвори по једна немачка школа. Такве школе биле су државне и у њима су радили војни службеници, углавном Немци. Они су били ослобођени војне обавезе и имали су плату која је износила 180 форинти. Добијали су још шест хвата дрва као додатак уз месечну плату. Надзор над таквим школама вршили су месни жупници.

Марија Терезија је позвала из Прусије познатог стручњака Игњата Фелбигера који је тамо радио као организатор школства. Он је trebao urediti školstvo на аустријској територији. Издао је први приручник за учитеље који је садржавао његове методе подучавања. Издвојио је следеће методе: заједничко учење, заједничкочитање, методу слова или литерарну методу, табеларну методу и облике рада на темељу питања и одговора.¹ Он је саставио и прву државну наредбу за организацију и деловање основних школа под називом „Општи школски ред за немачке главе и тривијалне школе“. Фелбигер је

¹ Usp. Tkalec, Krunoslav. Nav. dj., str. 12.

¹ Упор. Ткалец, Крунослав. Нав. дело, стр. 12.

biger je postao vrhovni ravnatelj škola. Škole su se dijelile na „glavne škole“ ili „normalne škole“ koje su se nalazile u središtu pukovnja i imale su oko četiri učitelja. U ostalim gradovima nastaju „gradske škole“ s dva ili tri učitelja, a u središtima župa nastaju „trivijalne škole“ s jednim učiteljem.²

O izgradnji i djelovanju župa brine se „školska komisija“. Škole postaju državne ustanove koje trebaju osposobiti djecu i naučiti ih čitanju, pisanju i računanju. Država izdaje zakone, postavlja učitelje te uređuje rad škole. Učenici nisu više učili samo molitve i koristili crkvene knjige, već učili i latinski jezik, fiziku, zemljopis te povijest. Iako je država preuzela upravu nad školom, svećenici su i dalje imali jak utjecaj na školstvo. Marija Terezija je donijela propise kojima je škola obvezna i da je mogu pohađati i djeca koja nisu katolici, a sve u cilju poštivanja vjerske tolerancije.

Propisano je kako se moraju obrazovati nastavnici. Učitelji glavnih škola morali su pohađati pedagoške tečajeve uz to što bi završili normalne škole. Za učitelje normalnih škola bilo je dovoljno pohađati tečajeve koji su se održavali u glavnim školama. Nakon što je 1780. godine vlast preuzeo Josip II., došlo je do finansijskih problema i slabljenja države. Neke od reformi su opstale, a on je još uveo obvezan njemački jezik u svim školama i javnim ustanovama. Ipak, pod njegovom vlašću mnoge su škole zatvorene. Bez obzira na neke negativne posljedice njihovih reformi, oni su udarili pečat školstvu na našim prostorima.

постао врховни управник школа. Школе су се делиле на „главне школе“ или „нормалне школе“ које су се налазиле у средишту пуковнија и имале су око четири учитеља. У осталим градовима настају „градске школе“ с два или три учитеља, а у средиштима жупа настају „тривијалне школе“ с једним учитељем.²

О изградњи и деловању жупа брине се „школска комисија“. Школе постају државне установе које требају оспособити децу и научити их читању, писању и рачунању. Држава издаје законе, поставља учитеље те уређује рад школе. Ученици нису више учили само молитве и користили црквене књиге, већ учили и латински језик, физику, географију те историју. Иако је држава преузела управу над школом, свештеници су и даље имали јак утицај на школство. Марија Терезија је донела прописе којима је школа обавезна и да је могу похађати и деца која нису католици, а све у циљу поштовања верске толеранције.

Прописано је како се морају образовати наставници. Учитељи главних школа морали су похађати педагошке течајеве уз то што би завршили нормалне школе. За учитеље нормалних школа било је довољно похађати течајеве који су се одржавали у главним школама. Након што је 1780. године власт преузео Јосиф II, дошло је до финансијских проблема и слабљења државе. Неке од реформи су опстале, а он је још увео обавезан немачки језик у свим школама и јавним установама. Ипак, под његовом влашћу многе су школе затворене. Без обзира на неке негативне последице њихових реформи, они су ударили печат школству на нашим просторима.

² Usp. Franković, Dragutin. Nav. dj., str. 59.

² Упор. Франковић, Драгутин. Нав. дело, стр. 59.

Još za vrijeme Turaka postojale su samostanske škole u župama Požegi, Ratkovom Potoku, Selcu i Garčinu.³ U tome periodu javnih škola nije bilo puno. Takva jedna škola postojala je u Slavonskom Brodu još 1709. godine. Puno bolja situacija bila je u gradovima gdje su veći dio stanovništva činili vlastela, časnici, činovnici i svećeni, trgovci i obrtnici. Kao takve centre mogli bismo izdvojiti Osijek, Vukovar te Požegu.

U Osijeku, već krajem XVII. i početkom XVIII. stoljeća, postoje škole koje su vodili isusovci. U Nutarnjem gradu jedna takva škola postojala je 1690. godine, u Gornjem gradu 1722. godine i u Donjem gradu 1712. godine.⁴ Godine 1711. sagrađena je pučka škola u Tvrđi. Do pojave visoke škole dolazi tek kada su franjevci u svome samostanu osnovali studij filozofije i teologije. Vukovarsko vlastelinstvo držalo je oko 31 naselje, a Vukovar se tada dijelio na stari i novi. Stari Vukovar je bilo naselje Hrvata i Srba. Školstvom Vukovara su u najranije doba upravljali franjevci i oni su 1736. godine otvorili školu koja je imala dva razreda i u nju su išli i dječaci i djevojčice.⁵ Drugi razred polazila su samo muška djeca. Glavna uprava nalazila se u Novome Vukovaru i tamo je postojala početna škola u kojoj je predavao Josip Stojanović. Požega je imala pripravni tečaj za 30 učenika još 1700. godine, a 1711. izgrađena je i gimnazija.

Nakon što se Slavonija oslobodila Turaka, vlast preuzima Austrija. S dolaskom nove vlasti dolazi i do niza promjena.

Još za vreme Turaka postojale su samostanske škole u župama Požegi, Ratkovom Potoku, Selcu i Garčinu.³ У том периоду јавних школа није било пуно. Таква једна школа постојала је у Славонском Броду још 1709. године. Пуно боља ситуација била је у градовима где су већи део становништа чинили властела, официри, чиновници и свештеници, трговци и занатлије. Као такве центре могли бисмо издвојити Осиек, Вуковар те Пожегу.

У Осиеку, већ крајем XVII и почетком XVIII века, постоје школе које су водили исусовци. У Нутарњем граду једна таква школа постојала је 1690. године, у Горњем граду 1722. године и у Доњем граду 1712. године.⁴ Године 1711. саграђена је народна школа у Тврђи. До појаве високе школе долази тек када су фрањевци у своме самостану основали студије филозофије и теологије. Вуковарско властелинство држало је око 31 насеље, а Вуковар се тада делио на стари и нови. Стари Вуковар је било насеље Хрвата и Срба. Школством Вуковара су у најраније доба управљали фрањевци и они су 1736. године отворили школу која је имала два разреда и у њу су ишли и дечаци и девојчице.⁵ Други разред полазила су само мушка деца. Главна управа налазила се у Новом Вуковару и тамо је постојала почетна школа у којој је предавао Јосип Стојановић. Пожега је имала приправни течај за 30 ученика још 1700. године, а 1711. изграђена је и гимназија.

Након што се Славонија ослободила Турака, власт преузима Аустрија. Са доласком нове власти долази и до низа проме-

³ Usp. Tkalec, Krunoslav. Nav. dj., str. 7.

⁴ Usp. Isto, str. 10.

⁵ Usp. Isto, str. 11.

³ Упор. Ткалец, Крунослав. Нав. дело, стр. 7.

⁴ Упор. Исто, стр. 10.

⁵ Упор. Исто, стр. 11.

Najznačajnije su provedene u školstvu, tako da se, uz postojeće škole otvara niz novih škola. Naređeno je da se uz crkve moraju izgraditi nove škole, a mjesni župnici ili parosi bili bi ravnatelji tih škola. Ta odredba odnosila se najviše na narodne škole gdje nije bilo potrebno znanje njemačkog jezika. Takve narodne škole postojale su u Borovu, Lazama, Oroliku, Ilači, Tovarniku, Laslovu, Šarengradu, Teњи i Negoslavcima.⁶

Školstvo se i uz reforme borilo s poјединим poteškoćama. Glavni problem bio je nedostatak kvalificiranih učitelja te male plaće koje je država predviđela za njih. Drugi problem je bio taj što je većinu stanovništva i dalje činilo seljaštvo koje nije bilo zainteresirano za školu. Narodne škole uvele su čak plaćanje školarina jer je to bio način financiranja škola. To je bilo jako teško jer ljudi nisu imali dovoljno novca uz sve ostale dažbine koje im je vlast nametnula. Situacija je bila znatno bolja u trivijalkama te su učitelji tih škola imali znatno veću plaću. Škola nije bila obavezna do 1830. godine kada se uveo zakon da one koji ne daju dijete u školu чека затvorska kazna. Izostanci ученика били су чести и поред строгих казни. Како би добили нове учитеље, често су учитељи сами обучавали напредне ученике те их држали као своје помоћнике. Након одређеног времена, они су могли полагати испит пред школским повјеренством и касније радити као учитељи. Године 1822. отворен је педагошки теčaj у Винковцима, а 1835. године дозвољено је отварање педагошких течајева у трајању од три мјесеца у Новој Градишци, Земуну, Петроварадину и Винковцима.⁷

Најзначајније су спроведене у школству, тако да се, уз постојеће школе отвара низ нових школа. Наређено је да се уз цркве морају изградити нове школе, а месни жупници или пароси били би управници тих школа. Та одредба односила се највише на народне школе где није било потребно знање немачког језика. Такве народне школе постојале су у Борову, Лазама, Оролику, Илачи, Товарнику, Ласлову, Шаренграду, Тењи и Негославцима.⁶

Школство се и уз реформе борило с појединим потешкоћама. Главни проблем био је недостатак квалификованих учитеља те мале плате које је држава предвидела за њих. Други проблем је био тај што је већину становништва и даље чинило сељаштво које није било заинтересовано за школу. Народне школе увеле су чак плаћање школарина јер је то био начин финансирања школа. То је било jako тешко јер људи нису имали довољно новца уз све остале дајбине које им је власт наметнула. Ситуација је била знатно боља у тривијалкама те су учитељи тих школа имали знатно већу плату. Школа није била обавезна до 1830. године када се увео закон да оне који не дају дете у школу чека затворска казна. Изостанци ученика били су чести и поред строгих казни. Како би добили нове учитеље, често су учитељи сами обучавали напредне ученике те их држали као своје помоћнике. Након одређеног времена, они су могли полагати испит пред школским повјеренством и касније радити као учитељи. Године 1822. отворен је педагошкитечају Винковцима, а 1835. године дозвољено је отварање педагошких течајева у трајању од три месеца у Новој Градишци, Земуну, Петроварадину и Винковцима.⁷

⁶ Usp. Tkalec, Krunoslav. Nav. dj., str. 18.

⁷ Usp. Isto, str. 34.

⁶ Упор. Ткалец, Крунославо. Нав. дело, стр. 18.

⁷ Упор. Исто, стр. 34.

Postojale su i „Njemačke-općinske škole“ koje su imale nastavu i na njemačkom jeziku. Takve su izgrađene početkom XIX. stoljeća u Andrijaševcima, Babinjoj Gredi, Bošnjacima i Županji. Nakon 1848. godine u građanskoj Slavoniji otvaraju se pučke škole i te su škole nadzirali mjesni župnici. Tada su postojale samo dvije gimnazije - jedna u Osijeku i jedna u Požeги. Vukovar je imao glavnu dječачку i троразредну девојачку школу 1872. године. Школа је имала 196 дјекача и 173 девојчице. Равнатељ је био Илија Митровић.⁸

Постојале су и „Немачке-опћинске школе“ које су имале наставу и на немачком језику. Такве су изграђене почетком XIX века у Андријашевцима, Бабиној Греди, Бошњацима и Жупањи. Након 1848. године у грађанској Славонији отварају се пучке школе и те су школе надзирали месни жупници. Тада су постојале само две гимназије - једна у Осijekу и једна у Пожеги. Вуковар је имао главну дечачку и троразредну девојачку школу 1872. године. Школа је имала 196 дечака и 173 девојчице. Директор је био Илија Митровић.⁸

Српске школе у Славонији

Наредбом како се уз цркве морају отворати народне школе, на подручју Славоније почеле су се отворати и српске народне школе. Прва таква школа отворена је у Шаренграду 1724. године, затим у Далју 1733. године, а у Мирковцима 1750. године. У Вуковару је постојала настава на српском језику од 1720. године. Поред српске народне школе постојала је и латинска школа за српску дјecu. Подијелени су били по разредима: I. разред - Аналогија, II. разред - Инфими, III. разред - Граматика, IV. разред - Синтакса, V. разред - Поетика и VI. разред - Реторика.⁹

Надзор и управа народним основним школама за апсолутизма је прешла у дјелокуп врховних инспектората православних школа у Славонији и Хрватској. За првог саветника је постављен Тодор Павловић. Он се прославио идејом оснивања „Српских народних новина,“ и „Српског народног листа“. Један од истакнутих саветника је био Ђорђе НАТОШЕВИЋ који је

Српске школе у Славонији

Наредбом да се уз цркве морају отворати народне школе, на подручју Славоније почеле су се отворати и српске народне школе. Прва таква школа отворена је у Шаренграду 1724. године, затим у Далју 1733. године, а у Мирковцима 1750. године. У Вуковару је постојала настава на српском језику од 1720. године. Поред српске народне школе постојала је и латинска школа за српску дечу. Подељени су били по разредима: 1. разред - Аналогија, 2. разред - Инфими, 3. разред - Граматика, 4. разред - Синтакса, 5. разред - Поетика и 6. разред - Реторика.⁹

Контрола и управа народним основним школама за апсолутизма је прешла у надлежност врховних инспектората православних школа у Славонији и Хрватској. За првог саветника је постављен Тодор Павловић. Он се прославио идејом оснивања „Српских народних новина,“ и „Српског народног листа“. Један од истакнутих саветника је био Ђорђе НАТОШЕВИЋ

⁸ Усп. Ткалец, Крунослав. Нав. дј., стр. 42.

⁹ Усп. Исто, стр. 11.

⁸ Упор. Ткалец, Крунослав. Нав. дело, стр. 42.

⁹ Упор. Исто, стр.

došao na tu funkciju 1857. godine On je pokušavao probuditi u ljudima narodnu svijest. Držao je tečajeve za učitelje te je gostovao u Pakracu, Mohaču, Budimu. Njegov cilj je bio da se prekine s mehaničkim „dresiranjem“ učenika. 1857. godine izdao je „Kratko uputstvo za učitelje“.¹⁰ 1859. godine Ministarstvo prosvjete predalo je upravu nad pravoslavnim školama hrvatskom svećenstvu. Beč se i pored toga trudio da austrijski školski zakon primijeni na sve pokrajine i sve narodnosti te da se poštuju interesi svih naroda koji žive u toj državi. Školska komisija je bila dužna sastaviti udžbenike koji će biti prihvatljivi srpskim narodnim školama. Pri toj komisiji je radio Jovan Subotić koji je izradio čitanke za I. i II. te III. i IV. razrede. Kao posljedica rasta srpskih narodnih škola, počela je s radom 17. srpnja 1872. i srpska učiteljska škola u Pakracu, ali je radila samo do 1878. godine. Otvorena je još o Srpska autonomna učiteljska škola u Karlovcu 1875. godine koju su mogli pohađati mladići i djevojke koji su završili osnovnu školu.¹¹

koji je došao na tu funkciju 1857. godine. Он је покушавао пробудити у људима народну свест. Држао је течајеве за учитеље те је гостовао у Пакрацу, Мохачу, Будиму. Његов циљ је био да се прекине с механичким „дресирањем“ ученика. 1857. године издао је „Кратко упутство за учитеље“.¹⁰ Године 1859. Министарство просвете предало је управу над православним школама хрватском свештенству. Беч се и поред тога трудио да аустријски школски закон примени на све покрајине и све народности те да се поштују интереси свих народа који живе у тој држави. Школска комисија је била дужна саставити уџбенике који ће бити прихватљиви српским народним школама. При тој комисији је радио Јован Суботић који је изradio читанке за 1. и 2. те 3. и 4. разреде. Као последица раста српских народних школа, почела је са радом 17. јула 1872. и српска учитељска школа у Пакрацу, али је радила само до 1878. године. Отворена је још о Српска аутономна учитељска школа у Карловцу 1875. године коју су могли похађати младићи и девојке који су завршили основну школу.¹¹

¹⁰ Usp. Cuvaj, A. Građa za povijest školstva Kraljevine Hrvatske i Slavonije od najranijih vremena do danas. Zagreb: Odjel za bogoštovlje i nastavu, 1910., str. 360.

¹¹ Usp. Isto, str. 366.

¹⁰ Упор. Цувај, А. Грађа за повијест школства Кралјевине Хрватске и Славоније од најранијих времена до данас. Загреб: Одјел за богоштовље и наставу, 1910., стр. 360.

¹¹ Упор. Исто, стр. 366.

Razvoj školstva u Negoslavcima

Развој школства у Негославцима

Propisom Marije Terezije da se uz crkve moraju otvarati narodne škole, otvorena je i škola u Negoslavcima. Selo Negoslavci pojavljuje se u brojnim spisima iz sredine XVIII. stoljeća kao jedno od sela koje je imalo školu. Najstariji podatci govore da je škola podignuta 1761. godine pokraj seoske crkve. Nije poznato tko je podigao školu. Tu prvu zgradu zvali su još „Velika škola“ i ona se koristila do 1981. godine.¹ Podataka o radu škole u tome najranijem periodu ima jako malo. Većina saznanja o školi prikupljena je usmenim putem. Najviše podataka o prvim učiteljima te o samoj školi sačuvao je Gliša Babović. Nije sačuvano ni tačno ime ni prezime prvog učitelja, poznato je samo da je to bio magistar Maksim. Kao i sve škole u tom periodu i ova škola je bila konfesionalna i potpuno pod kontrolom svećenika. Škola je u prvom periodu imala samo jedan razred. Ona je bila mala i skromno uređena te vjerojatno nije u potpunosti ispunjavala želje i očekivanja prvih polaznika. Ipak, sam osnutak škole bio je velik korak za razvoj sela. „Velika škola“ se koristila do 1981. godine i nju su pohađali učenici trećeg i četvrtog razreda, a kasnije i petog razreda. Postoji podatak da je škola renovirana 1900. godine. Kako se ubrzo povećao broj

Propisom Marije Terezije da se iz crkve moraju otvarati narodne škole, otvorena je i škola u Негославцима. Село Негославци појављује се у разним списима из средине XVIII века као једно од села које је имало школу. Најстарији подаци говоре да је школа подигнута 1761. године покрај сеоске цркве. Није познато ко је подигао школу. Ту прву зграду звали су још „Велика школа“ и она се користила до 1981. године.¹ Података о раду у том најранијем периоду има јасно мало. Већина информација о школи прикупљена је усменим путем. Највише података о првим учитељима те о самој школи сачувао је Глиша Бабовић. Није сачувано ни тачно име ни презиме првог учитеља, познато је само да је то био магистар Максим. Као и све школе у том периоду и ова школа је била конфесионална и потпуно под контролом свештеника. Школа је у првом периоду имала само један разред. Она је била мала и скромно уређена те вероватно није у потпуности испуњавала жеље и очекивања првих полазника. Ипак, само оснивање школе био је велик корак за развој села. „Велика школа“, се користила до 1981. и њу су похађали ученици трећег и четвртог разреда, а касније и петог разреда. Постоји податак да је школа реновирана 1900. године. Како се убрзо по-

¹ Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka. Nav. dj., str. 276.

¹ Упор. Кадић, Владимир; Амиџић-Поповски Душанка. Нав. дело, стр.

učenika, pojavila se potreba za većom školom. Godine 1894. podignuta je još jedna zgrada koja se zvala „Mala škola“ jer se u njoj održavala nastava za I. i II. razrede.

veћаo broj učenika, pojavila se potreba za većom školom. Godine 1894. podignuta je još jedna zgrada koja se zvala „Mala škola“ jer se u njoj održavala nastava za I i II razred.

„Velika škola“ / „Велика Школа“

„Velika škola“ - dvorište / „Велика школа“ - двориште

Koliko je bilo teško održavati škole u tom periodu jasno se vidi iz tužbe koju selo Negoslavci predaje Županiji srijemskoj u Vukovaru 4. listopada 1793. godine. Tužbu su podnijeli knez Todor Popović, kasir Jovan Batijanović, eškut Đurađ Nenadović te općinski odbornici koji su se potpisali kao kmetovi.

„Plemenitoj Varmeđi (županiji) i milostivoj gospodi!

Opština sela Negoslavaca dostavlja poniznu tužbu plemenitoj Varmeđi i nada se njenoj brižnoj pomoći. Po zapovjedi gospodina direktora škola Vujanovskog koji bez obzira svakoga od nas natiruje da moramo držati školi i magistra (učitelja). On ima plaću 120 forinti u novcu, u deputatu pak 16 požunskih mirova žita, deset hvati derva i jednog uhranjenog brava (svinče). Osim toga moramo i konačno zidati školu od tri sobe i posebno kvartir (stan) za magistra. Ovu zapovid ne može opština i mi siromasi ni na koji način prihvatiti i izvršiti...“²

U tužbi se jasno vidi kako je njima bilo teško ispuniti uvijete, davati plaću, izgraditi novu zgradu škole te stan za učitelja. Uz mnogobrojne druge dažbine, plaćati učitelja kao i troškove škole, bilo je previše.

Mnogi učitelji, koji su radili u školi od njezina osnutka, ostavili su značajnoga traga u školi i u samome selu. Do Drugoga svjetskoga rata u školi je radilo dvadesetak učitelja. Poznato je da su u školi radili: Magister Maksim, Petar Šukić, Vasa (Vaja) Popović, Kajganić, Stanislav Bingulac, Milenko Jurišić. Sofija Paraskijević, Petar Metikoš, Nikola Mijačević, Vladimir Savić, N. Jovanović, Dara Srđićeva, Milica Borićeva, Milena Muški-

² Tkalec, Krunoslav. Nav. dj., str. 21.

Koliko je bilo teško održavati škole u tom periodu jasno se vidi iz tužbe koju selo Negoslavci predaje Županiji sremskoj u Vukovaru 4. novembra 1793. godine. Tužbu su podneli knez Todor Popović, kasir Jovan Batijanović, eškut Ђурађ Ненадовић те општински одборници који су се потписали као кметови.

„Племенитој Вармеђи (жупанији) и милостивој господи!

Opština sela Negoslavaца доставља понизну тужбу племенитој Вармеђи и нада се њеној брижној помићи. По заповједи господина директора школа Вујановског који без обзира свакога од нас натирује да морамо држати школи и магистра (учитеља). Он има плаћу 120 форинти у новцу, у депутату пак 16 пожунских мирова жита, десет хвата дерва и једног ухрањеног брва (свинче). Осим тога морамо и коначно зидати школу од три собе и посебно квартир (стан) за магистра. Ову заповид не може општина и ми сиромасини на који начин прихватити и вршити...“²

У тужби се јасно види како је њима било тешко испунити услове, давати плату, изградити нову зграду школе те стан за учитеља. Уз многобројне друге даџбине, плаћати учитеља као и трошкове школе, било је превише.

Учитељи који су радили у школи од њеног оснивања, оставили су значајнога трага у школи и у самом селу. До Другог светског рата у школи је радило двадесетак учетеља. Познато је да су радили: Магистер Максим, Петар Шукић, Васа (Ваја) Поповић, Кајганић, Станислав Бингулац, Миленко Јуришић, Софија Параскијевић, Петар Метикош, Никола Миљачевић, Владимир Савић, Н. Јовановић, Дара Срдићева, Милица Борићева, Миле-

² Упор. Ткалец, Крунослав. Нав. дело, стр. 21.

Slikano 1933. godine. Na njoj su učenici Osnovne škole Negoslavci, učitelj Paja Kovač i učiteljica Anka Petričević. /
Сликано 1933. године. На њој су ученици Основне школе Негославци, учитељ Пајо Ковач и учитељица Анка Петричевић.

nja, Mara Trbojević, Veselinka Kovač, Paja Kovač, Petar i Anka Petričević, Vukica Mitrović, Emilija Milovanović i Velinka Jablanov. Mnogi od njih su i pored malih plaća vrlo predano obavljali svoj posao te organizirali brojne aktivnosti u koje bi se uključivali stanovnici sela.

Učitelj Nikola Mijačević je 1918. godine osnovao pjevačko društvo „Sloga“. On je pokušao i s osnivanjem prve čitaonice nazvane „Srpska ratarska čitaonica“, ali nikada nije započela s radom. Vladimir Savić je 1922. godine osnovao dječji zbor koji su pohađali učenici III. i IV. razreda. Velik značaj za kulturni život sela imala je seoska kino dvorana „Plečaš“ gdje su se izvodile školske priredbe te održavale

на Мушкиња, Мара Трбојевић, Веселинка Ковач, Паја Ковач, Петар и Анка Петричевића Миторвић, Емилија Миловановић и Велинка Јабланов. Многи од њих су и поред малих плата врло предано обављали свој посао те организирали бројне активности у које су се укључивали становници села.

Учитељ Никола Мијачевић је 1918. године основао певачко друштво „Слога“. Он је покушао и са оснивањем прве читаонице назване „Српска ратарска читаоница“, али никада није започела с радом. Владимир Савић је 1922. године основао дечији хор који су похађали ученици III и IV разреда. Велик значај за културни живот села имала је сеоска бископска сала „Плећаш“ где су се изводиле школске при-

ostale proslave. Stanovnici sela pružali su apsolutnu podršku seoskim učiteljima u organizaciji brojnih aktivnosti za djecu te odrasle.

редбе те одржавале остале прославе. Становници села пружали су апсолутну подршку сеоским учитељима у организацији бројних активности за децу и одрасле.

Baletna točka - ritmičke skupine učiteljice Jelice Puškar na priredbi povodom proslave Nove godine. Priredba održana u kino dvorani "Plećaš"./
Балетска тачка - ритмичке секције учитељице Јелице Пушкар на приредби поводом прославе Нове године. Приредба одржана у биоскопској сали „Плећаш“

Prvi poslijeratni učitelj je bio Milorad Novaković. On je osnovao prvu čitaonicu u selu. Njezino osnivanje trebalo je potaknuti razvoj čitalačkih navika u mladima te ukazati na to kako knjiga treba imati važno mjesto u njihovom životu. U tome poslijeratnome periodu u školi su, između ostalih, radili bračni parovi Mihajlo i Emilija Pejić te Žarko i Jelica Puškar. Bračni par Puškar ostavio je velik trag u radu seoske škole. Žarko Puškar je u školi radio četiri desetljeća te osim funkcije učitelja niz godina je vršio funk-

Први послератни учитељ је био Милорад Новаковић. Он је основао прву читаоницу у селу. Њено оснивање требало је потакнути развој читалачких навика те указати на то како књига треба имати важно место у њиховом животу. У том послератном периоду у школи су радили и брачни парови Михајло и Емилија Пејић те Жарко и Јелица Пушкар. Брачни пар Пушкар оставио је велики траг у раду сеоске школе. Жарко Пушкар је у школи радио четири деценије те осим функције учитеља низ година је вршио функцију

Učitelj Žarko Puškar s učenicima. Školska godina 1963./64. /
Учитель Жарко Пушкар са ученицима. Школска година 1963/64.

Učiteljica Jelica Puškar s učenicima. Školska godina 1965./66. /
Учитељица Јелица Пушкар са ученицима. Школска година 1965/66.

ciju voditelja škole. Jelica Puškar i danas živi u selu. Ona je u mirovina, ali i dalje vrlo aktivna. Bavi se pisanjem i do sada je izdala dvije zbirke pjesama.

Do Drugoga svjetskoga rata škola je imala četiri razreda. Kasnije, 1953./54. godine, postala je opetovnica (petogodišnja), a narednih godina dobila je i šesti, sedmi i osmi razred. Škola je u početku radila bez stranoga jezika. Pored srpskohrvatskoga u školi se učio i njemački i mađarski jezik. Zbog osnivanja većih matičnih škola, 1962. godine škola je pripojena Osnovnoj školi Stjepana Supanca u Vukovaru gdje je radila kao područna škola sve do početka rata. Budući da su uvjeti rada u „Velikoj školi“ i „Maloj školi“ bili daleko od idealnih, aktivirala se mjesna zajednica te prikupila sredstva za izgradnju nove školske zgrade. Nova školska zgrada je izgrađena 1981. godine na mjestu nekadašnje „Male škole“. Ona je u to vrijeme bila jedna od modernijih škola u Hrvatskoj.

Škola je od svojih početaka imala nekoliko ravnatelja. Prvi je tu funkciju vršio Milorad Novaković. On je bio ravnatelj do 1955. godine. Nakon njega na tome mjestu su radili Stjepan Jelašić, Milutin Smiljanić, Alojzija Popović (v.d.), Vlačko Milisavljević i Vladimir Velić. Nakon Vladimira Velića, voditelj škole postao je Žarko Puškar koji je, s prekidima, tu funkciju obavljao do 1992. godine. Jovan Grujin je postao ravnatelj 1992. godine i radio je na tome mjestu do 1999. godine kada mjesto ravnatelja preuzima Branislav Danilovac koji je i danas ravnatelj škole. U vrijeme rata škola je radila u uvjetima koje su okolnosti dozvoljavale. Zbog naglog porasta broja učenika škola je morala nadograditi još dvije učionice. Učionice su nadograđene 1998. godine.

voditelja škole. Јелица Пушкар и данас живи у селу. Она је у пензији, али је и даље врло активна. Бави се писањем и до сада је издала две збирке песама.

До Другог светског рата школа је имала четири разреда. Касније, 1953/54. године, постала је опетовница (петогодишња), а наредних година добила је и шести, седми и осми разред. Школа је у почетку радила без страног језика. Поред српскохрватског у школи се учио и немачки и мађарски језик. Због оснивања већих матичних школа, 1962. године школа је припојена Основној школи „Стјепан Супанц“ у Вуковару где је радила као подручна школа све до почетка рата. Будући да услови рада у „Великој школи“ и „Малој школи“ били далеко од идеалних, месна заједница се активирала те прикупила средства за изградњу нове школске зграде. Нова школска зграда је изграђена 1981. године на месту некадашње „Мале школе“. Она је у то време била једна од модернијих школа у Хрватској.

Школа је од својих почетака имала неколико директора. Први је ту функцију вршио Милорад Новаковић. Он је био директор до 1955. године. Након њега на томе месту су радили Стјепан Јелашић, Милутин Смиљанић, Алојзија Поповић (в.д.), Влајко Милисављевић и Владимир Велић. Након Владимира Велића, водитељ школе постао је Жарко Пушкар који је, с прекидима, ту функцију обављао до 1992. године. Јован Грујин је постао директор 1992. године и радио је на том месту до 1999. године, када место директора преузима Бранислав Даниловац који је и данас директор школе. У време рата школа је радила у условима које су околности дозвољавале. Због наглог пораста броја ученика школа је морала надградити још две учионице. Учионице су надграђене 1998. године.

Škola je tada imala dvije područne škole u Petrovcima i Svinjarevcima. One su kasnije reintegracijom pripale Osnovnoj školi Antuna Bauera u Vukovaru.

Škola je registrirana u postojeću mrežu školstva 22. 10. 1998. i obuhvaća područje Općine Negoslavci, Tompojevci i Bogdanovci. Školske godine 2004./2005. škola je dobila i prva tri učenika iz Orolika. Tijekom godina znatno se smanjio broj učenika u školi. Godine 1998. u sklopu Osnovne škole počeo je s radom i vrtić.

Tehničko i administrativno osoblje nije se znatno mjenjalo proteklih godina. Prvom poznatom tehničkom osoblju pripadali su: domar Savo Uvalić, kuharice Zora Bakarić, Anka Basta te čistačice Ruža Đuričić i Zdenka Mišanović. Kao pedagoginje u školi radila su Komlenac Živka, Svetlana Bulat, Zlata Končar (1999./2000.), Ljubica Bolić (2001./2002.) te Mira Vojvodić (2002./2003.) koja je otišla u mirovinu 2010. godine. Od administrativnog osoblja poznate su samo Radoslava Knežević, koja obavlja poslove tajnice u školi, i Biljana Gulić koja radi kao računovođa. One te funkcije obavljaju i danas.

Škola je tada imala dve područne škole, u Petrovcima i Svinjarevcima. One su kasnije reintegracijom pripale Osnovnoj školi Antuna Bauera u Vukovaru.

Škola je registrirana u postojeću mrežu školstva 22. 10. 1998. i obuhvata područje Opštine Negoslavci, Tompojevci i Bogdanovci. Školske godine 2004./2005. škola je dobila i prva tri učenika iz Orolika. Tokom godina znatno se smanjio broj učenika u školi. 1998. godine u sklopu Osnovne škole počeo je sa radom i vrtić.

Tehničko i administrativno osoblje nije se znatno meњalo proteklih godina. Prvom poznatom tehničkom osoblju pripadali su: domar Savo Uvalić, kuharica Zora Bakarić, Anka Basta te podvornice Ruža Đuričić i Zdenka Mišanović. Kao pedagogi u školi su radile Živka Komlenac, Svetlana Bulat, Zlata Končar (1999./2000.), Ljubica Bolić (2001./2002.) te Mira Vojvodić (2002./2003.) koja je otišla u penziju 2010. godine. Od administrativnog osoblja poznate su samo Radoslava Knežević, koja obavlja poslove sekretara u školi, te Biljana Gulić, koja radi kao računovođa. One te funkcije obavljaju i danas.

Broj učenika od 1998. godine:

1998./1999. - 195	2004./2005. - 117
1999./2000. - 184	2005./2006. - 108
2000./2001. - 161	2006./2007. - 98
2001./2002. - 138	2007./2008. - 98
2002./2003. - 134	2008./2009. - 94
2003./2004. - 131	2009./2010. - 88
	2010./2011. - 91

Broj učenika od 1998. godine:

1998/1999. - 195	2004/2005. - 117
1999/2000. - 184	2005/2006. - 108
2000/2001. - 161	2006/2007. - 98
2001/2002. - 138	2007/2008. - 98
2002/2003. - 134	2008/2009. - 94
2003/2004. - 131	2009/2010. - 88
	2010/2011. - 91

OSNOVNA ŠKOLA _____ u Negoslavićima

Područno odjeljenje _____

Broj glavnog imenika 351 1959/60

SVJEDODŽBA

Jakovljević Slavuj

sin-kćer Nikole rođen 4. VIII. 1949

u Negoslavićima kotar Vinkovci NR Hrvatska

državljanstvo FNRJ polazi je u školskoj godini 1959/60

prvi put četvrti (IV.) razred i pokazao ovaj uspjeh:

Materinski jezik	<u>odličan (5)</u>	Tehnički odgoj
_____ jezik	_____	_____
_____ jezik	_____	_____
Matematika	<u>odličan (5)</u>	Fizički odgoj
Upoznavanje prirode i društva	_____	<u>Gradino je savladao.</u>
Poznavanje prirode	<u>vrlo dobar (4)</u>	<u>Treba više vježbati.</u>
Biologija	_____	Likovni odgoj
Kemija	_____	<u>Radovi su vrlo uredni i pedantni.</u>
Fizika	_____	Muzički odgoj
Poznavanje društva	<u>odličan (5)</u>	<u>Ima dovoljno smisla za pesmu i svirku.</u>
Geografija	_____	_____
Historija	_____	_____
Domaćinstvo	_____	_____

Slobodne aktivnosti isticao se Vladanje primerus

Učenič je s odličnim uspjehom završio četvrti razred.

Izostao 1 dana sati _____, od toga neopravdano 0.

U Negoslavićima 19. VI. 1960

Razrednik
Štriker

Upravitelj
Jakovljević Đorđe

Ocjene za uspjeh u nastavi: odličan (5), dobar (4), dovoljan (3), nedovoljan (1).
 Ocjene za uspjeh u slobodnim aktivnostima: isticao se, zadovoljno, nije zadovoljno.
 Ocjene za izostanke: primisao, dobro, loše.

Učitelji koji su radili u školi od osnutka do danas: Magister Maksim, Petar Šukić, Vasa Popović, Đorđe Konjović, Stanislav Bingulac, Milenko Jurišić, Sofija Paraskijević, Petar Metikoš, Nikola Mijačević, Vladimir Savić, N. Jovanović, Dara Srdićeva, Milica Borićeva, Milena Muškinja, Mara Trbojević. Veselinka Kovač, Petar Petričević, Anka Petričević, Vukica Mitrović, Emilija Milovanović, Belinka Jablanov, Milorad Novaković, Olga Juzbašić, Stipo Janošević, Zora Volić, Mihajlo Pejić, Emilija Pejić, Vlajko Milisavljević, Jovanka Živković, Žarko Puškar, Jelica Puškar, Radivoj Danilovac, Milica Čičovački, Milica Abadžić, Veljko Komlenac, Danica Karanović, Darinka Cerovac, Ilija Cerovac, Marija Jorgić, Miroslav Krstić, Simka Stanišić, Velimir Nedeljković, Slavica Skendžić, Anica Galović, Aleksandra Bogdan, Marija Krstić, Ratko Zekavica, Olgica Bursać, Marica Jagetić, Nebojša Šerbić, Pantelija Žegarac, Mirjana Jogić, Slađana Živković, Marica Vasilek, Anđa Đorđević, Zorica Bajić, Slađana Ilinčić, Mile Karanović, Ćurčija Milan, Ćurčija Darinka, Milan Lazić, Irena Lazić, Milka Grujin, Jovan Grujin, Branislav Danilovac, Ljiljana Petković, Jelena Čičovački, Nikola Čičovački, Renata Ćirković, Dragoslav Rašić, Draginja Vico, Jovanka Mirosavljević Stevanović, Katarina Ivković, Danica Puškar, Stevo Bjelobaba, Drenka Mayer, Ljubica Radić, Dragomir Živanić, Radomir Stanojević, Živko Kovačić, Klisurić Mija, Verica Mamlić, Pero Đokić, Dalibor Zarić, Nevenka Novaković, Snežana Petković, Aleksandra Čičovački, Zorana Vukašinović, Bojan Majstorović, Zoran Jakšić, Boško Kondić, Dejana Kojčinović, Miroslav Mišanović, Predrag Novaković i Nada Grubanović.

Учитељи који су радили у школи од оснивања до данас: Магистер Максим, Петар Шукић, Васа Поповић, Ђорђе Коњовић, Станислав Бингулац, Миленко Јуришић, Софија Параскијевић, Петар Метикош, Никола Мијачевић, Владимир Савић, Н. Јовановић, Дара Срдићева, Милица Борићева, Милена Мушкиња, Мара Трбојевић. Веселинка Ковач, Петар Петричевић, Анка Петричевић, Вукица Митровић, Емилија Миловановић, Белинка Јабланов, Милорад Новаковић, Олга Јузбашић, Стипо Јаношевић, Зора Волић, Михајло Пејић, Емилија Пејић, Влајко Милисављевић, Јованка Живковић, Жарко Пушкар, Јелица Пушкар, Радивој Даниловац, Милица Чичовачки, Милица Абаџић, Вељко Комленац, Даница Карановић, Даринка Церовац, Илија Церовац, Марија Јоргић, Мирослав Крстић, Симка Станишић, Велимир Недељковић, Славица Скендџић, Аница Галовић, Александра Богдан, Марија Крстић, Ратко Зекавица, Олгица Бурсаћ, Марица Јагетић, Небојша Шербић, Пантелија Жегарац, Мирјана Јогић, Слађана Живковић, Марица Василек, Анђа Ђорђевић, Зорица Бајић, Слађана Илинчић, Миле Карановић, Милан Ћирчија, Даринка Ћурчија, Милан Лазић, Ирена Лазић, Милка Грујин, Јован Грујин, Бранислав Даниловац, Љиљана Петковић, Јелена Чичовачки, Никола Чичовачки, Рената Ћирковић, Драгослав Рашић, Драгиња Вицо, Јованка Миросављевић Стевановић, Катарина Ивковић, Даница Пушкар, Стево Бјелобаба, Дренка Мајер, Љубица Радић, Драгомир Живанић, Радомир Станојевић, Живко Ковачић, Мија Клисурић, Верица Мамлић, Перо Ђокић, Далибор Зарић, Невенка Новаковић, Снежана Петковић, Александра Чичовачки, Зорана Вукашиновић, Бојан Мајсторовић, Зоран Јакшић, Бошко Кондић, Дејана Којчиновић, Мирослав Мишановић, Предраг Новаковић и Нада Грубановић.

Nakon što je 1998. godine registrirana u Republici Hrvatskoj, Osnovna škola Negoslavci uspješno nastavlja s radom. Ona od te godine radi po A modelu kao škola s nastavom na manjinskom jeziku i pismu uz obvezno učenje hrvatskog jezika. Školska zgrada danas ima 6 klasičnih učionica, informatičku učionicu te učionicu koja je preuređena za potrebe vrtića. Kulturna i javna djelatnost škole usklađena je s kalendarom koji je odobrilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. U školi se obilježavaju početak i kraj školske godine te svi bitni državni i vjerski blagdani. Škola obilježava i blagdane značajne za srpsku nacionalnu manjinu, a to su Sveti Sava, Pravoslavna nova godina te Božić i Uskrs. Proslava Sv. Save ujedno je najveća i najsvetčanija proslava u školi. Svake godine 27. siječnja učenici i nastavnici slave svoju školsku slavu uz goste te prikladan kulturno-umjetnički program. Drugi značajan datum za našu školu jeste 9. svibnja koji obilježavamo kao Dan škole. Tijekom školske godine učenici sudjeluju i u brojnim drugim priredbama.

Škola surađuje s općinskim poglavarstvom, zdravstvenim i socijalnim ustanovama te crkvom i roditeljima. Posebno se može istaknuti dobra suradnja roditelja i škole. Oni sudjeluju u radu škole kao članovi Školskog odbora te Vijeća roditelja. Roditelji su često i sudionici radionica koje škola organizira i nastavnici se trude da ih što više uključe u rad škole.

Osnovna škola Negoslavci još od 1992. godine radi kao osmogodišnja škola. Škola danas ima osam razreda te vrtić s odgojiteljicom. Od 20. kolovoza 1999.

Након што је 1998. године регистрована у Републици Хрватској школа успешно наставља са радом. Школа од те године ради по А моделу као школа с наставом на мањинском језику и писму уз обавезно учење хрватског језика. Школска зграда данас има 6 класичних учионица, информатичку учионицу те учионицу која је преуређена за потребе вртића. Културна и јавна делатност школе усклађена је с календаром који је одобрило Министарство науке, образовања и спорта. У школи се обележавају почетак и крај школске године те сви битни државни и верски празници. Школа обележава и празнике значајне за српску националну мањину, а то су Свети Сава, Православна нова година те Божић и Ускрс. Прослава Св. Саве уједно је највећа и најсвечанија прослава у школи. Сваке године 27. јануара ученици и наставници славе своју школску славу уз госте и примерен културно-уметнички програм. Други значајан датум за нашу школу је 9. мај који наша школа слави као Дан школе. Током године ученици учествују и у бројним другим приредбама.

Школа сарађује са општинским старешинама, здравственим и социјалним установама те црквом и родитељима. Посебно се може издвојити добра сарадња родитеља и школе. Они учествују у раду школе као чланови Школског одбора те Већа родитеља. Родитељи су често и учесници радионица које школа организира и наставници се труде да их што више укључе у рад школе.

Основна школа Негославци још од 1992. године ради као осмогодишња школа. Школа данас има осам разреда те вртић са васпитачицом. Од 20. августа 1999.

Rušenje „Male škole“ / Рушење „Мале школе“

Nova škola / Нова школа

godine ravnatelj škole je Branislav Dani-
lovac. Uz posao ravnatelja škole on je du-
gi niz godina radio na očuvanju tradicije i
kulture kao predsjednik KUD-a „Bekrija“
te kao predsjednik SKD Prosvjeta podod-
bora Negoslavci.

U školi trenutno ima 29 zaposlenih,
a u školsku godinu 2010./2011. ušla je s
91 učenikom. Osim učenika iz Negosla-
vaca, školu pohađaju i učenici iz Orolika,
Svinjarevaca, Petrovaca i Čakovaca. Uz
redovitu nastavu škola omogućava brojne
izvannastave aktivnosti koje darovitim
učenicima omogućavaju dodatno usavr-
šavanje. One su: zbor, tamburaška sk-
upina, recitatorska skupina, dramska sk-
upina, kemičari, tehničko crtanje, likovna
skupina, informatičari i prevodilačka
skupina. Učenici uče dva strana jezika -
njemački i engleski jezik. Jedan od nedo-
stataka škole jest što nema sportsku
dvoranu. Ona bi u mnogome olakšala na-
stavu tjelesne kulture. Prijedlog o izgrad-
nji dvorane je usvojen, ali potrebna su
velika materijalna sredstva kako bi se to
ostvarilo. Učenici škole redovito sudje-
luju na brojnim natjecanjima te smotra-
ma Vješto poticani od svojih nastavnika,
učenici su osvajali zapažene rezultate.
U cilju zanimljivije i modernije nastave
uz učioničku nastavu organiziraju se te-
renska nastava, izleti te integrirani nas-
tavni dani. Škola je opremljena brojnim
tehničkim pomagalicama koji nasatavu či-
ne modernijom i zabavnijom.

године директор школе је Бранислав Да-
ниловац. Уз посао директора школе он је
дуги низ година радио на очувању тра-
диције и културе као председник КУД-а
„Бекрија“ те као председник СКД Про-
свјета, пододбор Негославци.

У школи тренутачно има 29 запо-
слених, а у школску годину 2010/2011.
ушла је с 91 учеником. Осим ученика из
Негославаца, школу похађају и ученици
из Оролика, Свињареваца, Петроваца и
Чаковаца. Уз редовну наставу школа омо-
гућава бројне ваннаставе активности које
надареним ученицима омогућавају дода-
тно усавршавање. Оне су: хор, тамбураш-
ка секција, рецитаторска секција, драм-
ска секција, хемичари, техничко цртање,
ликовна секција, информатичари и пре-
водиличке секције. Ученици уче два стра-
на језика - немачки и енглески језик. Је-
дан од недостатака школе јесте што нема
фискултурну дворану, што би значајно
олакшало наставу физичке културе. Пред-
лог о изградњи дворане је усвојен, али по-
ребна су велика материјална средства да
би се то остварило. Ученици школе ре-
довно учествују на бројним такмичењи-
ма те смотрема. Уз мотивацију својих
наставника, ученици су освајали запажене
резултате. У циљу занимљивије и модер-
није наставе уз учioničku наставу органи-
зује се теренска настава, излети те инте-
грисани наставни дани. Школа је опрем-
љена бројним техничким помагалима ко-
ји наставу чине модернијом и забавнијом.

Školska knjižnica

U sklopu škole radi i školska knjiž-
nica. Knjižnica ima 8.300 knjiga. U
proteklih godinu dana izvršena je re-

Школска библиотека

У склопу школе ради и школска би-
блиотека. Библиотека има 8.300 књига.
У протеклих годину дана извршена је ре-

inventarizacija i katalogizacija u računalnome sustavu METEL Win. U školskoj godini 2010./2011. počeo je s radom Klub mladih knjižničara na inicijativu školskoga knjižničara Bojana Lazića. Klub ima za cilj uključivanje učenika u stručni rad i organiziranje kulturne i javne djelatnosti školske knjižnice. U knjižnicu pristize 15 dječjih i stručnih časopisa obaju izdanja. Izdvojila bih: Modru Lastu, Bijelu pčelu, Prvi izbor te Moj planet. Fond knjiga na srpskom i hrvatskom jeziku je podjednak. Knjižničar surađuje s nastavnim osobljem obrađujući s učenicima lektire, ali i stručne teme s područja knjižničarstva i radeći na poticanju i razvoju čitalačkih sposobnosti učenika. U knjižnici se sustavno izgrađuje 6 zbiraka: učenički fond, nastavnički fond, zavičajna zbirka, zbirka knjiga za slobodno čitanje, zbirka starih i rijetkih knjiga te referentna zbirka. U knjižnici postoji odvojen čitaonički kutak za učenike. Školski knjižničar sudjeluje u svim kulturnim i javnim djelatnostima škole.

инвентаризација и каталогизација у рачунарском систему METEL Win. У школској години 2010./2011. почео је с радом Клуб младих библиотекара на иницијативу школског библиотекара Бојана Лазиха. Клуб има за циљ укључивање ученика у стручни рад и организовање културне и јавне делатности школске библиотеке. У њу пристиже 15 дечјих и стручних часописа. Међу њима се издвајају: Модра ластва, Бијела пчела, Први избор те Мој планет. Фонд књига на српском и хрватском језику је подједнак. Библиотекар сарађује с наставним особљем обрађујући с ученицима лектирне, али и стручне теме с подручја библиотекарства и радећи на подстицању и развоју читалачких способности ученика. У библиотеци се систематски изграђује 6 збирки: ученички фонд, наставнички фонд, завичајна збирка, збирка књига за слободно читање, збирка старих и ретких књига те референтна збирка. У библиотеци постоји одвојен читаонички простор за ученике. Школски библиотекар учествује у свим културним и јавним активностима школе.

Vrtić

Predškolska odgojna skupina pri školi Negoslavci počela je s radom 1. rujna 1995. Vrtić je dvije godine radio u adaptiranom prostoru obiteljske kuće. Općinsko vijeće Negoslavci 1998. godine poslalo je zahtjev Ministarstvu znanosti i sporta za ustroj programa predškolskog odgoja pri Osnovnoj školi Negoslavci. U rujnu 2002. dobijeno je riješenje Trgovačkog suda te je predškolska skupina i službeno započela s radom. Danas vrtić radi u sklopu škole

Вртић

Предшколска васпитна група при школи Негославци почела је са радом 1. септембра 1995. Вртић је две године радио у адаптираном простору породичне куће. Општинско веће Негославци 1998. године послало је захтев Министарству науке и спорта за оснивање програма предшколског васпитања при Основној школи Негославци. У септембру 2002. добијено је решење Трговачког суда те је предшколска група и службено започела с радом. Данас вртић ради у склопу школе

i osim uređenog unutarnjeg prostora djeci je uređen i adekvatan vanjski prostor. U školsku godinu 2010./2011. predškolska skupina krenula je sa 17 djece. U vrtić dolaze i djeca iz okolnih sela: Mirkovaca, Sremskih Laza, Orolika, Šidskih Banovaca i Vinkovačkih Banovaca. Od osnutka vrtića pa do danas na mjestu odgojiteljice uspješno radi Svetlana Šarčević. Ona surađuje s ostalim učiteljicama i nastavnicima te djeca iz vrtića sudjeluje u obilježavanju svih prigodnih dana u školi.

Osvrnemo li se sada na početke školstva u Negoslavcima, ipak, možemo zaključiti kako je postignut znatan napredak. Svi zaposleni su, u skladu sa svojim mogućnostima, doprinikli tome. Nadamo se da nam budućnost ostavlja još mnogo prostora.

и осим уређеног унутрашњег простора деци је уређен и адекватан спољашњи простор. У школску годину 2010/2011. предшколска група кренула је са 17 деце. У вртић долазе и деца из околних села: Мирковаца, Сремских Лаза, Оролика, Шидских Бановаца и Винковачких Бановаца. Од оснутка вртића па до данас на месту васпитачице успешно ради Светлана Шарчевић. Она сарађује с осталим учитељицама и наставницима те деца из вртића учествују у обележавању свих пригодних дана у школи.

Осврнемо ли се сада на почетке школства у Негославцима, ипак, можемо закључити да је постигнут значајан напредак. Сви запослени су, у складу са својим могућностима, доприносили томе. Надамо се да нам будућност оставља још много простора.

Учитељице у разредној настави:

Слађана Живковић – 1. разред, 14 ученика
Љубица Радић – 2. разред, 9 ученика
Рената Ћирковић – 3. разред, 12 ученика
Зорика Бајић – 4. разред, 12 ученика

Број ученика од V. до VIII. разреда
и њихови разредници:

Дејан Којчиновић – 5. разред, 13 ученика
Предраг Новаковић – 6. разред, 8 ученика
Верица Мамлић – 7. разред, 14 ученика
Зорана Вукашиновић – 8. разред,
9 ученика

Учитељице у разредној настави:

Слађана Живковић – 1. разред, 14 ученика
Љубица Радић – 2. разред, 9 ученика
Рената Ћирковић – 3. разред, 12 ученика
Зорица Бајић – 4. разред, 12 ученика

Број ученика од V до VII разреда
и њихови разредници:

Дејана Којчиновић – 5. разред, 13 ученика
Предраг Новаковић – 6. разред, 8 ученика
Верица Мамлић – 7. разред, 14 ученика
Зорана Вукашиновић – 8. разред,
9 ученика

Djelatnici škole u 2010./2011.
školskoj godini:

BRANISLAV DANILOVAC - ravnatelj škole
RADOSLAVA KNEŽEVIĆ - tajnica škole
BILJANA GULIĆ - računovođa škole

RENATA ĆIRKOVIĆ - učiteljica
razredne nastave

ZORICA BAJIĆ - učiteljica
razredne nastave

SLAĐANA ŽIVKOVIĆ - učiteljica
razredne nastave

LJUBICA RADIĆ - učiteljica
razredne nastave

KATARINA IVKOVIĆ - učiteljica
razredne nastave

ZORANA VUKAŠINOVIĆ - učiteljica
hrvatskog jezika

BOŠKO KONDIĆ - učitelj
srpskog jezika

RAJNA MAYER- učiteljica
njemačkog jezika

MIJA KLISURIĆ - učitelj
informatike

DEJANA KOJČINOVIĆ - učiteljica
engleskog jezika

NEVENKA NOVAKOVIĆ - učiteljica
likovne kulture

SNEŽANA PETKOVIĆ - učiteljica
glazbene kulture

PREDRAG NOVAKOVIĆ -
učitelj matematike

PREDRAG TOMIĆ - učitelj
prirode, biologije i kemije

NADA GRUBANOVIĆ - učiteljica
geografije

ZORAN JAKŠIĆ - učitelj
povijesti

Радници школе у 2010/2011.
школској години:

БРАНИСЛАВ ДАНИЛОВАЦ - директор школе
РАДОСЛАВА КНЕЖЕВИЋ - секретар школе
БИЉАНА ГУЛИЋ - рачуновођа школе

РЕНАТА ЋИРКОВИЋ - учитељица
разредне наставе

ЗОРИЦА БАЈИЋ - учитељица
разредне наставе

СЛАЂАНА ЖИВКОВИЋ - учитељица
разредне наставе

ЉУБИЦА РАДИЋ - учитељица
разредне наставе

КАТАРИНА ИВКОВИЋ - учитељица
разредне наставе

ЗОРАНА ВУКАШИНОВИЋ - учитељица
хрватског језика

БОШКО КОНДИЋ - учитељ
српског језика

РАЈНА МАЈЕР - учитељица
немачког језика

МИЈА КЛИСУРИЋ - учитељ
информатике

ДЕЈАНА КОЈЧИНОВИЋ - учитељица
енглеског језика

НЕВЕНКА НОВАКОВИЋ - учитељица
ликовне културе

СНЕЖАНА ПЕТКОВИЋ - учитељица
музичке културе

ПРЕДРАГ НОВАКОВИЋ - учитељ
математике

ПРЕДРАГ ТОМИЋ - учитељ
природе, биологије и хемије

НАДА ГРУБАНОВИЋ - учитељица
географије

ЗОРАН ЈАКШИЋ - учитељ
историје

VERICA MAMLIĆ - učiteljica
fizike i tehničke kulture
BOŠKO ŽIVKOVIĆ - učitelj TZK
MIROSLAV MIŠANOVIĆ - vjeroučitelj

BOJAN LAZIĆ - knjižničar
MILICA MARIĆ - pedagoginja škole
SVETLANA ŠARČEVIĆ - odgojiteljica

Tehničko osoblje:

ZORA SAVIĆ - kuharica
MARKO MIŠANOVIĆ - domar/ložač
DUBRAVKA TIVANOVAC - spremačica
JELENA LAZIĆ - spremačica

ВЕРИЦА МАМЛИЋ - учитељица
физике и техничке културе
БОШКО ЖИВКОВИЋ - учитељ ФЗК
МИРОСЛАВ МИШАНОВИЋ - вероучитељ

БОЈАН ЛАЗИЋ - библиотекар
МИЛИЦА МАРИЋ - педагог школе
СВЕТЛАНА ШАРЧЕВИЋ - васпитачица

Техничко особље:

ЗОРА САВИЋ - куварица
МАРКО МИШАНОВИЋ - домар/ложач
ДУБРАВКА ТИВАНОВАЦ - спремачица
ЈЕЛЕНА ЛАЗИЋ - спремачица

Kolektiv škole / Колектив школе

Predškolska odgojna skupina s odgojiteljicom Svetlanom Šarčević /
Предшколска васпитна група са васпитачицом Светланом Шарчевић

Prvi razred s učiteljicom Slađanom Živković /
Први разред са учитељицом Слађаном Живковић

Drugi razred s učiteljicom Ljubicom Radić /
Други разред са учитељицом Љубицом Радић

Treći razred s učiteljicom Renatom Ćirković /
Трећи разред са учитељицом Ренатом Ћирковић

Četvrti razred s učiteljicom Zoricom Bajić /
Четврти разред са учитељицом Зорицом Бајић

Peti razred s razrednicom Dejanom Kojčinović /
Пети разред са разредном Дејаном Којчиновић

Šesti razred s razrednikom Predragom Novakovićem /
Шести разред са разредним Предрагом Новаковићем

Sedmi razred s razrednicom Vericom Mamlić /
Седми разред са разредном Верицом Мамлић

Osmi razred s razrednicom Zoranom Vukašinić /
Осми разред са разредном Зораном Вукашиновић

Naslovnica glavnog imenika iz 1894. / Насловна страница главног именика из 1894.

Etnografski prikaz sela NegoslavciЕтнографски приказ села Негославци

Najveći dio podataka koji su navedeni u predstojećem tekstu prikupljen je posredstvom kazivača. Razgovor je vođen s Jelicom Puškar, učiteljicom u mirovini, koja nije rođena Negoslavčanka, ali u Negoslavcima živi već duži niz godina i bila je u prilici da o običajima i tradiciji sela dozna od svoje svekrve i drugih sumješтана; други sugovornici su bili Sofija i Nada Amidžić, majka i kćerka koje su vrlo vjerno opisivale događaje i običaje u kojima su i same sudjelovale, ili su o njima čule od svojih predaка. Nepotpuni i netočni podatci su dopunjeni, odnosno ispravljени, podacima koje je dala Zora Savić, također rođena Negoslavčanka, inače djelatnica Osnovne škole Negoslavci.

Највећи део података који су наведени у предстојећем тексту прикупљен је посредством казивача. Разговор је вођен са Јелицом Пушкар, учитељицом у пензији, која није рођена Негославчанка, али у Негославцима живи већ дужи низ година и била је у прилици да о обичајима и традицији села дозна од своје свекрве и других мештана; други саговорници били су Софија и Нада Амиџић, мајка и кћерка које су врло верно описивале догађаје и обичаје у којима су и саме учествовале, или су о њима чуле од својих предака. Непотпуни и нетачни подаци су допуњени, односно исправљени, подацима које је дала Зора Савић, такође рођена Негославчанка, иначе запосленик Основне школе Негославци.

Demografska slika

S etnološkog stajališta, selo Negoslavci pripada široj panonskoj, odnosno užoj zapadnosrijemskoj zoni, s primjetnim utjecajima svih oblasti s kojima je u dodiru (Bačka, Slavonija, Srijem). Utjecaj zona na koje se naslanja je primjetan u svakodnevnom životu ljudi koji naseljavaju ovo selo, njihovim običajima, životnom, godišnjem i zabavnom ciklusu.

Демографска слика

Са етнолошког гледишта, село Негославци припада широкој панонској, односно ужој западносремској зони, са приметним утицајима свих области са којима је у додиру (Бачка, Славонија, Срем). Утицај зона на које се наслања евидентан је у свакодневном животу људи који насељавају ово село, њиховим обичајима, животном, годишњем и забавном циклусу. Постоје

Postoje određeni detalji koji Negoslavce vežu uz spomenute zone, ali postoje i specifični detalji tipični uglavnom ili isključivo za ovo selo.

Selo Negoslavci je naseljeno još u doba velike seobe Srba potkraj XVII. stoljeća. U vrijeme turske vladavine na ovim prostorima, selo je nosilo naziv Nigoslavci.¹

Negoslavce danas uglavnom naseljavaju starosjedioci koji su krajem XIX. i početkom XX. stoljeća doselili iz Bačke, iz Stapara, Sivca, Obrovca, Odžaka, Plavne, Tovariševa i drugih bačkih sela. Sa sobom su donijeli i dio običaja. Prema napomenama kazivača², najpoznatije starosjedilačke obitelji, koje su nastanjivale Negoslavce i prije doseljavanja Bačvana, su obitelji Sendić i Kendrišić. Sendići i danas naseljavaju ovo selo, dok su Kendrišići iselili. Prije dolaska u Negoslavce, Kendrišići su naseljavali lokaciju koja se nalazi nedaleko od današnjeg sela pa se po njima dio današnjeg negoslavačkog atara i naziva Kendriš.

U vrijeme doseljavanja Bačvana, među starosjediocima se nalazilo i nekoliko njemačkih obitelji. Dio tih obitelji je preselio u druga mjesta, a dio je, što je vrlo interesantno, poprimio običaje, vjeru i tradiciju većinskog srpskog stanovništva. Pored primanja pravoslavne vjere, mnogi od njih su svoja njemačka prezimena zamijenili posrbljenim prezimenima. Po riječima kazivača, članovi negoslavačke obitelji Begović potomci su švapske obitelji negoslavačkog kovača Franca Bega³, među najpoznatijim su

određeni detalji koji Negoslavce vežu za poменute zone, али постоје и специфични детаљи типични углавном или искључиво за ово село.

Село Негославци насељено је још у доба велике сеобе Срба поткрај XVII века. У време турске владавине на овим просторима, село је носило назив Нигославци.¹

Негославце данас углавном насељавају староседеоци који су крајем XIX. и почетком XX. века доселили из Бачке, из Стапара, Сивца, Обровца, Оџака, Плавне, Товаришева и других бачких села. Са собом су донели и део обичаја. Према напоменама казивача², најпознатије староседелачке породице, које су настањивале Негославце и пре досељавања Бачвана, су породице Сендић и Кендришић. Сендићи и данас насељавају ово село, док су Кендришићи иселили. Пре доласка у Негославце, Кендришићи су насељавали локацију која се налази недалеко од данашњег села па се по њима део данашњег негославачког атара и назива Кендриш.

У време досељавања Бачвана, међу староседеоцима се налазило и неколико немачких породица. Део тих породица је преселио у друга места, а део је, што је врло интересантно, попримио обичаје, веру и традицију већинског српског становништва. Поред примања православне вере, многи од њих су своја немачка презимена заменили посрбљеним презименима. По речима казивача, чланови негославачке породице Беговић потомци су швапске породице негославачког ковача Франца Бега³, међу најпознатијим

¹ Marković, Mirko. Slavonija: povijest naselja i podrijetlo stanovništva. Zagreb: Golden marketing, 2002., str. 94.

² Amidžić, Sofija; Amidžić, Nada. Usmeno priopćenje. 11. 02. 2011.

³ Оп. а. Франц Бег или Франц Бек – данашњи потомци нису сигурни око изворног облика презимена.

¹ Марковић, Мирко. Славонија: повијест насеља и подријетло становништва. Загреб: Голден маркетинг, 2002., стр. 94.

² Амиџић, Софија; Амиџић Нада. Усмено Саопштење. 11. 02. 2011.

³ Оп. а. Франц Бег или Франц Бек – данашњи потомци нису сигурни око изворног облика презимена.

primjerima asimilacije, koja je bila nenasilna i samovoljna.

Nakon Drugog svjetskoga rata, ove prostore, pa tako i selo Negoslavci naseljavaju Bosanci, uglavnom iz bosanske Posavine. Oni sa sobom donose i dio svojih običaja, ali i poprimaju običaje starosjedilačkog stanovništva.

Po riječima kazivača⁴, od davnina je u narodu vladalo mišljenje da su granice Srijema iza sela Klisa, prema Osijeku. Prema ovoj tvrdnji, sva sela na potezu Vukovar – Osijek nalaze se u zapadnom Srijemu, a ne u istočnoj Slavoniji, kako tvrde određeni stručnjaci. Stoga su se stanovnici Negoslavaca oduvijek smatrali Srijemcima. Iako je selo smješteno nedaleko od Vinkovaca i Šida, oduvijek je gravitiralo najbližem Vukovaru. U prvoj polovici XX. stoljeća rijetko se odlazilo dalje od sela, što je posebno važno za žene. Odlazak u Vukovar nije predstavljao ništa neobično, ali odlazak u Vinkovce, Šid, ili čak Osijek predstavljao je „put kao da si otišao u Beč danas“⁵.

Stanovnici sela su oduvijek gotovo u potpunosti pripadnici pravoslavne vjeroispovijesti; oduvijek se govorilo srpskim jezikom i isključivo ekavskim izgovorom, ali su doseljeni Bačvani sa sobom donijeli i svoj akcent.

U Negoslavcima se od davnina najviše živjelo od bavljenja zemljoradnjom i stočarstvom – svako domaćinstvo je u selu imalo barem po jednu kravu. Dio se stanovnika bavio svinjarstvom, a dio i uzgojem ovaca. U selu je tijekom XX. stoljeća bilo i kovača, kolara, obučara, šnajdera, a u određenom periodu čak osam trgovina. Među najpoznatijim zanatlijama kazivači izdvajaju kovače Franca

⁴ Puškar, Jelica. Usmeno priopćenje. 09. 02. 2011.

⁵ Amidžić, Sofija. Usmeno priopćenje. 11. 02. 2011.

su primjerima asimilacije, koja je bila nenasilna i samovoljna.

Nakon Drugog svetkoga rata, ove prostore, pa tako i selo Negoslavci naseljavaju Bosanci, uglavnom iz bosanske Posavine. Oni sa sobom donose i deo svojih običaja, ali i poprimaju običaje starosjedilačkog stanovništva.

Po rečima kazivača⁴, od davnina je u narodu vladalo mišljenje da su granice Srema iza sela Klisa, prema Osijeku. Prema ovoj tvrdnji, sva sela na potezu Vukovar – Osijek nalaze se u zapadnom Sremu, a ne u istočnoj Slavoniji, kako tvrde određeni stručnjaci. Stoga su se stanovnici Negoslavaća oduvijek smatrali Sremcima. Iako je selo smješteno nedaleko od Vinkovaca i Šida, oduvijek je gravitiralo najbližem Vukovaru. U prvoj polovini XX. века ретко се одлазило даље од села, што је посебно важило за жене. Одлазак у Вуковар није представљао ништа необично, али одлазак у Винковце, Шид, или чак Осиек представљао је „пут као да си отишао у Беч данас“⁵.

Становници села су одувек готово у потпуности припадници православне вероисповести; одувек се говорило српским језиком и искључиво екавским изговором, али су досељени Бачвани са собом донели и свој акценат.

У Негославцима се од дavnина највише живело од бављења земљорадњом и сточарством – свако домаћинство у селу имало је барем по једну краву. Део становника бавио се свињарством, а део и узгојем оваца. У селу је током XX. века било и ковача, колара, обућара, снајдера, а у одређеном периоду чак осам продавница. Међу најпознатијим занатлијама казивачи издвајају коваче Франца Бега и Славка

⁴ Пушкар, Јелица. Усмено саопштење. 09. 02. 2011.

⁵ Амиџић, Софија. Усмено саопштење. 11. 02. 2011.

Negoslavačka obitelj. /
Негославачка породица.

Mlada negoslavačka obitelj. /
Млада негославачка породица.

Bega i Slavka Uvalića, a Franc Nikolić je posjedovao tzv. „vršalicu“, kojom je po selu obavljao uslužnu vršidbu žita.

Kao i u svim našim krajevima, obično je najstariji muškarac u kući glava obitelji i osoba kojoj su odgovorni svi ukućani. Domaćinstva se obično nisu razdvajala, pa su tako sva braća sa svojim obiteljima boravila pod istim krovom. Ukoliko pak dođe do razdvajanja, mlađi brat ostaje na ognjištu, a stariji zasniva novo domaćinstvo. Svaka srpska negoslavačka obitelj slavi krsnu slavu, a krsnu slavu prihvatile su i prethodno opisane njemačke obitelji.

Увалића, а Франц Николић је поседовао тзв. „вршалицу“, којом је по селу обављао услужну вршидбу жита.

Као и у свим нашим крајевима, обично је најстарији мушкарац у кући глава породице и особа којој су одговорни сви укућани. Домаћинства се обично нису раздвајала, па су тако сва браћа са својим породицама боравила под истим кромом. Уколико ипак дође до раздвајања, млађи брат остаје на огњишту, а старији заснива ново домаћинство. Свака српска негославачка породица слави крсну славу, а крсну славу прихватиле су и претходно описане немачке породице.

Narodna nošnja

U negoslavačkoj narodnoj nošnji primjećuju se utjecaji svih regija koje okružuju ovaj kraj. Pored tipičnih srijemskih odjevnih elemenata, određeni elementi nošnje doneseni su iz Bačke, a pojedini poprimiti pod utjecajem slavonske odjevne tradicije. Kao i u većini panonskih krajeva, prevladava odjeća od bijelog platna ljeti, a od čoje, vune i krzna zimi. Razlikuje se, također, lagana radna od bogatije svečane nošnje. Od bijelih materijala prevlađuje dereklija. Kao i u većini drugih krajeva, odijevanje siromašnih se razlikovalo od odijevanja bogatih.

Muškarci su ljeti odijevali gaće na 12 pola i široke bijele košulje, koje su prenesene iz Bačke. Košulje su po rukavima mogle biti ukrašene izvezenim cvjetnim motivima. Preko košulje su oblačeni prsluci čiji je prednji dio najčešće načinjen od crnog, crvenog ili bordo pliša, čisto, ili

Народна ношња

У негославачкој народној ношњи примећују се утицаји свих регија које окружују овај крај. Поред типичних сремачких одевних елемената, одређени елементи ношње донесени су из Бачке, а поједини попримљени под утицајем славонске одевне традиције. Као и у већини панонских крајева, преовлађује одећа од белог платна лети, а од чоје, вуне и крзна зими. Разликује се, такође, лагана радна од богатије свечане ношње. Од белих материјала преовлађује дереклија. Као и у већини других крајева, одевање сиромашних се разликовало од одевања богатих.

Мушкарци су лети одевали гаће на 12 пола и широке беле кошуље, које су пренесене из Бачке. Кошуље су по рукавима мogle да буду украшене извезеним цветним мотивима. Преко кошуље облачени су прслуци чији предњи део је најчешће сачињен од црног, црвеног или бордо

Mladi bračni par.

Žena je okićena dukatima i seferinima, a ogavlje joj je ukrašeno džegom zlatarom. /

Млади брачни пар.

Жена је окићена дукатима и сеферинима, а оглавље јој је украшено џегом златаром.

Мајка и син. / Мајка и син.

s bogatim zlatovezom kojim prevlađuju cvjetni i žetelački motivi, a zadnji dio (na leđima), od crnog klota. Na glavu se stavljao crni šešir. Na noge su se obuvali kožni ili češće gumeni opanci (naročito prilikom rada). Pojas nije uvijek bio uobičajen, a ukoliko se stavljao, bio bi najčešće načinjen od pliša, obično izvezen cvjetnim motivima, ili bi se na njega ispisivalo ime, prezime ili inicijali vlasnika.

Zimi su se nosile bridž hlače od crne ili bijele čoje, preko kojih su se obувале obično bijele pletene čarape i gumeni opanci, te kožne ili gumene čizme. Preko košulje se oblače kaputi od čoje i sličnih tvrdih materijala, a nerijetko i opaklije – krznene kaputi, koji su se bogato ukrašavali i koji su obično bili odraz boljeg imovnog stanja. Na glavu se zimi stavljala šubara, obična ili od finije izrade, od tzv. „stragan“ vune.

Ženska ljetna odjeća se sastojala od bijelih košulja od tankog finog markizeta i sukanja do lista ili do članaka, ispod kojih se oblači podsuknja. Općenito, starije su žene nosile tamnije, a mlađe svjetlije boje. Rukavi i ramena košulja su mogli biti ukrašeni zlatovezom sa cvjetnim motivima. Preko košulja se oblače crveni ili crni prsluci od samta ili pliša. U svečanijim prilikama oblačile su se oplećci i haljine načinjene od brokata zlatnožute ili smeđe boje. Preko sukne se oblači jednobojna kecelja od pliša ili cica, ukrašena pri dnu s nekoliko vodoravnih traka druge boje. Radne kecelje bivale su kraće, na točkice, a svečane dulje, do ruba sukne. Kецелja je mogla biti i jednobojna na točkice, od brokata ili drugih materijala, te obogaćena cvjetnim motivima. Mlađe žene i djevojke su nosile šarene kecelje. Djevojke obično nisu povezivale maramu na glavu, dok su

плиша, чисто, или са богатим златовезом којим преовлађују цветни и жетелачки мотиви, а задњи део (на леђима), од црног клота. На главу се стављао црни шешир. На ноге су се обували кожни или чешће гумени опанци (нарочито приликом рада). Појас није увек био уобичајен, а уколико се стављао, био би најчешће сачињен од плиша, обично извезен цветним мотивима, или би се на њега исписивало име, презиме или иницијали власника.

Зими су се носиле бриџ панталоне од црне или беле чоје, преко којих су се обувале обично беле плетене чарape и гумени опанци, те кожане или гумење чизме. Преко кошуље се облаче капуту од чоје и сличних тврђих материјала, а неретко и opakлије – крзнени капуту, који су се богато украшавали и који су обично били одраз бољег имовинског стања. На главу се зими стављала шубара, обична од финије изrade, од тзв. „страган“ вуне.

Женска летња одећа састојала се од белих кошуља од танког финог маркизета и сукања до листа или до чланака, испод којих се облачи подсукња. Генерално, старије жене су носиле тамније, а млађе светлије боје. Рукaви и рамена кошуља могли су да буду украшени златовезом са цветним мотивима. Преко кошуља се облаче црвени или црни прслуци од сомота или плиша. У свечанијим приликама облачиле су се opleћци и хаљине сачињене од бруката златножуте или браон боје. Преко сукње се облачи једнобојна кецеља од плиша или цица, украшена придну санеколико водоравних трака друге боје. Радне кецеље бивале су краће, на тачкице, а свечане дуже, до руба сукње. Кецеља је могла бити и једнобојна на тачкице, од бруката или других материјала, те обогаћена цветним мотивима. Млађе жене и девојке носиле су шарене кецеље. Девојке обично нису повезивале мараму на главу, док су младе

Odijevanje starijih u odnosu
na odijevanje mlađih žena. /
Одећа старијих у односу на
одећу млађих жена.

Odijevanje starijih žena. /
Одећа старијих жена.

mlade udate žene vezivale bijele, a starije žene crne marame. Kosa kod žene uvijek je bila duga i obično se vezala u punđu ili razdijeljena na pola u pletenice. Od obuće su nosile gumene opanke, te lakirane cipele ili papuče. Kosa se ukrašavala konđama načinjenim od svježeg cvijeća, ili džegama zlatarama, izvezanim srmom na plišu, svili ili samtu. U nakitu je vidljiv utjecaj slavonskog podneblja, gdje se oko vrata nose dukati zašiveni na uskoj vrpци od pliша, te seferini koji se nose na širokoj dugačkoj vrpци od somota. Na desnu stranu, u kosu se stavljao tzv. „puket“ – svežanj umjetnog ili živog cvijeća.

удате жене везивале беле, а старије жене црне мараме. Коса код жене увек је била дуга и обично се везала у пунђу или раздељена на пола у плетенице. Од обуће су носиле гумене опанке, те лаковане ципеле или папуче. Коса се украшавала конђама сачињеним од свежег цвећа, или џегама златарама, извезеним срмом на плишу, свили или сомоту. У накиту је видљив утицај славонског поднебља, где се око врата носе дукати зашивени на уској траци од плиша, те сеферини који се носе на широкој дугачкој траци од сомота. На десну страну, у косу се стављао тзв. „пукет“ – свежањ вештачког или живог цвећа.

Sofija i Vojin Prodanović iz
Negoslavaca 1897. godine.
Na slici je vidljiv ćurak, ženski
odjevni predmet od krzna. /
Софија и Војин Продановић
из Негославаца, 1897. године.
На слици је видљив ћурак,
женски одевни предмет од
крзна.

U novije se vrijeme kombiniraju
gradski i seoski odjevni elementi. /
У новије време се комбинују
градски и сеоски одевни елементи.

Utjecaj gradskog stila odijevanja. /
Утицај градског стила одевања.

Zimi je odjeća žene slična ljetnoj, s time da se nosi u više slojeva i da su oplećci načinjene od toplijih materijala, naročito od vune. Imućnije žene s ponosom su, naročito u svečanim prilikama, nosile ćurkove – duge kapute načinjene od krzna. Tijekom 20. stoljeća nošnja poprma i modernije europske elemente, pa mnoge žene u svečanim prilikama nose bijele rukavice, te kišobrane kao popratne rekvizite.

Odjeća djece nalikovala je na odjeću odraslih, ali je bila jednostavnija, s manje detalja i ukrašavanja.

Od ručnih radova, žene su najčešće vezle, tkale, štrikale i šile. Izrađivale su jorgane od vune, tkale krpore i različite odjevne predmete, vezle različite, obično cvjetne motive po odjeći, štrikale čarape, prsluke i oplećke, šile odjeću, a u novije vrijeme i vezle goblene. Ručni radovi bili su plod provođenja slobodnog vremena žena, nakon poljskih i kućanskih radova, što je, pored zabavnog, imalo i utilitarni karakter, jer sve što su izrađivale najčešće je imalo svoju praktičnu, a rjeđe estetsku primjenu u svakodnevnom životu.

Зими је одећа жене слична летњој, с тим да се носи у више слојева и да су opleћци сачињене од топлијих материјала, нарочито од вуне. Имућније жене са поносом су, нарочито у свечаним приликама носиле ћуркове – дуге капуте сачињене од крзна. Током 20. века ношња поприма и модерније европске елементе, па многе жене у свечаним приликама носе беле рукавице, те кишобране као попратне реkvизите.

Одећа деце наликовала је на одећу одраслих, али је била једноставнија, са мање детаља и украшавања.

Од ручних радова, жене су најчешће везле, ткале, штрикале и шиле. Израђивале су јоргане од вуне, ткале крпоре и различите одевне предмете, везле различите, обично цветне мотиве по одећи, штрикале чарапе, прслукe и opleћке, шиле одећу, а у новије време и везле gobлене. Ручни радови били су плод провођења слободног времена жена, након пољских и кућних радова, што је, поред забавног, имало и утилитарни карактер, јер све што су израђивале најчешће је имало своју практичну, а ређе естетску примену у свакодневном животу.

Godišnji običajni ciklus

Nova godina. Nova godina se do Drugog svjetskog rata nije dočekivala pompозно. Иако је већ био прихваћен грегоријански календар, већа позорност се придавала дочеку и обилежаванју православне или „srpske nove godine“, како се оvdje називала. Традиција обилежаванја и дочека међународне Nove godine razvila se tek nakon Drugog svjetskog rata, s

Годишњи обичајни циклус

Нова година. Нова година се до Другог светског рата није дочекивала помпезно. Иако је већ био прихваћен грегоријански календар, већа пажња придавала се дочеку и обележавању православне или „српске нове године“, како се овде називала. Традиција обележавања и дочека међународне нове године развила се тек након Другог светског рата, с напоменом

napomenom da je jednako veliki značaj i dalje pridavan pravoslavnoj novoj godini i prazniku Svetog Vasilija, čak i u doba komunizma.

Tucindan. Na ovaj praznik, koji se obilježava dan prije Badnjega dana, je važno pravilo da se djeca ne tuku, niti kažnjavaju na bilo koji način. Međusobne tuče i prepirke na ovaj dan su izbjegavali i stariji.

Badnji dan. Rano ujutro, na Badnji dan, muškarci iz obitelji odlazili bi u obližnju šumu, petrovačku ili banovačku, s obzirom da Negoslavci ne posjeduju svoju šumu, te bi sjekli badnje drvo. Prije sječenja očitala bi se molitva, ostavili darovi u vidu komada kruha i rakije na mjestu gdje je badnjak odsječen. Po dolasku doma badnje je drvo isticano na vidnom mjestu na ulazu u dvorište, odnosno kuću. Po badnjak za potrebe crkve je odlazila i organizirana skupina muškaraca koja je nasječeni badnjak pronosila kroz selo na konjima i kočijama, pjevajući radosne božićne pjesme. Narod bi povorku dočekivao ispred svojih kuća, te ih darivao pogačom i pićem, a poneka domaćica bi povorku posipala pšenicom.

Na Badnji se dan u kuću unosila slama, stavljala ispod stola i u nju se stavljao sitan novac, suho voće i orasi, koje bi djeca kupila oponašajući pijukanje pilića. No, unošenju slame u kuću obavezno je prethodio pucanj prangije ispred crkve. Toga se dana obavezno jela isključivo posna hrana: grah kuhan na gusto, riblja čorba i pečena riba, a od poslastica suho voće, naročito šljive.

Prangija bi opalila nakon što svrši večernja služba uz osvećenje i paljenje badnjaka pred crkvom. Tada bi se narod, koji se prethodno okupio pred crkvom,

da je jednako veliki značaj i dalje pridavan pravoslavnoj novoj godini i prazniku Svetog Vasilija, čak i u doba komunizma.

Туциндан. На овај празник, који се обележава дан пре Бадњег дана, важило је правило да се деца не туку, нити кажњавају на било који начин. Међусобне туче и препирке на овај дан избегавали су и старији.

Бадњи дан. Рано ујутро, на Бадњи дан, мушкарци из породице одлазили би у оближњу шуму, петровачку или бановачку, с обзиром да Негославци не поседују своју шуму, те би секли бадње дрво. Пре сечења очитала би се молитва, оставили дарови у виду комада хлеба и ракије на месту где је бадњак одсечен. По доласку кући бадње дрво је истицано на видном месту на улазу у двориште, односно кућу. По бадњак за потребе цркве је одлазила и организована група мушкараца која је насечени бадњак проносила кроз село на коњима и кочијама, певајући рadosне божићне песме. Народ би поворку дочекивао испред својих кућа, те их даривао погачом и пићем, а понека домаћица би поворку посипала пшеницом.

На Бадњи дан се у кућу уносила слама, стављала испод стола и у њу се стављао ситан новац, суво воће и ораси, које би деца купила oponaшајући пијукање пилића. Но, уношењу сламе у кућу обавезно је претходио пуцањ прангије испред цркве. Тога дана обавезно се јела искључиво посна храна: пасуљ куван на густо, риблиа чорба и печена риба, а од послastiца суво воће, нарочито шљиве.

Прангија би опалила након што заврши вечерња служба уз освећење и паљење бадњака пред црквом. Тада би се народ, који се претходно окупио пред црквом, ра-

razišao i pristupio badnjoj večeri. Čitavu noć pred crkvom se ložila vatra, koju bi povremeno obilazili seoski mladići, pjevajući božićne pjesme pored vatre. Vatra se održavala skroz do božićnog jutrenja.

Nakon večernje službe, kroz selo je pronошен вертеп. Вертепаши, старији дјеџаци и младићи, походили су сва негославачка домаћинства редом, носећи са собом кућу која симболизира пећину у којој је рођен Исус Христ. Уласком у двориште певали су Рождество твоје, а ушавши у кућу одиграли би кратки играк који приказује прве тренутке Христовог рођења и посјет три краља са истока, уз Иродово интересирање за рођење новог цара. Вертеп је у свим домаћинствима дочекиван са радошћу, а укућани су вертепаше даривали суhomesнатим производима, новцем, воћем и другим послasticama.

Домаћице су на Бадњи дан у прозор стављале „мерицу“ са житом, у коју се забавала и палила свећа или кандило, затим наранџу, јабуку и сухе шљиве. Ово се чинило „за здравље и срећу“.

Божић. На Божић су укућани проводили вријеме заједно, уз свечани божићни ручак. Ово је био први мрсни дан након шестотједног поста, а за ручак се обавезно припремала пећеница, прасе или гуска, а рјеђе пурика. Прије ручка укућани су се молили Богу уз ломљење чеснице, божићне погаџе у коју се обавезно стављао новчић. Сваки укућанин добио би по комад чеснице, а онај у чијем комаду се нађе новчић, вјеровало се, имаће среће у новцу током наредне године.

На божићно јутро у кућу би долазио положајник или положник⁶. То је најчешће први сусјед, или мушкарац из ближе родбине, са којим се претходно договарало

зишао и приступио бадњој вечери. Читаву ноћ пред црквом се ложила ватра, коју би повремено обилазили сеоски момци, певајући божићне песме поред ватре. Ватра се одржавала скроз до божићног јутрења.

Након вечерње службе, кроз село је проношен вертеп. Вертепаши, старији дечаџи и момци, походили су сва негославачка домаћинства редом, носећи са собом кућу која симболише пећину у којој је рођен Исус Христ. Уласком у двориште певали су Рождество твоје, а ушавши у кућу одиграли би кратки играк који приказује прве тренутке Христовог рођења и посету три мудраца са истока, уз Иродово интересовање за рођење новог цара. Вертеп је у свим домаћинствима са радошћу дочекиван, а укућани су вертепаше даривали сувомеснатим производима, новцем, воћем и другим послasticama.

Домаћице су на Бадњи дан у прозор стављале „мерицу“ са житом, у коју се забавала и палила свећа или кандило, затим наранџу, јабуку и суве шљиве. Ово се чинило „за здравље и срећу“.

Божих. На Божић су укућани проводили време заједно, уз свечани божићни ручак. Ово је био први мрсни дан након шестонедељног поста, а за ручак се обавезно припремала печеница, прасе или гуска, а рјеђе ћурка. Пре ручка укућани су се молили богу уз ломљење чеснице, божићне погаџе у коју се обавезно стављао новчић. Сваки укућанин добио би по комад чеснице, а онај у чијем комаду се нађе новчић, вјеровало се, имаће среће у новцу током наредне године.

На божићно јутро у кућу би долазио положајник или положник⁶. То је најчешће први комшија, или мушкарац из ближе родбине, са којим се претходно договарало

⁶ Savić, Zora. Usmeno priopćenje. 18. 02. 2011.

⁶ Савић, Зора. Усмено саопштење. 18. 02. 2011.

da preuzme ovu ulogu. Položajnika se dočekuje uz najveće počasti, nudi mu se jelo i piće i spremaju darovi. Za uzvrat, položajnik bi poželio rodnu godinu u njivi i u stoci. Po dolasku u kući, položajnik ili položnik bi uzeo saćuru, jednu vrstu posude, u koju bi krunio kukuruz i okrunivši blagosiljao obitelj, uz nabranje: „Koliko zrna, toliko kokošaka, ovaca, zdravlja, berićeta...“ Darovi za položnika uključivali su novac, čarape, druge odjevne predmete, voće, suhomesnate proizvode i slično.

Drugi dan Božića, na Sabor presvete Bogorodice, mladići su na konjima prolazili kroz selo i veselili se, a sumještani su ih čašćavali, najčešće vinom. Prvog, drugog i trećeg dana Božića, odnosno sve do praznika svetog Stefana, pozdravljalo se sa „Mir božji, Hristos se rodi“, na što bi uslijedio odgovor „Voistinu se rodi.“

Srpska Nova godina. Prvog dana pravoslavne Nove godine, odnosno na dan kada se obilježava spomen svetom Vasiliju, pekla se pogača koja se nazivala „vasilica“⁷. U vasilicu se također stavljao novčić, koji bi za pronalazača imao istu simboliku kao i onaj koji se pronađe u česnici za Božić.

Bogojavljenje. Bogojavljenka vodiца se nekada nije osvećivala tako da svećenik posjećuje jedno po jedno домаћинство, već se na ovaj dan narod okupljao pred crkvom, gdje se svečano osvećivala bogojavljenka voda u velikim buradima. Nakon osvećenja домаћини су прилазили бурадима и у посудама носили по мало воде, свако за своје домаћинство.

Poklade. За Бјеле покладе у велјаћи било је обичај, што је и данас назоћно како у Negoslavcima, тако и у многим

⁷ У неким крајевима дан посвећен светом Василију назива још и Мали Божић.

да преузме ову улогу. Полажајника се дочекује уз највеће почасти, нуди му се јело и пиће и спремају дарови. За узврат, полажајник би пожелео родну годину у њиви и у стоци. По доласку у кући, полагајник или положник би узео саћуру, једну врсту посуде, у коју би крунио кукуруз и крунивши благосиљао породицу, уз набрајање: „Кoliko зрна, тоlikо kokoшaka, оваца, здравља, берићета...“ Дарови за положника укључивали су новац, чарапе, друге одевне предмете, воће, сухомеснате производе и слично.

Други дан Божића, на Сабор пресвете Богородице, момци су на коњима пролазили кроз село и веселили се, а мештани су их чашћавали, најчешће вином. Првог, другог и трећег дана Божића, односно све до празника Светог Стефана, поздрављало се са „Мир бојји, Христос се роди“, на шта би уследио одговор „Воистину се роди.“

Српска Нова година. Првог дана православне Нове године, односно на дан када се обележава помен светом Василију, пекала се погача која се називала „василица“⁷. У василицу се такође стављао новчић, који би за проналазача имао исту симболику као и онај који се пронађе у чесници за Божић.

Богојављење. Богојављенска водица се некада није освећивала тако да свештеник посећује једно по једно домаћинство, већ се на овај дан народ окупљао пред црквом, где се свечано освећивала богојављенска вода у великим бурадима. Након освећења домаћини су прилазили бурадима и у посудама носили по мало воде, свако за своје домаћинство.

Покладе. За Беле покладе у фебруару обичајило се, што је и данас присутно како у Негославцима, тако и у многим другим

⁷ У неким крајевима се дан посвећен светом Василију назива још и Мали Божић.

drugim naseljima, da se djeca obuku u tzv. mačkare ili maškare, odnosno da se obučeni u netipičnu odjeću i obuću, izražajnije našminkani i maskirani na različite načine, kreću selom, od kuće do kuće, gdje od domaćina koje posjete dobiju poneko jaje, slatkiš ili nešto novca. Narodno vjerovanje kaže da mačkare imaju zadatak da rastjeraju zimu i donesu lijepo vrijeme, što je najvjerojatnije ostatak davnih slovenskih vjerovanja.

Vrbica. Na Lazarevu subotu obavezno se obavljalo osvećenje vrbice. U ovoj ceremoniji najvažniju ulogu su imala djeca, koja su tijekom molitve vrbove grane nosila oko crkve tri puta, a zatim svako svojoj kući. Običaj je bio da se djeca za Vrbicu ponove nekim odjevnim predmetom ili obućom.

Uskrs. Uskršnji blagdani su se obilježavali slično kao i u ostalim pravoslavnim krajevima. Na Veliki petak su se farbala jaja, a prvo ofarbano jaje ostavljalo bi se kao „čuvarkuća“ do sljedećeg Uskrsa (iako je srpski izraz za Uskrs - Vaskrs, u Negoslavcima se ovaj praznik češće nazivao Uskrs). Veoma dugo su se jaja farbala u prirodnim bojama, najčešće crvenoj, koja se dobivala kuhanjem lukovice. Kasnije su u uporabu ušle i sintetičke boje koje su mogle da se kupe u običnoj trgovini.

Na Veliku Subotu djeca su kod svoje kuće kao i kod bliže rodbine, pravila gnijezda od trave u koja bi im na uskršnje jutro, kako su vjerovala, zec ostavio poklon. Poklon su, naravno, pripremali roditelji, odnosno bliža rodbina, a činili bi ga slatkiši, poneka igračka ili neki jednostavniji odjevni predmet, kao što su čarape, te obavezno ofarbano jaje. Jaje se davalo i svakom tko bi u ove dane navratio u kuću, ili bi se darivali oni kod kojih se odlazi. Na Uskrs i dva dana poslije se

местима, да се деца обуку у тзв. мачкаре или машкаре, односно да се обучени у нетипичну одећу и обућу, изражајније нашминкани и маскирани на различите начине, крећу селом, од куће до куће, где од домаћина које посете добију понеко јаје, слаткиш или нешто новца. Народно веровање каже да мачкаре имају задатак да растерају зиму и донесу лепо време, што је највероватније остатак давних словенских веровања.

Врбица. На Лазареву суботу обавезно се обављало освећење врбице. У овој церемонији најважнију улогу су имала деца, која су током молитве врbove гране носила око цркве три пута, а затим свако својој кући. Обичај је био да се деца за Врбицу понове неким одевним предметом или обућом.

Васкрс. Васкршњи празници обележавали су се слично као и у осталим православним крајевима. На Велики петак су се бојала јаја, а прво обојано јаје остављало би се као „чуваркућа“ до следећег Васкрса, односно Ускрса, како се овај празник чешће у Негославцима називао. Веома дуго јаја су се бојала у природним бојама, најчешће црвеној, која се добијала кувањем луковике. Касније су у употребу ушле и синтетичке боје које су могле да се купе у обичној продавници.

На Велику Суботу деца су код своје куће као и код ближе родбине, правила гнезда од траве у која би им на васкршње јутро, како су веровала, зец оставио поклон. Поклон су, наравно, припремали родитељи, односно ближа родбина, а чинили би га слаткиши, понека играчка или неки једноставнији одевни предмет, као што су чарape, те обавезно обојано јаје. Јаје се давало и сваком ко би у ове дане навратио у кућу, или би се даривали они код којих се одлази. На Васкрс и два дана после по-

pozdravljalo sa „Hristos voskrese“, na što bi uslijedio odgovor „Voistinu voskrese“.

Po kazivanju Sofije Amidžić, drugi i treći dan Uskrsa su bili izuzetno atraktivni za seoske mladiće i djevojke. Drugog dana Uskrsa mladići su na konjima prolazili kroz selo, pjevali i polijevali vodom djevojke. Sutradan, trećeg dana po Uskrsu, djevojke su na sličan način vodom polijevale mladiće, ponovo uz pjesmu i igru.

Đurđevdan. U rano jutro na Đurđevdan mladići su odlazili u šumu na Đurđevdanski uranak. Ponovo se posjećivala petrovačka ili banovačka šuma u kojoj bi mladići još prije zore odlazili na prethodno dogovoreno mjesto, gdje bi uz pjesmu, igru i veselje jeli i pili do jutra. Često se na tom mjestu pripremala i pečenica. Ujutro bi, uz pjesmu i igru prolazili selom, gdje bi ih domaćini pred svojim kućama čašćavali najčešće rakijom. Nerijetko su zastajali pred kućama seoskih djevoјaka, gdje bi ih pjesmom nagnali da iziđu pred kuću i počaste ih, ponovo najčešće rakijom.

Oko Đurđevdana se u selu vodi i đurđevdanska litija na žita. Ova ceremonija obavljala se nedjeljom, između Đurđevdana i Spasovdana, kada se odlazilo u nji-ve ili vinograde gdje bi se obavljalo osvećenje usjeva da bi se isti sačuvali od nevremena. Običaj je bio da osvećenju, pored seoskoga, prisustvuje još nekoliko svećenika.

Duhovi. Interesantno je da u Nego-slavcima za Duhove selo nisu pohodile nikakve povorke, za razliku od obližnjih sela u kojima su vođene kraljice. Vođenje kraljica, iako je nekada bio tipičan vojvođanski, odnosno ravničarski običaj⁸, od

⁸ Usp. Manojlović, Živojin. Trpinjo, ja sam tvoje dete: pesme i narodni običaji. Trpinja: KUD Mladost; SKD Prosvjeta, 2006., str. 57.

здрављало se sa „Христос воскресе“, на шта би уследио одговор „Воистину воскресе“.

По казивању Софије Амиџић, други и трећи дан Васкрса били су изузетно атрактивни за сеоске младиће и девојке. Другог дана Васкрса младићи су на коњима пролазили кроз село, певали и поливали водом девојке. Сутрадан, трећег дана по Васкрсу, девојке су на сличан начин водом поливале момке, поново уз песму и игру.

Ђурђевдан. У рано јутро на Ђурђевдан момци су одлазили у шуму на Ђурђевдански уранак. Поново се посећивала петровачка или бановачка шума у којој би младићи још пре зоре одлазили на претходно договорено место, где би уз песму, игру и весеље јели и пили до јутра. Често се на том месту припремала и печеница. Ујутро би, уз песму и игру пролазили селом, где би их домаћини пред својим кућама чашћавали најчешће ракијом. Неретко су застајали пред кућама сеоских девојака, где би их песмом нагнали да изађу пред кућу и почасте их, поново најчешће ракијом.

Око Ђурђевдана се у селу води и ђурђевданска литија на жита. Ова церемонија обављала се недељом, између Ђурђевдана и Спасовдана, када се одлазило у њиве или винограде где би се обављало освећење усева да би се исти сачували од невремена. Обичај је био да освећењу, поред сеоског, присуствује још неколико свештеника.

Духови. Интересантно је да у Него-славцима за Духове село нису походиле никакве поворке, за разлику од оближњих села у којима су вођене краљице. Вођење краљица, иако је некada био типичан војвођански, односно равничарски обичај⁸,

⁸ Упор. Манојловић, Живојин. Трпиња, ја сам твоје дете: песме и народни обичаји. Трпиња: КУД Младост; СКД Просвјета, 2006., стр. 57.

давнина је ишчезло и задржало се само у неким мјестима.

Ivanjdan. Ivanjdan се празновао с једнаком важношћу као и сеоска слава. Овај празник у селу је био познат и као „мали кирбај“, а као црквена слава прослављан је у црквици на гробљу, гдје су људи у молитви и веселју проводили по читаву ноћ. Тада би се, слично као и за сеоску славу, направио ваšар, али у гробљу, гдје су могли да се купе производи различитих заната. Мјештани су се облачили свећано.

Sv. Arhangel Gavrilo. Овај празник се у Негославцима обилежава као заветни дан. Мјештани говоре да је континуирано годинама, прије него што је почело обилежавање овог датума, на тај дан у негославачким атарима невријеме уништавало усјеве. У једном моменту мјештани су одлучили да празнују тај дан одласком у атаре и освећењем крста који је претходно постављен. По ријечима казивача, толико се пазило да се апсолутно ништа не ради на тај дан, па чак ни стока није извођена на појилиште и пашњаке, већ им је вода и храна ношена у шталу. Мјештани обавезно присуствују литургији посвећеној овом свцу.

Vidovdan. Обичај је био да се већер прије Видовдана у посуду с водом потопи трава видовица⁹. Ујутро, на Видовдан, водом у коју је била потопљена видовица, мајка, бака или нека друга женска особа би умивала кућну дјecu уз ријечи: „Ој, вido, видice, што очима видила, то рукама створила.“

Kirbaj. Сеоска, односно црквена слава, или кирбај како се у овом крају каже, Негославчани прослављају 28. колovoза,

од давнина је ишчезло и задржало се само у неким местима.

Ивањдан. Ивањдан се празновао са једнаком важношћу као и сеоска слава. Овај празник у селу је био познат и као „мали кирбај“, а као црквена слава прослављан је у црквици на гробљу, где су људи у молитви и веселју проводили по читаву ноћ. Тада би се, слично као и за сеоску славу, направио ваšар, али у гробљу, где су могли да се купе производи различитих заната. Мештани су се облачили свећано.

Св. Архангел Гаврило. Овај празник се у Негославцима обележава као заветни дан. Мештани говоре да је континуирано годинама, пре него што је почело обележавање овог датума, на тај дан у негославачким атарима невреме уништавало усеве. У једном моменту мештани су одлучили да празнују тај дан одласком у атаре и освећењем крста који је претходно постављен. По речима казивача, толико се пазило да се апсолутно ништа не ради на тај дан, па чак ни стока није извођена на појилиште и пашњаке, већ им је вода и храна ношена у шталу. Мештани обавезно присуствују литургији посвећеној овом свцу.

Видовдан. Обичај је био да се вече пре Видовдана у посуду са водом потопи трава видовица⁹. Ујутро, на Видовдан, водом у коју је била потопљена видовица, мајка, бака или нека друга женска особа би умивала кућну децу уз речи: „Ој, вido, видице, што очима видила, то рукама створила.“

Кирбај. Сеоска, односно црквена слава, или кирбај како се у овом крају каже, Негославчани прослављају 28. августа,

⁹ Усп. Vidac, vidovača, vidovnjača, očanica. <http://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D1%86> (pristup: 15.02.2011.)

⁹ Упор. Видац, видовача, видовњача, очаница. <http://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D1%86> (pristup: 15.02.2011.)

kada se obilježava pravoslavni praznik Uspeња пресвете Богородице, у народу познат и као Велика Госпојина. На овај дан свако негославачко домаћинство прима у госте своје пријатеље и родбину изван села. Припрема се богат ручак и читав дан се проводи у разговору и веселју. У центру села, слично као и данас, своје тезге би поставили различити продавачи који су нудили своје производе, најчешће послатнице као што су шећерна вуна, лидерска срца и слично.

Тога дана одлазило се на гробље, где се обављао спомен над двема спомен гробницама у којима су покопани валјевски и црногорски борци погинули у пробоју Сријемскога фронта. После Другог свјетског рата овај се дан обилježavao као Дан одласка у партизанае, уз полагање вјенаца на споменутиим гробницама.

Други дан кирбаја није био ништа мање атрактиван. Тога су се дана одржавале трке коња, поново уз пјесму, игру и целодневну забаву.

Материке и оци. Обичаји везани уз ове празнике и данас су очувани и назоћни у Негославцима. На празник материке деца би везивала своје мајке за столицу уз „пријетњу“ да их неће одвезати док их не дарују. На исти начин би се на празник оци везивали очеви и дједови, уз исту „пријетњу“. Наравно, ово везивање је било симболичног карактера, а поклони су обично били унапријед договорани и најчешће су били у питању одјевни предмети или послатнице.

По ријечима Јелице Пушкар, занимљив је податак да би мајка, након кћерине удаје, на материке одлазила у кћеркин нови дом и носила јој поклон, исто као што ју је даривала док је живјела с њом.

када се обележава православни празник Успења пресвете Богородице, у народу познат и као Велика Госпојина. На овај дан свако негославачко домаћинство прима у госте своје пријатеље и родбину ван села. Припрема се богат ручак и читав дан се проводи у разговору и веселју. У центру села, слично као и данас, своје тезге би поставили различити продавачи који су нудили своје производе, најчешће послатнице као што су шећерна вуна, лидерска срца и слично.

Тога дана одлазило се на гробље, где се обављао помен над двема спомен гробницама у којима су сахрањени ваљевски и црногорски борци погинули у пробоју Сремског фронта. После Другог свјетског рата овај дан се обележавао као Дан одласка у партизанае, уз полагање вјенаца на споменутиим гробницама.

Други дан кирбаја није био ништа мање атрактиван. Тога дана одржавале су се трке коња, поново уз песму, игру и целодневну забаву.

Материке и оци. Обичаји везани уз ове празнике и данас су очувани и присутни у Негославцима. На празник материке деца би везивала своје мајке за столицу уз „претњу“ да их неће одвезати док их не дарују. На исти начин би се на празник оци везивали очеви и дедови, уз исту „претњу“. Наравно, ово везивање је било симболичног карактера, а поклони су обично били унапред договорани и најчешће су били у питању одјевни предмети или послатнице.

По речима Јелице Пушкар, занимљив је податак да би мајка, након кћерине удаје, на материке одлазила у кћеркин нови дом и носила јој поклон, исто као што ју је даривала док је живјела са њом.

Pored redovnih godišnjih blagdana, postoje i specifični dani u godini koji nisu vezani isključivo za određeni datum, ali su uglavnom vezani za godišnja doba ili određene vjerske blagdane.

Zadušnice. Na zadušnice se obavezno išlo na groblje. To je bio dan kada su se Negoslavčani prisjećali svojih bližnjih koji su umrli, a obilazeći i uređujući njihova vječna počivališta prizivali prošla vremena i sretne trenutke koje su sa njima provodili.

Krsna slava. Svaka negoslavačka pravoslavna obitelji, pa i njemačke i druge nesrpske obitelji koje su živjele u selu, slavile su krsnu slavu. Ona se, po tradiciji, prenosila s koljena na koljeno. Za taj se dan pripremao bogat ručak gdje je gotovo uvijek glavno jelo činila pečenica. Prije ručka bi se osvetio slavski kolač, vino i koljivo, te se palila svijeća koja bi gorjela dok iz kuće ne ode i posljednji gost. Kada se gosti okupe, domaćin bi nazdravio svima u čast svog kućnog zaštitnika, odnosno sveca čiji spomen proslavlja, te bi zahvalio svima što su se odazvali pozivu. Krsna slava bi se umjela obilježavati i po tri dana, sve dok se ne pojede sve što je za slavu pripremljeno.

Svinjokolje. Svinjokolje se organiziraju zimi, kada je zbog hladnoće najpovoljnije vrijeme za obradu svježeg mesa. U pomoć domaćinu dolazili su njegovi prijatelji i rodbina, a posao se obavljao uzajamno. Prije početka posla, obavljao se doručak koji je obično bio sačinjen od suhomesnatih proizvoda od prošle godine. Za ručak se pripremala velika količina paprikaša, koji nije služio samo za prehranu radnika, nego se po malo nosilo i svim susjedama. Kao poslastica za svinjokolju se prave slatki salenjaci, odnosno dizano tijesto namazano svinj-

Поред редовних годишњих празника, постоје и специфични дани у години који нису везани искључиво за одређени датум, али су углавном везани за годишња доба или одређене верске празнике.

Задужење. На задужење се обавезно ишло на гробље. То је био дан када су се Негославчани присећали својих ближњих који су умрли, а обилазећи и уређујући њихова вјечна почивалишта призивали прошла времена и срећне тренутке које су са њима проводили.

Крсна слава. Свака негославачка православна породица, па и немачке и друге несрпске породице које су живеле у селу, славиле су крсну славу. Она се, по традицији, преносила с колена на колено. За тај дан припремао се богат ручак, где је готово увек главно јело чинила печеница. Пре ручка осветио би се славски колач, вино и кољиво, те се палила свећа која би горела док из куће не оде и последњи гост. Када се гости окупе, домаћин би наздравио свима у част свог кућног заштитника, односно свеца чији помен прославља, те би захвалио свима што су се одазвали позиву. Крсна слава би умела да се обележава и по три дана, све док се не поједе све што је за славу припремљено.

Свињокоље. Свињокоље се организују зими, када је због хладноће најповољније време за обраду свежег меса. У помоћ домаћину долазили су његови пријатељи и родбина, а посао се обављао узјамно. Пре почетка посла, обављао се доручак који је обично био сачињен од сухомеснатих производа од прошле године. За ручак се припремала велика количина паприкаша, који није само служио за прехрану радника, него се по мало носило и свим комшијама. Као посластица за свињокољу се праве слатки салењаци, односно дизано тесто намазано свињским салом, чиме по-

skim salom, čime postaje sočnije, te punjeno pekmezom. Radnici bi povremeno nazdravljali medenom ili običnom rakiјom, a за вечеру би се pekла свињска jetра, те свеже месо и kobасице.

I свињјокоље су мogle трајати по два до три дана, оvisно о количини меса које је било потребно обрадити. Након обраде меса, сутрадан се, код домаћина који је претходног дана припремао свињјокољу, одлазило на кавурму. I овај је руčак, као и обично, пратила pjesма и veselје.

Жетва и берба грожда. Жетва и берба грожда су лjetни, односно јесенски послови који су увјек рађени уз помоћ сусједa, пријатеља и родбине, који су понекад долазили и из других села. Сазивала се, дакле, моба, радило се узajамно, те се није наплаћивала надница. Једино што се наплаћивало код жетве јест вршидба, коју су обављали selјаци који су посједовали вршалицу¹⁰. Ови иначе изузетно напорни послови, који су се у давна времена обављали ручно, увјек су обиливали pjesмом и veselјем.

Ваšар. С обзиром на близину Вуковара и повезаност Негославчана са овим градом, у селу се није никада званично организирао ваšар. Постојали су неки покушaji, али је интерес био слаб, јер су се негославачки selјаци редовито снабдијевали на вуковарском ваšару¹¹, који се редовито одржавао сваког 18. у мјесecu.

Грушевина. Након што се крава отели, домаћин позива све сусједи на грушевину. Грушевина је млијeko којим се теле hrани

¹⁰ На почетку текста је наведено да је услужну вршидбу обављао Франц Николић који је посједовао вршалицу.

¹¹ Сајму, оп. а. Вуковарски сајам се одржавао на изласку из Вуковара према Негославцима, с десне стране, по чему цијели тај dio Вуковара и данас носи колоквијални назив Сајмиште.

стаје сочније, те пуњено pekmezом. Радници би повремено наздрављали меденом или обичном ракијом, а за вечеру би се pekла свињска цигерица, те свеже месо и kobасице.

I свињјокоље су умеле да трају по два до три дана, у зависности од количине меса које је било потребно обрадити. Након обраде меса, сутрадан се, код домаћина који је претходног дана припремао свињјокољу, одлазило на кавурму. I овај ручак је, као и обично, пратила pjesма и veselје.

Жетва и берба грожда. Жетва и берба грожда су летњи, односно јесенски послови који су увек рађени уз помоћ комшија, пријатеља и родбине, који су понекад долазили и из других села. Сазивала се, дакле, моба, радило се узajамно, те се није наплаћивала надница. Једино што се наплаћивало код жетве јесте вршидба, коју су обављали сељаци који су посједовали вршалицу¹⁰. Ови иначе изузетно напорни послови, који су се у давна времена обављали ручно, увек су обиливали pjesмом и veselјем.

Ваšар. С обзиром на близину Вуковара и повезаност Негославчана са овим градом, у селу се није никада званично организовао ваšар. Постојали су неки покушaji, али је интерес био слаб, јер су се негославачки сељаци редовно снабдевали на вуковарском ваšару¹¹, који се редовно одржавао сваког 18. у месецу.

Грушевина. Након што се крава отели, домаћин позива све комшије на грушевину. Грушевина је млеко којим се теле

¹⁰ На почетку текста је наведено да је услужну вршидбу обављао Франц Николић који је посједовао вршалицу.

¹¹ Сајму, оп. а. Вуковарски сајам одржавао се на изласку из Вуковара према Негославцима, са десне стране, по чему цели тај део Вуковара и данас носи колоквијални назив Сајмиште.

Vršalica u pogonu, kojom je Franc Nikolić obavljao uslužnu vršidbu žita. /
Вршалица у погону, коjom је Франц Николић обављао услужно вршење жита.

u svojim prvim danima života. Bogato je proteinima i kolagenom, zbog kog se zgrušava brže nego obično mlijeko, po čemu je i dobilo naziv. Svi pozvani gosti i domaći gruševinu jedu iz jedne posude, a dok se jede domaćica izgovara molitvu koja za cilj ima povećanje količine mlijeka u predstojećoj godini.

храни у својим првим данима живота. Богато је протеинима и колагеном, због ког се згрушава брже него обично млеко, по чему је и добило назив. Сви позвани гости и домаћи грушевину једу из једне посуде, а док се једе домаћица изговара молитву која за циљ има повећање количине млека у предстојећој години.

Životni običajni ciklus

Rođenje djeteta. Veoma dugo, čak i poslije Drugog svjetskog rata, djeca su se rađala u Negoslavicima, kod kuće. U novije vrijeme, susjedi, prijatelji i rodbina brzo nakon rođenja, a najkasnije do šestog tjedna života djeteta, dolaze na „babine“.

Животни обичајни циклус

Рођење детета. Веома дуго, чак и после Другог светског рата, деца су се рађала у Негославцима, код куће. У новије време, комшије, пријатељи и родбина брзо након рођења, а најкасније до шесте недеље живота детета, долазе на „бабине“.

To je prva prilika da se vidi novorođeno dijete, pri čemu ga se dariva novcem, zlatom, odećom i ostalim stvarima koje su mu potrebne u prvim danima života. Pored djeteta, darivaju se i roditelji i ostali ukućani.

Kazivači pamte da je običaj u davna vremena bio skroz drugačiji. Naime, majka i dijete su prvih šest tjedana držani u tzv. komarniku, odnosno krevetu obloženom neprozirnim platnom, tako da ih nitko mimo ukućana u tom periodu nije mogao vidjeti. Pretpostavlja se da je ovo skrivanje majke i novorođenog djeteta imalo za cilj otklanjanje svake mogućnosti za bacanje uroka na dijete.

Krštenje. Obred krštenja obavljao se ubrzo po rođenju, a najkasnije do navršenog šestog tjedna života djeteta. Na taj se dan pripremalo svečani ručak na koji su pozivani prijatelji i najbliža rodbina. Pekla se kisela pogača koja se, nakon lomljenja prvo davala svećeniku i kumu, a zatim i ostalim gostima. Dijete je ponovo darivano.

Zanimljivo je da majka nikada nije nazočila djetetovom krštenju. Za to vrijeme ona bi ostajala kod kuće i obavljala sitne poslove, kako bi se, vjerovalo se, dijete upravo tim poslom u životu bavilo i u njemu bilo vješto. Ako se krsti dječak, ona bi, na primjer, čekićem zakucavala čavle; ako se krsti djevojčica, nešto bi vezla i slično. Bez obzira na spol djeteta, u vrijeme krštenja bi pisala i računala, da bi dijete bilo dobar đak.

Letenje¹². Kada dijete treba prohodati, ili kada načini svoje prve korake u kojima je nespretno, često pada i zapliće, obavlja se običaj koji se naziva letenje.

¹² Létenje. U ovoj je riječi na prvom slogu dugouzlazni naglasak.

To je prva prilika da se vidi novorođeno dete, pri čemu ga se daruje novcem, zlatom, odećom i ostalim stvarima koje su mu potrebne u prvim danima života. Pored deteta, daruju se i roditelji i ostali ukućani.

Казивачи памте да је обичај у давна времена био скроз другачији. Наиме, мајка и дете су првих шест недеља држани у тзв. комарнику, односно кревету обложеном непрозирним платном, тако да их нико мимо укућана у том периоду није могао видети. Претпоставља се да је ово сакривање мајке и новорођеног детета имало за циљ отклањање сваке могућности за бацање урока на дете.

Крштење. Обред крштења обављао се убрзо по рођењу, а најкасније до навршене шесте недеље живота детета. На тај дан припремало се свечани ручак на који су позивани пријатељи и најближа родбина. Пекла се кисела погача која се, након ломљења прво давала свештенику и куму, а затим и осталим гостима. Дете је поново даривано.

Занимљиво је да мајка никада није присуствовала дететовом крштењу. За то време она би остајала код куће и обављала ситне послове, како би се, веровало се, дете управо тим послом у животу бавило и у њему било вешто. Ако се крштава дечак, она би, на пример, чекићем закуцавала ексер; ако се крштава девојчица, нешто би везла и слично. Без обзира на пол детета, у време крштења би писала и рачунала, да би дете било добар ђак.

Летење¹². Када дете треба да прохода, или када начини своје прве кораке у којима је несpreтно, често пада и саплиће се, обавља се обичај који се назива летење.

¹² Летење. У овој речи на првом slogу је дугоуслазни акценат.

Tom prilikom pozovu se susjedi, najčešće djeca. Na sred dvorišta se stavi stolica ili omanji stolić na koji se postavi pogača. Dvoje djece uhvate pod ruke dijete koje je predmet običaja i blago ga odignu od zemlje, te ga triput pronesu oko stolića. Dok ga pronose, ostala djeca ga lagano dlanovima udaraju po zadnjici uz uzvike „let', let', let'...“ Ovaj običaj obavlja se da bi dijete što lakše prohodalo, odnosno da bi se otklonila djetetova nespretnost koja izaziva spoticanje.

Uz ovaj običaj često se na dvorište postavljao i bijela plahta na koju su se stavljali različiti alati, školski pribor i slično. Odrasli ukućani i susjedi se potom okupe oko platna na koje su stavili dijete i očekuju koji predmet će dijete izabrati. Vjerovalo se da će djetetu u životu osnovni alat u radu biti upravo onaj predmet za koji se prvo uhvati. Po riječima kazivača, nazočni bi navijali priželjkujući da se određeni predmet prvi nađe na djetetovom putu. Tako bi djed navijao da dijete uhvati plug da bi bio dobar zemljoradnik, mama da uhvati bilježnicu i olovku da bi bio dobar učenik i slično.

Polazak djeteta u školu. I danas polazak djeteta u školu predstavlja poseban trenutak u životu obitelji. Tada se također nastojalo da mu prvi školski dani prođu što mirnije, da bi se što prije naviklo na novu situaciju i nove obaveze. Za polazak u školu djetetu se obavezno kupovala nova odjeća i obuća. Prvog dana u školi su se nosili darovi učitelju, odnosno učiteljici. Roditelji dječaka učiteljici bi obavezno nosili pijetla, a roditelji djevojčice kokoš. Ovaj se običaj zadržao do sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Djedovi bi, pak, darivali svećenika prasetom, s ciljem da dijete dobije recitaciju za dan svetog Sa-

Том приликом позову се комшије, најчешће деца. На сред дворишта се стави столица или омањи столић на који се постави погача. Двоје деце ухвате под руке дете које је предмет обичаја и благо га одигну од земље, те га трипут пронесу око столића. Док га доносе, остала деца га лагано длановима ударају по задњици уз узвике „лет', лет', лет'...“ Овај обичај обавља се да би дете што лакше проходило, односно да би се оtkлонила дететова несpreтност која изазива спотицање.

Уз овај обичај често се на двориште постављао и бели чаршав на који су се стављали различити алати, школски прибор и слично. Одрасли укућани и комшије се потом окупе око платна на које су ставили дете и очекују који предмет ће дете одабрати. Веровало се да ће детету у животу основни алат у раду бити управо онај предмет за који се прво ухвати. По речима казивача, присутни би навијали прижељкујући да се одређени предмет први нађе на дететовом путу. Тако би деда навијао да дете ухвати плуг да би био добар земљорадник, мама да ухвати свеску и оловку да би био добар ученик и слично.

Полазак детета у школу. И данас полазак детета у школу представља посебан тренутак у животу породице. Тада се такође настојало да му први школски дани прођу што мирније, да би се што пре навикло на нову ситуацију и нове обавезе. За полазак у школу детету се обавезно куповала нова одећа и обућа. Првог дана у школи носили су се дарови учитељу, односно учитељици. Родитељи дечака учитељици би обавезно носили петла, а родитељи девојчице кокошку. Овај обичај задржао се до седамдесетих година прошлог века. Деде би, пак, даривале свештеника прасетом, са циљем да дете добије рецитацију за дан светог Саве. И поред

ve. I pored polaska u školu, učitelji su često bili darivani. U jesen, nakon berbe grožđa, učiteljici se nosila velika posuda sa najljepšim grozdovima.

Inicijacija. Zanimljivo je da na ovim prostorima, pa tako ni u Negoslavcima, nisu zabilježeni običaji u vezi sa prelaskom iz djetinjstva u dječastvo, odnosno djevojaštvo. I dječaci i djevojčice su, sukcesivno, sukladno razvoju snage i odrastanju, počinjali raditi teže poslove, ali posebnog procesa inicijacije nije bilo.

Svadba. U Negoslavcima se ne pamti strogi dogovor svadbe među roditeljima ženika i nevjeste. Mladi su slobodno stupali u brak, ali su se prije toga obavljali dogovori oko miraža, tjeka svadbe i ostalih pojedinosti.

Svadbi je uvijek prethodila simbolična prosidba. Buduća svekrva bi, s mužem, sinom i najbližom rodbinom odlazila kod roditelja buduće snahe noseći crvenu jabuku i novac ili neki predmet od zlata. Nošenje jabuke na dar zabilježeno je još u memoarima Spiridona Jovića, u kojima govori o običajima stanovnika Slavonske vojne granice.¹³ U kući buduće mlade obavljalo se prstenovanje, odnosno zaruke. Mladoženjin djed ili stric prije samog zaručivanja drži govor, nazdravlja i blagosilja buduće mladence. Samo prstenovanje obavlja se uz izgovaranje Molitve Gospodnje. Nakon prstenovanja pristupa se bogatom ručku uz razgovor oko organiziranja svadbe, a nazočni daruju buduće mladence novcem i određenim poklonima.

Samoj svadbi prethodi pozivanje gostiju, odnosno svatova. Ovo obavljaju tzv.

¹³ Usp. Jović, Spiridon. Etnografska slika Slavonske vojne granice. Beograd: Čigoja štampa, 2004., str. 81.

поласка у школу, учитељи су често били даривани. У јесен, након бербе грожда, учитељици се носила велика посуда са најлепшим гроздовима.

Иницијација. Занимљиво је да на овим просторима, па тако ни у Негославцима, нису забележени обичаји у вези са преласком из детињства у дечаштво, односно девојаштво. И дечади и девојчице су, сукцесивно, у складу са развојем снаге и одрастањем, почињали да раде теже послове, али посебног процеса иницијације није било.

Свадба. У Негославцима се не памти строги договор свадбе међу родитељима младића и девојке. Млади су слободно ступали у брак, али су се пре тога обављали договори око миража, тока свадбе и осталих појединости.

Свадби је увек претходила симболична просидба. Будућа свекрва би, са мужем, сином и најближом родбином одлазила код родитеља будуће снаје носећи црвену јабуку и новац или неки предмет од zlata. Ношење јабуке на дар забележено је још у мемоарима Спиридона Јовића, у којима говори о обичајима становника Славонске војне границе.¹³ У кући будуће младе обављало се прстеновање, односно заруке. Младожењин деда или стриц пре самог заручивања држи говор, наздравља и благосиља будуће младенце. Само прстеновање обавља се уз изговарање Молитве Господње. Након прстеновања приступа се богатом ручку уз разговор око организовања свадбе, а присутни дарују будуће младенце новцем и одређеним поклонима.

Самој свадби претходи позивање гостију, односно сватова. Ово обављају тзв.

¹³ Упор. Јовић, Спиридон. Етнографска слика Славонске војне границе. Београд: Чигоја штампа, 2004., стр. 81.

krtani, mladići koji su bili zaduženi za pozivanje svatova. Prije polaska u zvanice, buduća svekrva dariva krtane ručnicima, šeširima i čuturrom u koju je natočena najfinija rakija koju će krtani nuditi uzvanicima. Nakon što obave svoj zadatak, krtani su se sutradan zabavljali na pomalo morbidan način. Sakupili bi se i zakopali u zemlju živog pijetla, tako da mu nad zemljom ostane vidljiva samo glava. Natjecali bi se u gađanju pijetlove glave letvom kojom bi odmjerili udaljenost od pijetla do mjesta sa kojeg će je puštati ka pijetlu, čemu bi prethodila novčana opklada nazočnih. Krtan koji prvi pogodi pijetla u glavu odnosio bi prikupljeni novac. No, pogodak bi bio prava rijetkost, s obzirom da bi ostali krtani onom koji gađa zavezali oči i zavrtjeli ga par puta, zbog čega je bilo gotovo nemoguće prije svega pogoditi pravaц u kom se nalazi pijetao.

Kazivač Zora Savić nema sjećanja na ovaj običaj, ali navodi da su krtani mladići koji na sam dan svadbe imaju ulogu da u ponoć objavljuju poklone mladencima. Međutim, oni bi na sam dan svadbe, prilikom odlaska po mladu, iz njenoga dvorišta ukrali pijetla kom bi vezali noge i potom ga objesili o drvenu motku, te ga tako zavezanog i obješenog nosili u svadbenoj povorci skroz do mladoženjine kuće.

Na sam dan svadbe svatovi najprije odlaze po vjenčanog kuma. Dolaskom kod kuma bivaju počašćeni vinom i rakijom, nakon čega se polazi po mladu. Ukoliko je mlada iz drugog sela, ili iz daljih krajeva, odlazak po kuma se obavljao u ranim jutarnjim satima, ili čak i dan ranije. Dolaskom kod mladinih roditelja najprije se „pregovaralo“ sa mladim bratom ili drugim muškarcem iz kuće oko kupovine mlade. Kada je konačno postignut dogovor, mladu su iz kuće izvodili djeveri koji su „otkupili“ mladu. Običaj je da su

krtani, momci koji su bili zaduženi za pozivanje svatova. Пре поласка у званице, будућа свекрва дарује кртане пешкирима, шеширима и чутуром у коју је наточена најфинија ракија коју ће кртани нудити узваницима. Након што обаве свој задатак, кртани су се сутрадан забављали на помало морбидан начин. Сакупили би се и закопали у земљу живог петла, тако да му над земљом остане видљива само лава. Такмичили би се у гађању петлове главе летвом којом би одмерили удаљеност од петла до места са ког ће је пуштати ка петлу, чему би претходила новчана опклада присутних. Кртан који први погоди петла у главу односио би сакупљени новац. Но, погодак би био права реткост, с обзиром да би остали кртани оном који гађа завезали очи и завртјели га пар пута, због чега је било готово немогуће пре свега погодити прavaц у ком се налази петао.

Казивач Зора Савић нема сећања на овај обичај, али наводи да су кртани момци који на сам дан свадбе имају улогу да у поноћ објављују поклоне младенцима. Међутим, они би на сам дан свадбе, приликом одласка по младу, из њеног дворишта украли петла ком би везали ноге и потом га обесили о дрвену мотку, те га тако завезаног и обешеног носили у свадбеној поворци скроз до младожењине куће.

На сам дан свадбе сватови најпре одлазе по венчаног кума. Доласком код кума бивају почашћени вином и ракијом, након чега се полази по младу. Уколико је млада из другог села, или из даљих крајева, одлазак по кума се обављао у раним јутарњим сатима, или чак и дан раније. Доласком код младиних родитеља најпре се „преговарало“ са младим братом или другим мушкарцем из куће око куповине младице. Када је коначно постигнут договор, младу су из куће изводили дeвeри који су „откупили“ младу. Обичај је да су дeвeри

djeveri mladoženjina neoženjena braća ili neoženjeni muškarci iz mladoženjine bliže rodbine. No, ukoliko nije bilo muškaraca koji bi obavljali ovu ulogu, nju je vršila mladoženjina neudata sestra, ili bilo koja druga neudata djevojka iz mladoženjine familije, koja se tada naziva djeveruša. Mlada bi, po njihovom dolasku, kitila djevere i viđenije svatove, među kojima i kuma, svekra, starog svata, kao i barjak, nakon čega bi se pošlo ka mladoženjinoj kući, čemu je prethodio odlazak u crkvu na vjenčanje.

Na odlasku ka crkvi, a po dolasku u Negoslavce, ispred mladenaca su išla dva krtana, koji su skroz do ulaska u crkvu metlom meli ispred budućih supružnika. Govorilo se da će na taj način pomesti i otjerati svako зло koje bi im se moglo naći na životnom putu, a nakon što obave vjenčanje i prime božji blagoslov, više nikakvo зло im se ne može nametnuti.

Na vjenčanju se obavljao privez. Ovo je običaj koji nije uvijek prakticiran, a mogao je biti kućanski, kumovski ili starosvatovski, ovisno o tomu tko ga je obavljao. Pored ručnika kojim su se vezivale ruke mladenaca, jedan poveći komad platna, koji se nazivao privez, vezivao se oko njih, tako da se veže oko mladinoг lijevog lakta, preko leđa mladenaca, do mladoženjinog desnog lakta. Privez na mladencima ostaje do svršetka ceremonije vjenčanja. Kućanski privez najčešće je obavljala svekrva. Privezno platno mlada je trebala iskoristiti za šivanje haljine.

Nakon vjenčanja, dio vremena se u veselju provodio u crkvi. Potom bi svatovi odlazili u mladenačku kuću, gdje bi se nastavilo veselje do kasno u noć. Svatove su najčešće uveseljavali tamburaši, u

mladožeњина неожењена браћа или неожењени мушкарци из младожењине ближе фамилије. Но, уколико није било мушкараца који би обављали ову улогу, њу је вршила младожењина неудата сестра, или било која друга неудата девојка из младожењине фамилије, која се тада назива дјеверуша. Млада би, по њиховом доласку, китила девере и виђеније сватове, међу којима и кума, свекра, старог свата, као и барјак, након чега би се пошло ка младожењиној кући, чему је претходило одлазак у цркву на венчање.

На одласку ка цркви, а по доласку у Негославце, испред млadenaца су ишла два кртана, који су скроз до улaska у цркву метлом чистили испред будућих супружника. Govорило се да ће на тај начин очистити и отерати сво зло које би могло да им се нађе на животном путу, а након што обаве венчање и приме бојжи благослов, више никакво зло не може да им се наметне.

На венчању се обављао привез. Ово је обичај који није увек практикован, а могао је да буде кућански, кумовски или старосватовски, у зависности ко га је обављао. Поред пешкира којим су се везивале руке млadenaца, један повећи комад платна, који се називао привез, везивао се око њих, тако да се веже око младиног левог лакта, преко леђа млadenaца, до младожењиног десног лакта. Привез на млadenцима остаје до завршетка церемоније венчања. Кућански привез најчешће је обављала свекрва. Привезно платно млада је требала да искористи за шивање хаљине.

Након венчања, део времена се у весељу проводио у цркви. Потом би сватови одлазили у млadenaчку кућу, где би се наставило весеље до касно у ноћ. Сватове су најчешће увесељавали тамбураши, у

давна времена i гајдаши, а у новије време тамбурашима су се придруживали и хармоникаши. Током свадбеног веселја најчеће пlesало коло на једну страну, коло на две стране, шестика и кукуњешце. У поноћ се са младом плесао свадбени плес познат под називом кетуш.

Po dolasku u mladoženjino dvorište, mladu дочекује раширено платно од дереклије које је приредила свекрва. Свекрва је одлучивала колико дугачко ће бити прострто платно. Невјести је тада везивана кецелја, као новој домаћици у кући, након чега је требала ходати платном по којем су испред и иза ње свекрва и остали сватови бацали новчиће. Све док неко купити. Док купи новце, више јој се „џоравна снаша“, што је био знак да се негде иза ње налази још новчића које мора закупити. Приликом купљења новчића пjeвала се пjesма Стери платно, којом се исказивала добродошлица новом члану обitelji, односно снахи. Текст ове пjesме је слjедећи:

„Lepog Jove¹⁴ majko,
Steri platno pa uvedi zlato.
To je zlato jedva dočekato.“

Nakon što pokupi sve novce, mlada је морала закупити платно и бацити га на кров куће. С обзиром да је због дужине платна ово често био тежака задатака, у помоћ јој је прилазио дјевер. Вјерованје каже да ће снаша, уколико платно остане на крову, остати у кући, а уколико падне – отићи из куће. Софија Амиджић је навела примјер када је снаши пало платно са крова, због чега се до краја свадбе лоше осјећала, а из куће, наравно, никада није отишла.

Poslije bacanja platna, свекрва је снаху даривала новом постељином. Потом се снаши на кућном прагу у руке даје

¹⁴ У овом стиху мјесто наведеног имена изговарало име младожење.

давна времена и гајдаши, а у новије време тамбурашима су се придруживали и хармоникаши. Током свадбеног веселја најчешће се играло коло на једну страну, коло на две стране, шестика и кукуњешце. У поноћ се са младом плесао свадбени плес познат под називом кетуш.

Po dolasku u mladožeњino dvorište, mladu дочекује раширено платно од дереклије које је приредила свекрва. Свекрва је одлучивала колико дугачко ће да буде прострто платно. Невести је тада везивана кецеља, као новој домаћици у кући, након чега је требала да хода платном по ком су испред и иза ње свекрва и остали сватови бацали новчиће. Све док неко баца новчиће, млада је морала да их купи. Док купи новце, више јој се „ћоравна снаша“, што је био знак да се негде иза ње налази још новчића које мора да покупи. Приликом купљења новчића певала се пjesма Стери платно, којом се исказивала добродошлица новом члану породице, односно снаји. Текст ове пjesме је слjедећи:

„Lepog Jove¹⁴ majko,
Steri platno pa uvedi zlato.
To je zlato jedva dočekato.“

Nakon што покупи све новце, млада је морала да сакупи платно и баца га на кров куће. С обзиром да је због дужине платна ово често био тежак задатак, у помоћ јој је прилазио дјевер. Вјерованје каже да ће снаша, уколико платно остане на крову, остати у кући, а уколико падне – отићи из куће. Софија Амиџић је навела примјер када је снаши пало платно са крова, због чега се до краја свадбе лоше осјећала, а из куће, наравно, никада није отишла.

Posle bacanja platna, свекрва је снају даривала новом постељином. Потом се снаши на кућном прагу у руке даје млаће

¹⁴ У овом стиху се уместо наведеног имена изговарало име младожење.

mlađe muško dijete, po mogućnosti beba, koga tri puta diže uvis, a potom daruje ručnikom. Ovo se radilo iz vjerovanja da će stoga prvo dijete koje rodi biti muško. Na ulasku u kuću, snaša je iz poštovanja svima ljubila ruke.

Prvoga dana poslije svadbe, u kuću mladenaca su se skupljale susjedi i prijatelji na čast, a tom je prilikom poslužjenje obavljala snaša. Zaузврат, nazočni daruju mladu novcem i drugim poklonima.

Nije poznato da se za svatove dogovarao miraz. Kao nepisano pravilo važio je običaj da sa mladom njeni roditelji spremaju namještaj, posteljinu i sve što je potrebno za mladenačku sobu. Uz navedeno, mlada sa sobom nosi i sve svoje ručne radove koje je izrađivala u slobodno vrijeme, ili sa namjerom, odnosno za удају. Djevojke su sebi uglavnom šile košulje od dereклије koje nisu носиле све до удаје. Као поклон, младенцима су младини родитељи даривали још и дукате и земљу. Трошкове сватова родитељи млaденaca нису дијелили, већ је свако финансирао дио припрема у својој кући.

Smrt. Смрт је свршетак животног циклуса. Овај догађај обилује различитим обичајима, али за све важи да се штованју према преминулом даје велики значај. Највећи значај придаје се смрти главе обitelji, односно најстаријег мушкарца. Обичај је да тело преминулог преноћи у кући прије самог погребa. Свећеник над преминулим чита дванаест еванђeља. Потом се износи тзв. тајна вечера. Подно ногу преминулог на под се простире бијело платно на које се поставља насечено сухо месо, искомадана пogaча и срче са ракијом. Назочни се окупе око платна, заједно изговоре Молитву Господњу, а потом узму од свега по мало. Прilikом узимања ракије, трипут се на под из срчета одаспе

мушко дете, по могућности беба, кога три пута диже у ваздух, а потом дарује пешкиром. Ово се радило из уверења да ће стoга прво дете које роди бити мушко. На уласку у кућу, снаша је из поштовања свима љубила руке.

Првог дана после свадбе, у кућу млaденaca су се скупљале комшије и пријатељи на част, а том приликом послужење је обављала снаша. Заузврат, присутни дарују младу новцем и другим поклонима.

Није познато да се за сватове договарао мираз. Као неписано правило важио је обичај да са младом њени родитељи спремају намештај, постељину и све што је потребно за млaденачку собу. Уз наведено, млада са собом носи и све своје ручне радове које је израђивала у слободно време, или са намером, односно за удају. Дeвојке су себи углавном шиле кошуље од дереклије које нису носиле све до удаје. Као поклон, младенцима су младини родитељи даривали још и дукате и земљу. Трошкове сватова родитељи млaденaca нису делили, већ је свако финансирао део припрема у својој кући.

Smрт. Смрт је завршетак животног циклуса. Овај догађај обилује различитим обичајима, али за све важи да се поштовању према преминулом даје велики значај. Највећи значај придаје се смрти главе породице, односно најстаријег мушкарца. Обичај је да тело преминулог преноћи у кући пре самог погребa. Свештеник над преминулим чита дванаест јеванђеља. Потом се износи тзв. тајна вечера. Подно ногу преминулог на под се простире бело платно на које се поставља насечено суво месо, искомадана пogaча и срче са ракијом. Присутни се окупе око платна, заједно изговоре Молитву Господњу, а потом узму од свега по мало. Прilikом узимања ракије, трипут се на под из срчета одаспе

malo rakije „за покој души“. Након што сви назоћни пробају по мало од понуђеног, поново се изговара Молитва Господња, тајна вечера се купи и односи.

Сутрадан, на дан погребa, тјело покојника се најпριје односи у цркву, гдје се очитa молитва за покој душе, након чега од цркве ка гробљу креће посмртна поворка. Умјесто у цркву у центру, у новије се вријеме тјело покојника односи у цркву на гробљу, гдје се обавља спровод. У том случају, посмртна поворка креће од куће. Након спровода, обичај је да укућани преминулог позивају назоћне на даћу, односно ручак који се обавља „за покој души“.

Послиједњих година посмртна поворка не пролази селом, већ се преминулог одвози у цркву на гробљу.

Поред редовних животних догађаја, који мање или више имају свој предвиђени тјек и моменте у којима се одвијају, постоје и специфични догађаји који нису унапријед испланирани до одређеног момента. Један такав догађај је и изградња куће.

У Негославцима је било уобичајено да сви чланови обitelji од рођења до смрти остају на огњишту. Глава обitelji увијек је био најстарији мушкарац, обично дјед или отац, уколико је дјед преминуо. Сви чланови обitelji били су на неки начин одговорни глави обitelji, односно најстаријем мушкарцу, који је често имао задњу ријеч приликом доношења одлука релевантних за цијелу обitelj.

Но, уколико просторни услови намећу потребу за дијелjenjem, доноси се одлука о изградњи новог домаћинства за једног од синова. Интересантно је да је овдје најмлађи син остајао на родном огњишту, док

мало ракије „за покој души“. Након што сви присутни пробају по мало од понуђеног, поново се изговара Молитва Господња, тајна вечера се купи и односи.

Сутрадан, на дан погребa, тело покојника се најпριје односи у цркву, где се очита молитва за покој душе, након чега од цркве ка гробљу креће посмртна поворка. Уместо у цркву у центру, у новије време тело покојника се односи у цркву на гробљу, где се обавља опело. У том случају, посмртна поворка креће од куће. Након сахране, обичај је да укућани преминулог позивају присутне на даћу, односно ручак који се обавља „за покој души“.

Последњих година посмртна поворка не пролази селом, већ се преминулог одвози у цркву на гробљу.

Поред редовних животних догађаја, који мање или више имају свој предвиђени ток и моменте у којима се одвијају, постоје и специфични догађаји који нису унапред испланирани до одређеног момента. Један такав догађај је и изградња куће.

У Негославцима је било уобичајено да сви чланови породице од рођења до смрти остају на огњишту. Глава породице увек је био најстарији мушкарац, обично деда или отац, уколико је деда преминуо. Сви чланови породице били су на неки начин одговорни глави породице, односно најстаријем мушкарцу, који је често имао задњу реч приликом доношења одлука релевантних за целу породицу.

Но, уколико просторни услови намећу потребу за дељењем, доноси се одлука о изградњи новог домаћинства за једног од синова. Интересантно је да је овде најмлађи син остајао на родном огњишту, док су

su stariji sinovi, ukoliko postoji potreba, selili iz kuće i gradili nove domove.

Prilikom izgradnje kuće obično se sazivala moba, koja je ponovo bila uzajamnog karaktera. No, ukoliko među ljudima koji su došli da pomognu u izgradnji bez naknade nije bilo majstora, неко ко је стручан за зиданје и кровне конструкције морао је бити плаћен.

Најсвећанији тренутак у изградњи куће јест постављање крова, односно покривање. Обичај који је и данас назоћан у селу јест да се приликом покривања на рог истиће барјак. У помоћ приликом покривања долази велики број сусједa и пријатеља. Сви они, као и сви они који не судјелују у покривању, из поштовања према домаћину, доносе поклоне које истићу на барјак. Поклоне најчеће чине кошуље и други одјевни предмети, као и пиће, кавa и слично. Поклони на барјаку намењен је главном мајстору, мада се примљени поклони данас, у знак захвалности, дијеле свима који су судјеловали у подизању крова.

старији синови, уколико постоји потреба, селили из куће и градили нове домове.

Приликом изградње куће обично се сазивала моба, која је поново била узajамног карактера. Но, уколико међу људима који су дошли да помогну у изградњи без накнаде није било мајстора, неко ко је стручан за зидање и кровне конструкције морао је да буде плаћен.

Најсвећанији тренутак у изградњи куће јесте постављање крова, односно покривање. Обичај који је и данас присутан у селу јесте да се приликом покривања на рог истиче барјак. У помоћ приликом покривања долази велики број комшија и пријатеља. Сви они, као и сви они који не учествују у покривању, из поштовања према домаћину, доносе поклоне које истићу на барјак. Поклоне најчешће чине кошуље и други одевни предмети, као и пиће, кафа и слично. Поклони на барјаку намењен је главном мајстору, мада се примљени поклони данас, у знак захвалности, деле свима који су учествовали у подизању крова.

Zabavni život

Igranke. Прије Другог свјетског рата игранке су се организовале на центру, пред црквом. Ту би се младеж скупљала и забављала од седам до девет сати увече. Ово би била одлична прилика да се млади боље упознају, друже, али и да се залјубе, из чега би након неког времена често произлазио и брак.

Послије Другог свјетског рата, након изградње кина, забаве и игранке су се одржавале суботом и недјелјом у кино сали. Обичај је био да на игранку дјевојке

Забавни живот

Игранке. Пре Другог светског рата игранке су се организовале на центру, пред црквом. Ту би се омладина сакупљала и забављала од седам до девет часова увече. Ово би била одлична прилика да се млади боље упознају, друже, али и да се залјубе, из чега би након неког времена често произашао и брак.

После Другог светског рата, након изградње биоскопа, забаве и игранке су се одржавале суботом и недељом у биоскопској сали. Обичај је био да на игранку

dođu sa svojim roditeljima. Majke bi tada stale sa strane, uz zidove, dok bi djevojke plesale sa mladićima na sred sale.

Nije postojalo strogo pravilo o tome ko započinje kolo i u kojem momentu. Obično je orkestar taj koji melodijom nameće ples. Orkestar, načinjen najčešće od tamburaša i violiniste kog su svi poznavali pod nadimkom Keno, a kasnije i harmonikaša, dok je u davnija vremena bilo i gajdaša, kada zasniva, svi se hvataju u kolo. Kolovođa je obično bio jedan od mladića, mada nije imao značajniju ulogu. Djevojka bi mladiću stajala s lijeve strane. Kolo, koje je moglo da bude otvoreno i zatvoreno, bi se kretalo suprotno od kretanja kazaljke na satu, odnosno desnom nogom u desnu stranu. Pored kola, plesali su se i plesovi u paru i plesovi u trojkama. Od kola najčešće se plesalo kolo na jednu stranu, kolo na dve strane, šestica, kukunješce. U parovima su se plesali valcer i tango od novijih, te podvoje ili dvoje kao starija igra. Od igara u trojkama igrao se logovac. Pred početak valcera ili tanga, mladići i djevojke bi se podijelili na dva kraja sale, a potom bi mladići prilazili odabranim djevojkama i uz naklon zamolili za ples.

Igranka je, pored plesnih igara bila ispunjena i šaljivim igrama i drugim aktivnostima. Prilikom igranki bi školska djeca prodavala svoje likovne radove. Nekoliko domaćica bi pravilo torte koje su se na igrankama prodavale na putem licitacije. Također, kao i na zabavama danas, prodavao bi se ples srca. Postojala je i šaljiva igra koja se nazivala šaljivi zatvor. Na jednom mjestu u sali bi se napravio kvadrat od krep papira koji bi predstavljao šaljivi zatvor. Određeni mladić bi čuvaru platio da se određena djevojka „odvede u zatvor“, te bi nakon određenog

devojke dođu sa svojim roditeljima. Majke bi tada stale sa strane, uz zidove, dok bi djevojke plesale sa momcima na sred sale.

Није постојало строго правило о томе ко започиње коло и у ком моменту. Обично је оркестар тај који мелодијом намеће игру. Оркестар, сачињен најчешће од тамбураша и виолинисте ког су сви познавали под надимком Кено, а касније и хармоникаша, док је у давнија времена било и гajдаша, када засвира, сви се хватају у коло. Коловођа је обично био један од момака, мада није имао значајнију улогу. Девочка би момку стајала са леве стране. Коло, које је могло да буде отворено и затворено, би се кретало супротно од кретања казаљке на сату, односно десном ногом у десну страну. Поред кола, играле су се и паровне игре и игре у тројкама. Од кола најчешће се играло коло на једну страну, коло на две стране, шестица, кукуњешце. У паровима су се играли валцер и танго од новијих, те подвоје или двоје као старија игра. Од игара у тројкама играо се логовац. Пред почетак валцера или танга, момци и девојке би се поделили на два краја сале, а потом би момци прилазили одабраним девојкама и уз наклон замолили за плес.

Игранка је, поред плесних игара била испуњена и шаљивим играма и другим активностима. Приликом игранки би школска деца продавала своје ликовне радове. Неколико домаћица би правило тортe које су се на игранкама продавале на путем лицитације. Такође, као и на забавама данас, продавао би се плес срца. Постојала је и шаљива игра која се називала шаљиви затвор. На једном месту у сали направио би се квадрат од кrep папира који би представљао шаљиви затвор. Одређени момак би чувару платио да се одређена девојка „одведе у затвор“, те би

vremena čuvaru pristupio drugi mladić koji bi „otkupio“ slobodu za tu djevojku. Zatvorenik je mogao biti i mladić, a „osloboditelj“ djevojka. Sav novac koji bi se u navedenim aktivnostima sakupio ostavljao bi se za potrebe društvenog prostora, odnosno kino sale.

Po riječima kazivača¹⁵, običaj je bio da se na svaki svetac odlazi u crkvu na liturgiju. Poslije liturgije, narod bi se obavezno zadržavao pred crkvom, gdje bi zasvirala harmonika, a mladi se hvatali u kolo. Tada bi najčešće djevojke stajale do onih mladića koji im se sviđaju i obratno.

Mladenci. Na praznik Mladenci seoske babe su u kavani organizirale veselje za sebe. Prema tvrdnji kazivača, babama su u kavani čitave večeri svirali tamburaši, dok bi se one natjecale u ispijanju vina. Cilj je bio popiti četrdeset čaša vina, čiji broj simbolizira četrdeset mladenaca.

Igranke i ostale zabave nisu se ni u kom slučaju organizirale za vrijeme Uskršnjeg posta. Tada se nije smelo ni igrati, ni plesati, a mladi bi u večernjim satima, mjesto na igranke, odlazili u šetnju po selu.

Prela i sedenjke. Najviše slobodnoga vremena bilo je zimi, nakon što se posvršavaju svi poljski radovi. Tada je preostajala samo briga o stoci i živini, te poneka svinjokolja. Žene su tada imale najviše slobodnoga vremena. No, ni slobodno vrijeme se nije provodilo u odmoru. Žene bi se u slobodno vrijeme najčešće bavile ručnim radom, same ili u skupini s drugim ženama.

Prije Drugog svjetskog rata sedenjke i prela su se često organizirale. Tom bi se prilikom žene okupile u kući jedne

¹⁵ Savić, Zora. Usmeno priopćenje. 18. 02. 2011.

након одређеног времена чувару приступио други момак који би „откупио“ слободу за ту девојку. Затвореник је могаоада буде и момак, а „ослободилац“ девојка. Сав новац који би се у наведеним активностима сакупио остављао би се за потребе друштвеног простора, односно биоскопа.

По речима казивача¹⁵, обичај је био да се на сваки светац одлази у цркву на литургију. После литургије, обавезно би се народ задржавао пред црквом, где би засвирала хармоника, а млади се хватали у коло. Тада би најчешће девојке стајале до оних момака који им се свиђају и обрнуто.

Младенци. На празник Младенци сеоске бабе су у кафани организовале весеље за себе. Према тврдњи казивача, бабама су у кафани читаве вечери свирали тамбураши, док би се оне такмичиле у испијању вина. Циљ је био да се попије чetrdeset чаша вина, чији број симболише чetrdeset млaденаца.

Игранке и остале забаве нису се ни у ком случају организовале за време Васкршњег поста. Тада се није смело ни играти, ни плесати, а млади би у вечерњим сатима, уместо на igranke, одлазили у шетњу по селу.

Прела и седењеке. Највише слободног времена било је зими, након што се завршавају сви пољски радови. Тада је преостајала само брига о стоци и живини, те понека свињокоља. Жене су тада имале највише слободног времена. Но, ни слободно време се није проводило у одмору. Жене би се у слободно време најчешће бавиле ручним радом, same или у групи са другим женама.

Пре Другог светског рата седењеке и прела су се често организовале. Том приликом жене би се окупиле у кући једне од

¹⁵ Савић, Зора. Усмено саопштење. 18. 02. 2011.

od žena koja također sudjeluje u zajedničkom radu, te bi uz priču, pjesmu i zabavu, do kasno u noć, prele, tkale, vezle, štrikale i heklale. Najčešće su se tkale dereklije, vezle košulje i drugi odjevni predmeti, izrađivali ćilimi, krpare, ponjavice, vreće, torbice, odjevni predmeti od vune, jorgani, različiti pokrivači, radne kecelje za svinjokolje i slične događaje i drugo. U veženju je bio karakterističan tzv. kosovski vez.

U ovim su se prigodama pjevale razne pjesme, a kazivači su se prisjetili nekih: *Čija frula onim šorom svira, Škripi đeram, Čoban tera ovčice, Višnjičica*. Pored navedenih, za ovaj kraj tipični su bili i bećarci, te različite svatovske pjesme.

Kulturni amaterizam. Začeci kulturnog amaterizma naziru se još 1907. godine, kada učitelj Metikoš osniva pjevačko društvo¹⁶. Današnje kulturno-umjetničko društvo „Bekrija“, međutim, kao godinu zvaničnog početka kulturnog amaterizma u selu uzima 1919. godinu, kada je pjevačko društvo „Sloga“ imalo svoj prvi nastup.¹⁷ Godine 1921., nakon nekoliko godina varijacija u kvaliteti rada, društvo preuzima najprije Glišo Babović, naposljetku Miloš Grujin Bekrija, pod čijim okriljem društvo biva konstituirano pod nazivom „Ratarsko pevačko društvo Srbadija“. U to vrijeme, seoske amatere okuplja zbor koji, pored nastupa na zabavama, pjeva i kao crkveni zbor prilikom liturgije. O kvaliteti društva govori i činjenica da su u svojim programima izvodili i Mokranjčeve Rukoveti. Pored zbora, negoslavački amateri se bave i glumom., bilježeći brojne nastupe ponajviše u okolnim selima, prikazujući

žena koja takođe učestvuje u zajedničkom radu, te bi uz priču, pjesmu i zabavu, do kasno u noć, prele, tkale, vezle, štrikale i heklale. Najčešće su se tkale dereklije, vezle košuđe i drugi odjevni predmeti, izrađivali ћилими, крпаре, поњавице, вреће, торбице, одевни предмети од вуне, јоргани, различити покривачи, радне кецеље за свињокоље и сличне догађаје и друго. У везењу је био карактеристичан тзв. косовски вез.

У овим приликама певале су се разне песме, а казивачи су се присетили неких: *Чија фрула оним шором свира, Шкрпину ђерам, Чобан тера овчице, Вишњичица*. Пород наведених, за овај крај типични су били и бећарци, те различите сватовске песме.

Културни аматеризам. Зачеци културног аматеризма назире се још 1907. године, када учитељ Метикош оснива Певачко друштво¹⁶. Данашње културно-уметничко друштво „Бекрија“, међутим, као годину званичног зачетка културног аматеризма у селу узима 1919. годину, када је певачко друштво „Слога“ имало свој први наступ.¹⁷ Године 1921., након неколико година варијација у квалитету рада, друштво преузима најпре Глишо Бабовић, напослетку Милош Грујин Бекрија, под чијим окриљем друштво бива конституисано под називом „Ратарско певачко друштво Србадија“. У то време, сеоске аматере окупља хор који, поред наступа на забавима, пева и као црквени хор приликом литургије. О квалитету друштва говори и чињеница да су у својим програма изводили и Мокрањчеве Руквети. Поред хора, негославачки аматери се баве и глумом., бележећи бројне наступе понајвише у околним селима, приказујући

¹⁶ Usp. Kadić, Vladimir; Amidžić-Popovski, Dušanka: Negoslavci: hronika. Negoslavci: Skupština Mesne zajednice Negoslavci, 1988., str. 296.

¹⁷ Usp. Isto.

¹⁶ Упор. Кадић, Владимир; Амиџић-Поповски, Душанка: Негославци: хроника. Негославци: Скупштина Месне заједнице Негославци, 1988., стр. 296.

¹⁷ Упор. Исто.

nekoliko kvalitetnih kazališnih komada, među kojima su „Đido“, „Hajduk Stanko“, „Koštana“ i drugi manji komadi.

U prvim ratnim godinama društvo teško djeluje, da bi potkraj rata ponovo razvilo svoje aktivnosti. No, poslije rata, društvo je ponovo utihnulo, prepuštajući organiziranje priredbi i drugih zabava omladinskoj organizaciji. Tek 1974. se godine ponovo javlja ideja o pokretanju kulturno-umjetničkog društva. Formiran je tada inicijativni odbor, a po osnivanju društva za predsjednika je imenovan Žarko Puškar. Novoosnovano društvo nazvano je po nekadašnjem pokretaču seoskih kulturnih aktivnosti, Milošu Grujину Бекрији и врло брзо се враћа на некадашњу стазу успеха. Nekoliko godina kasnije, rukovođenje društvom preuzima Radivoj Jeckov. U narednim godinama rad je više puta bio prekidан и обнављан, а највећи је разлог за прекиде углавном био недостатак стручно-умјетничког руководећег кадра.

Počетком деведесетих година прошлог stoljeća sav kulturni amaterizam у селу у цијелости је замро и ослањао се искључиво на реализацију културних програма у школи, у складу са наставним планом и програмом. Tek polovicom 1998. године у селу се оснива пододбор Српског културног друштва „Prosvjeta“, којим је пуних десет година руководио Branislav Danilovac. Kulturno-umjetničko društvo „Bekrija“, iako u Republici Hrvatskoj никада званично није регистровано као удруга, успјешно djeluje у саставу „Prosvjetinog“ пододбора у Negoslavcima од његовог оснивања. U vrijeme kada је финансирање рада највећи проблем културног аматеризма, Negoslavčani су се потрудили да и сами допринесу развитку друштва и подизању програмске квалитете. Tako су се, ради

неколико квалитетних позоришних комада, међу којима су „Ђидо“, „Хајдук Станко“, „Коштана“ и други мањи комади.

У првим ратним годинама друштво тешко делује, да би поткraj рата поново развило своје активности. Но, после рата, друштво је поново утихнуло, препуштајући организовање приредби и других забава оmlадинској организацији. Тек 1974. године поново се јавља идеја о покретању културно-уметничког друштва. Formiran је, тада, иницијативни одбор, а по оснивању друштва за председника је именован Жарко Пушкар. Новоосновано друштво названо је по некадашњем покретачу сеоских културних активности, Милошу Грујину Бекрији и врло брзо се враћа на некадашњу стазу успеха. Nekoliko година касније, руковођење друшtvом преузима Радивој Јецков. У наредним годинама рад је више пута био прекидан и обнављан, а највећи разлог за прекиде углавном је био недостатак стручно-уметничког руководећег кадра.

Почетком деведесетих година прошлог века сав културни аматеризам у селу буквално је замро и ослањао се искључиво на реализацију културних програма у школи, у складу са наставним планом и програмом. Тек половином 1998. године у селу се оснива пододбор Српског културног друштва „Prosvjeta“, којим је пуних десет година руководио Branislav Danilovac. Kulturno-umjetničko društvo „Bekrija“, iako u Republici Hrvatskoj никада званично није регистровано као удружење грађана, успешно делује у саставу „Prosvjetinog“ пододбора у Negoslavcima од његовог оснивања. У време када је финансирање рада највећи проблем културног аматеризма, Negoslavčani су се потрудили да и сами допринесу развоју друштва и подизању програмског

smanjenja troškova, negoslavačke žene prihvatile šivenja jednostavnije nošnje ravničarskog tipa. Nošnja je urađena po uzoru na baranjsku narodnu nošnju, što je bio više nego dobrodošao dar društvu na njegovim novim počecima. Vremenom je kupljena i nošnja šumadijskoga tipa, a postojeći se fond nošnji po potrebi i sukladno mogućnostima i danas dopunjava.

Od registracije pododbora, društvo nastavlja da bilježi uspjehe svojih predaka, uglavnom svoj rad bazirajući na radu folklorne sekcije. Na čelu umjetničkog dijela programa društva posljednjih godina izmijenilo se nekoliko umjetničkih voditelja. Radom folklorne sekcije najprije je rukovodio Milovan Maksić, potom Srđan Tatić, Milan Cvijanović, Ljubenko Jović (kao asistent Milana Cvijanovića) i Bojan Lazić. Društvo je sudjelovalo na brojnim manifestacijama lokalnog, regionalnog i međunarodnog karaktera. Njegovi članovi redovito sudjeluju u programima manifestacije Dani kulture Srba istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema, a nekim od programa navedene manifestacije bili su i domaćini. Od nastupa izvan lokala izdvajaju se nastupi u Malom Gradcu u više navrata, zatim u Vojniću, Vrnjačkoj banji, Bijeljini, Pelagićevo, Rumi, Novom Bečeju i drugim mjestima.

Krajem 2008. godine na čelo KUD-a „Bekrija“ došao je Đorđe Vladisavljević, dugogodišnji aktivni član folklorne sekcije. Unazad nekoliko godina umjetničkim dijelom rada društva rukovodi također nekadašnji aktivni član folklorne sekcije, Zoran Abadžić, koji pokreće rad nekoliko folklornih skupina: dvije dječje skupine, omladinske i veteranske. Repertoar društva njeguje narodnu tradiciju, običaje,

kvaliteta. Tako su se, radi umañeña troškova, negoslavačke žene prihvatile šiveña jednostavnije nošnje ravničarskog tipa. Nošnja je urađena po uzoru na barañsku narodnu nošnju, што је био више него добродошао поклон друштву на његовим новим почецима. Временом је купљена и ношња шумадијског типа, а постојећи фонд ношњи по потреби и у складу са могућностима се и данас допуњава.

Од регистрације пододбора, друштво наставља да бележи успехе својих предака, углавном свој рад базирајући на раду фолклорне сеkcије. На челу уметничког дела програма друштва последњих година изменило се неколико уметничких руководилаца. Радом фолклорне сеkcије најпре је руководио Милован Максић, потом Срђан Татић, Милан Цвијановић, Љубенко Јовић (као асистент Милана Цвијановића) и Бојан Лазић. Друштво је учествовало на бројним манифестацијама локалног, регионалног и међународног карактера. Његови чланови редовно учествују у програмима манифестације Дани културе Срба источне Славоније, Барање и западног Срема, а неким од програма наведене манифестације били су и домаћини. Од наступа ван локала издвајају се наступи у Малом Градцу у више наврата, затим у Војнићу, Врњачкој бањи, Бијељини, Пелагићеву, Руми, Новом Бечеју и другим местима.

Крајем 2008. године на чело КУД-а „Бекрија“ дошао је Ђорђе Владисављевић, дугогодишњи активни члан фолклорне сеkcије. Уназад неколико година уметничким делом рада друштва руководи такође некадашњи активни члан фолклорне сеkcије, Зоран Абацић, који покреће рад неколико фолклорних група: две дечје групе, омладинске и ветеранске. Репертоар друштва негује народну

plesove i pjesme srpskoga naroda u Republici Hrvatskoj, ali i tradiciju potekli iz Srbije. Folklorne su točke prilagođene uzrastu i mogućnostima grupe. Na repertoaru se nalaze koreografije Čedomira Čede Ristića, kao i folklorne točke novijeg datuma, čiji autor je umjetnički voditelj društva.

Mnogi su učenici Osnovne škole Negoslavci također aktivni članovi dječje i omladinske folklorne skupine KUD-a „Bekrija“, a do sada je više od 200 djece različitog uzrasta svojim članstvom i aktivnim radom uzelo učešće u igračko-pedagoškom radu KUD-a.

традицију, обичаје, игре и песме српског народа у Републици Хрватској, али и традицију потеклу из Србије. Фолклорне тачке прилагођене су узрасту и могућностима групе. На репертоару се налазе кореографије Чедомира Чеде Ристића, као и фолклорне тачке новијег датума, чији аутор је уметнички руководиолац друштва.

Многи ученици Основне школе Негослави такође су активни чланови дечје и омладинске фолклорне групе КУД-а „Бекрија“, а до сада је више од 200 деце различитог узраста својим чланством и активним радом учествовало у играчко-педагошком раду КУД-а.

Pjevačko društvo „Srbadija“, 1927. godine; prethodnik današnjeg KUD-a „Bekrija“. / Певачко друштво „Србадија“, 1927. године; претеча данашњег КУД-а „Бекрија“.

Današnja dečja i omladinska folklorna skupina. /
Данашња дечја и омладинска фолклорна група.

Bibliografija / Библиографија

1. Амићић, Софија; Амићић, Нада. Усмено саопштење. 11.02.2011.
2. Бабовић, Глигорије. Хроника (рукопис).
3. Cuvaj, A. Građa za povijest školstva Kraljevine Hrvatske i Slavonije od najranijih vremena do danas. Zagreb: Odjel za bogoštovlje i nastavu, 1910.
4. Димић, Жарко. Аустро-турски рат и долазак Аустријанаца у Црем (1683 - 1699 - 1718). Срем кроз векове. Београд: Вукова задужбина, Огранак Беоцин, 2007.
5. Franković, Dragutin. Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj. Zagreb: Pedagoško književni zbor, 1958.
6. Franković, Dragutin (ured.). Zbornik za historiju školstva i prosvjete. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 1969.-1970.
7. Horvat, Rudolf. Srijem: naselja i stanovništvo. Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, 2000.
8. Јачов, Марко. Срем на прелазу два бека (XVII-XVIII). Београд: Свети архијерејски синод Српске православне цркве, 1990.
9. Јовић, Спиридон. Етнографска слика Славонске војне границе. Београд: Чигоја штампа, 2004.
10. Кадић, Владимир; Амићић-Поповски, Душанка. Негославци: хроника. Негославци: Скупштина Месне заједнице Негославци, 1988.
11. Косовац, Мата (уред.) Српска православна митрополија карловачка: по подацима од 1905. Карловци: Саборски одбор, 1910.
12. Ковачевић, Радован. Устанак два Батона. www.scribd.com/doc/USTANAK-DVA-BATONA (Приступ: 01.02.2011.)
13. Крстић, Александар. Време турске власти у Срему. / Срем кроз векове: зборник радова. Београд: Вукова задужбина, Огранак Беоцин, 2007.
14. Lazić, Dušan - Gojko; Majski, Brana. Dudik. Vukovar: Odbor za izgradnju i uređenje memo-rijalnog parka Dudik, 1977.
15. Luetić, Tihana. Hrvatska na tajnim zemljoividima 18. i 19. stoljeća: prikaz. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 1999.
16. Манојловић, Живојин. Трпиња, ја сам твоје дете: песме и народни обичаји. Трпиња: КУД Младост; СКД Просвјета, 2006.
17. Marković, Mirko. Slavonija: povijest naselja i podrijetlo stanovništva. Zagreb: Golden marketing, 2002.

18. Mašek, Anka. Program ukupnog razvoja Općine Negoslavci: u okviru Mikroregije općina Borovo, Erdut, Markušica, Negoslavci, Šodolovci, Trpinja. Osijek: Ekonomski fakultet, 2007.
19. Mažuran, Ive. Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine. Osijek: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad u Osijeku, 1988.
20. Миладиновић, Михајло. Историја Срема. Београд: Општина града Београда, 1903.
21. Миловановић, Слободан; Качавенда, Петар. Бекови Срба: Срби и српске државе и земље. Горњи Милановац, 1992.
22. Поповић, Радослав. Грађа за историју српског покрета у Бојбодини 1848-49. Београд: Српска академија науке и уметности, 1952.
23. Пушкар, Јелица. Усмено саопштење. 09.02.2011.
24. Савић, Зора. Усмено саопштење. 18.02.2011.
25. Szorenyi de Kis, Ladislav. Opis Srijema. Privlaka: Kulturno-informativni centar „Privlačica“, 1989.
26. Ткалец, Крунослав. Школство у Slavoniji у 18. и 19. stoljeću. Županja: -, 1973.
27. Васић, Милоје. Срем и фрушка гора у праисторији, антици и током сеобе народа. / Срем кроз векове: зборник радова. Београд: Вукова задужбина, Огранак Беоцин, 2007.
28. Видац, видовача, видовњача, очаница. <http://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D1%86> (приступ / pristup: 15.02.2011.)

RECENZIJE

knjige: „250 GODINA ŠKOLSTVA U NEGOSLAVCIMA“
autora: Zoran Jakšić, Miroslav Mišanović,
Zorana Vukašinović i Bojan Lazić

Iako se danas položaj knjige i štampanih tekstova menja jer elektronski mediji u izvesnom smislu sužavaju njihovu ulogu, ovaj rukopis potvrđuje da je knjiga još uvek značajno sredstvo informisanja i širenja kulture. Rukopis pod nazivom „250 GODINA ŠKOLSTVA U NEGOSLAVCIMA“, kolektivno je delo grupe autora koji su, vođeni ličnim interesovanjima, pisali o istoriji sela *Negoslavci*. Kao dobri poznavaoци materije koja se obrađuje, knjigu su strukturirali u šest poglavlja koja se međusobno prožimaju i dopunjuju: *Negoslavci kroz istoriju; Uloga crkve u prosvetnom životu Negoslavaca, Istorijske prilike u Hrvatskoj u 17. i 18. veku te počeci školstva, Reforme školstva u vreme Marije Terezije, Razvoj školstva u Negoslavcima i Etnografski prikaz sela Negoslavci*.

U prvom poglavlju, pod nazivom *Negoslavci kroz istoriju*, razvoj sela se opisuje u svetlu istorijskih podataka. Autor ovog poglavlja je Zoran Jakšić, profesor istorije. Prateći razvoj *Srema* kroz vekove, analizirao je prošlost sela. Po njegovim rečima, *Negoslavce* karakteriše povoljan geografski položaj i obeležio ih je život raznih etničkih grupa. Autor ističe da ne postoji istorijski izvor o tačnom nastanku sela. Pretpostavlja se da je selo nastalo u tursko doba, a da naziv potiče od ličnog imena Negoslav. Koristeći različite istorijske izvore, pa i beleške učitelja Žarka Puškara, autor navodi da su Negoslavci naseljeni za vreme velike seobe Srba pod patrijarhom Arsenijem III Čarnojevićem. Razvoj sela se prati od nastanka do današnjih dana, kada selo ima preko 1400 stanovnika (1466 stanovnika po popisu iz 2001. godine). Devetnaesti vek je obojen uticajem revolucionarnih pokreta u Evropi, koji se odrazio na život u Sremu, i naseljavanjem Negoslavaca porodicama iz Bačke. Od događaja koji su obeležili dvadeseti vek izdvajaju se: naseljavanje Negoslavaca solunskim dobrovoljcima (kada je nastala Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca), događaji iz drugog svetskog rata, nastanak Socijalističke federativne republike Jugoslavije i privredni, ekonomski i kulturni napredak zemlje. Kraj XX veka obeležen je događajima vezanim za raspad SFRJ i ratove za jugoslovensko nasleđe. Danas je opština Negoslavci u sastavu Vukovarsko-sremske županije u Republici Hrvatskoj.

Uloga crkve u prosvetnom životu Negoslavaca je poglavlje u monografiji čiji je autor Miroslav Mišanović, diplomirani teolog i veroučitelj. On polazi od istorijske činjenice da su se crkva i škola držale zajedno korak duže kod Srba, nego kod drugih naroda. Autor smatra da su Srbi na području današnje Slavonije i Srema sačuvali

svoj nacionalni i pravoslavni identitet, iako su živeli pod habzburškim patronatom i bili izloženi povremenim duhovnim uticajima rimokatoličke propagande. Rukopis sveštenika Grigorija Babovića (paroh od 1913-1933) predstavlja hroniku perioda od 1922. do 1933. godine u kojoj je predstavljen suživot na relaciji sveštenik – učitelj. Iz ovog zanimljivog eseja saznajemo kako Grigorije Babović opisuje ličnosti učitelja i njihov odnos (pa i sukobe) sa sveštenicima. Inspirativno je kazivanje o seoskom učitelju Petru Metikošu koga pomenuti sveštenik procenjuje kao vrednog, umnog, poštenog, bistrog i intelektualno superiornog u odnosu na druge meštane. U ovom delu monografije čitalac se može bliže upoznati i sa genezom predmeta *Veronauka*. Iako je prisutan istorijski diskontinuitet, danas se u svim razredima osnovne škole izučava *Veronauka* kao izborni predmet, a pohađaju ga gotovo svi učenici. Autor sa izvesnom dozom optimizma konstatuje da su Negoslavci danas skladna crkveno-liturgijska zajednica.

Autorka poglavlja o razvoju školstva u Negoslavcima (*Istorijske prilike u Hrvatskoj u 17. i 18. veku te počeci školstva, Reforme školstva u vreme Marije Terezij i Razvoj školstva u Negoslavcima*) je Zorana Vukašinić, profesor hrvatskog jezika. Po njenim rečima, najstariji podaci govore da je škola podignuta 1761. godine, pokraj seoske crkve. Iz ovog poglavlja saznajemo da nema podataka o tome ko je podigao školu. Prvu zgradu su zvali „Velika škola“. Mnoge informacije o školi prikupljene su usmenim putem. Najviše podataka je sačuvao Gliša Babović. U početku je škola imala samo jedan razred. Ne zna se tačno ni ime prvog učitelja, ali se zna da je to bio magistar Maksim. „Mala škola“ je izgrađena 1894. godine. Pohađali su je učenici prvog i drugog razreda. Do drugog svetskog rata škola je imala četiri razreda. Od školske 1953/54 godine, škola postaje petogodišnja. Narednih godina dobila je šesti, sedmi i osmi razred. Ova škola je 1962. godine pripojena osnovnoj školi „Stjepan Supanc“ u Vukovaru. Nakon raspada bivše Jugoslavije i stvaranja samostalnih država, škola u Negoslavcima je 1998. godine registrovana u Republici Hrvatskoj.

Bojan Lazić, magistar bibliotekarstva, autor je poglavlja: *Etnografski prikaz sela Negoslavci*. On je prikupio podatke posredstvom kazivača i izložio ih u tri dela: demografska slika sela; godišnji običajni ciklus i životni običajni ciklus. Kako kaže autor ovog dela monografije, Negoslavci su danas naseljeni starosedeoćima koji su se doselili krajem 19. i početkom 20. veka iz Bačke (Stapar, Sivac, Obrovac, Plavna, Odžaci, Tovariševo i druga bačka sela) i sa sobom doneli svoje običaje. U selu se pretežno živelo od zemljoradnje i stočarstva. Po rečima autora, u Negoslavcima su živeli pripadnici pravoslavne veroispovesti. Oduvek se govorilo srpskim jezikom i ekavskim izgovorom. Narodnu nošnju su činili tipični sremački odevni elementi, dok su pojedini donešeni iz Bačke, a neki preuzeti iz slavonske odevne tradicije. Kroz godišnji običajni ciklus predstavljeni su praznici koji su se proslavljali u selu (Nova godina, Tucindan, Badnji dan, Božić, Srpska Nova godina, Bogojavljanje, Vrbica, Vaskrs, Đurdevdan i dr.). Životni običajni ciklus povezan je sa događajima koji obiluju različitim običajima: rođenje deteta, krštenje, letenje, polazak deteta u školu, svadbe i smrti. O zabavnom životu saznajemo iz priča o igrankama, prelima i sedeljicama te o kulturnom amaterizmu. Autor vešto rečima „slika“ život Negoslavaca kroz vreme. Bogat i dinamičan

opis događaja i običaja slikovito i iznijansirano daje odgovore na pitanja kako i zašto su Negoslavčani slavili različite praznike i poštovali obrede godišnjeg i životnog običajnog ciklusa.

O prošlosti Negoslavaca autori govore u širem kontekstu, logičkim redom, povezano i sistematizovano. Događaji se lokalizuju u vremenu i prostoru uz stalno ukazivanje na uzročno-posledičnu povezanost među njima. Pouzdana procena događaja zasniva se na različitim istorijskim izvorima (naučna dela; dokumentarni, kartografski i statistički izvori; usmena tradicija; materijalni ostaci iz prošlosti). U rukopisu je opisana prošlost zavičaja, način života, odevanje, tradicionalne svetkovine, znameniti ljudi i dr.

Što se tiče jezičko-stilskog oblikovanja teksta, na primeren način se izlažu informacije i motiviše čitalac za produbljeno proučavanje materije. Stvorena je povoljna komunikacija između čitaoca i knjige jer izloženi istorijski događaji pokreću pozitivne emocije. Svi tekstovi su visoko informativni, čitljivi, razumljivi i ostvaruju vaspitno – obrazovne efekte. Ovde je zastupljen specifičan linearni stil koji predstavlja sintezu narativnog, deskriptivnog i argumentovanog pristupa. Karakteristične pojedinosti vezane za događaje, život ljudi i običaje doprinose kvalitetu izlaganja što se posebno odrazilo na prirodnost, odmerenost i jasnoću.

U tekstovima se spretno porede sećanja očevidaca događaja. Istorijske činjenice se, na osnovu različitih istorijskih izvora, tumače, a događaji prepričavaju i prepliću. Autori su pratili događaje u kontinuitetu, odnosno onim redosledom kako su se i odvijali. Poseban kvalitet tekstovima daje uspešna vremenska i prostorna povezanost događanja što ih čini zanimljivijim i stvarnijim. Priče o prošlosti *Negoslavaca* zasnivaju se na različitim izvorima. Tragovi prošlosti u ovoj monografiji (rimski vojnički diploma, fotografije, predanja, istorijske karte, popisi stanovništva i dr.) daju uverljiviju i življu sliku o Negoslavcima. Značajno je istaći da su u knjizi zastupljeni usmeni izvori kao korisna svedočanstva o istoriji škole i sela. Autori su se potrudili da ova usmena svedočanstva što više objektiviziraju pa se čini da su iskazi argumentovano integrisani sa drugim izvorima u kompleksnu istorijsku sliku zavičaja. Fotografije ličnosti koje su obeležile prošlost sela i škole, fotografije objekata i ilustracije umetničkih slika istorijskih događaja ovekovečile su bogatu, objektivnu i obuhvatnu sliku predela, ljudi i važnih događanja u Negoslavcima.

Ova monografija ima i zuzetne vaspitno-obrazovne vrednosti. Učenici se na primeren način mogu upoznati sa istorijom svoje škole, svoga mesta i svoga šireg zavičaja. Događaji koji su obeležili prošlost sela mogu se predstavljati u svetlu istorijskog vremena tako što će učenici, polazeći od sadašnjosti, regresivnom linijom, sticati sliku o razvoju škole i zavičaja u prošlosti. Svi važni istorijski događaji se mogu locirati na lenti vremena od nastanka škole do danas. Učenici mogu analizirati korišćene istorijske izvore, upoređivati ih i kritički procenjivati njihovu valjanost. Sadržaji, koji su interpretirani u knjizi, imaju ogroman značaj za upoznavanje učenika sa duhovnom tradicijskom kulturom svoga naroda i naroda koji zajedno žive u okruženju. U tom smislu, posebno se ističe poglavlje o etnografskom prikazu sela u kojem se jasno, precizno i jezgrovito opisuju običaji i obredi vezani za verske i sezonske folklorne praznike.

Priča o značajnim datumima, odnosno praznicima koje proslavljaju Negoslavčani, od neprocenjivog je značaja jer može da podstakne intelektualne aktivnosti učenika u pogledu shvatanja istorijskog vremena. Osim toga, pripremanjem pregleda praznika na nivou škole, moguće je utvrđivati sličnosti i razlike u praznovanju različitih društvenih grupa i kultura.

Pedagoška i šira javnost će uz pomoć ove monografske publikacije steći celovitu sliku o prošlosti sela Negoslavci te o nastanku i razvoju školstva u njemu. Shodno navedenom pozitivnom mišljenju, **sa zadovoljstvom predlažem štampanje i objavljivanje rukopisa pod nazivom „250 GODINA ŠKOLSTVA U NEGOSLAVCIMA“; autora: Zorana Jakšića, Miroslava Mišanovića, Zorane Vukašinić i Bojana Lazića.**

U Somboru,
31. 03. 2011.

Recenzent:
Prof. dr. Svetlana Španović
Vanredni profesor na Pedagoškom fakultetu u Somboru

Sa zadovoljstvom sam pročitao knjigu koja je napisana povodom značajnog jubileja negoslavačke osnovne škole i poverena mi na recenziju. Značaj mikroistorije, odnosno prošlosti manjih mesta je veoma velik, osvetljava razne uglove društvenog, istorijskog i svakog drugog života jednog mesta. Stoga je trud Zorana Jakšića, Zorane Vukašinić, Miroslava Mišanovića i Bojana Lazića veoma veliki i treba ga oceniti najvišom ocenom.

Kolega istoričar Zoran Jakšić je u maniru najbolje francuske škole Fernana Brodela i drugih istoričara prikazao ukratko, vrlo koncizno i precizno istoriju Negoslavaca. Mikroistorija ovog sela smeštena je u šire okvire i reperkusije značajnih istorijskih događaja i procesa od starog veka do najnovijeg postmodernog doba su prikazane na osnovu relevantne naučne literature i građe na više jezika. Poseban akcenat kolega Jakšić stavio je na dva i po veka novovekovne istorije sela koju je vrlo sistematski proučio.

Istorija mesta je gotovo nerazdvojna od istorije crkve. Crkvena istorija i crkva su nepresušan izvor građe za istoriju i u slučaju Negoslavaca. Deo čiji je autor veroučitelj i teolog Miroslav Mišanović važan je izvor ne samo za crkvenu istoriju Negoslavaca, već je bitna i za istoričare mesta. Na osnovu prevashodno crkvene, ali i građe autor je vrlo dobro pokazao razvoj crkve u selu i njen široki verski, ali i kulturno-prosvetni značaj.

Istorija škole u Negoslavcima je u fokusu istraživanja Zorane Vukašinić. Dva i po stoleća obrazovanja u isto vreme su i istorija kulture i prosvete Negoslavaca, važna za šire područje. Autorka je kvalitetno načinila sintezu istorije negoslavačke škole, opisala obrazovanje u Negoslavcima u prethodnih 250 godina i time dala nemerljiv doprinos ne samo lokalnoj istoriji, već dala važan prilog istoriji školstva.

Svaki narod i svako mesto svojom kulturom i običajima ostavljaju neizbrisiv trag. Tako je mesne običaje i njihovu specifičnost i lepotu opisao Bojan Lazić. Njegov deo daje poseban kvalitet celoj knjizi, jer obogaćuje naša saznanja o Negoslavcima, oživljava svakodnevni život u mestu i važan je izvor i slika kulture kako samih Negoslavaca, tako i šireg područja.

Zbog svega gore navedenog najtoplije preporučujem knjigu o Negoslavcima za objavljivanje.

Novi Sad,
14. mart 2011.

prof. dr. Vladan Gavrilović
Istoričar, vanredni profesor,
zamenik Šefa Odseka za istoriju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu

